

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANA BİLİM DALI

ÇOCUK TESLİMİ VE ÇOCUKLA KİŞİSEL İLİŞKİ KURULMASINA İLİŞKİN
İLAMLARIN VE TEDBİR KARARLARININ YERİNE GETİRİLMESİ

TEZİ YAZAN

Ayşenur PERÇEM

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Şafak GÜLEÇ (KTO Karatay Üniversitesi)

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Tuğçe ARSLANPINAR TAT

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Orhan ÇETİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN / EKİM 2023

ONAY SAYFASI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

2020005003 numaralı öğrencimiz olan **Ayşenur PERÇEM** tarafından hazırlanan “Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlamların ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesi” başlıklı bu tez çalışması jüri üyelerimiz tarafından **oy birliği ile Özel Hukuk Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)

Üniv. Dışı - (Tez Danışmanı) – Jüri Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Şafak GÜLEÇ
(KTO Karatay Üniversitesi)

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)

Üniv. İçi- Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Tuğçe ARSLANPINAR TAT

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)

Üniv. İçi- Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Orhan ÇETİN

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)

09/10/ 2023

Prof. Dr. Murat KOÇ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

İTHAF

Canım Aileme...

ETİK BEYANI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

09/10/2023

Ayşenur PERÇEM

TEŞEKKÜR

Çalıőmamın her aşamasında desteğini esirgemeyen, görüőleri ve bilgileri ile yol gösteren kıymetli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi şafak GÜLEÇ'e teşekkür ve őükranlarımı sunarım. Ayrıca bu süreçte her daim yanımda olduğunu, desteğini hissettiğim aileme ve arkadaşlarıma teşekkür ederim.

09/10/2023

Ayşenur PERÇEM

ÖZET

ÇOCUK TESLİMİ VE ÇOCUKLA KİŞİSEL İLİŞKİ KURULMASINA İLİŞKİN İLAMLARIN VE TEDBİR KARARLARININ YERİNE GETİRİLMESİ

Ayşenur PERÇEM

Yüksek Lisans Tezi, Özel Hukuk Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Şafak GÜLEÇ

Ekim 2023, 120 Sayfa

Modern hukuk sistemlerinde hukuki korumanın devlet eliyle gerçekleştirileceği kabul edilmiştir. Mahkeme kararları taraflar tarafından rıza ile yerine getirilmediği takdirde devlet, cebri icra yetkisini kullanarak bu mahkeme kararını yerine getirecektir. Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına yönelik mahkeme kararlarının yerine getirilmesi İcra İflas Kanunu sisteminde icra organları aracılığı ile yerine getirilmekteydi. Mahkeme kararları yerine getirilirken icra müdürü ve kolluk, çocuğun evine giderek bu işlemleri gerçekleştiriyordu. Çocuğun hem psikolojisini ve gelişimini olumsuz etkileyen hem de taşınır mal gibi teslimini öngören bu uygulamalar sıklıkla eleştirilmekteydi. 7343 Sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle bu uygulamaya son verilmiş ve İcra İflas Kanunu'ndan ilgili hükümler mülga edilmiştir. Yeni düzenlemeyle çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına yönelik mahkeme kararlarının yerine getirilme usulü, Çocuk Koruma Kanunu'nun 41/A ve devamı maddeleri uyarınca ele alınmıştır. Artık bu mahkeme kararları Adalet Bakanlığına bağlı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü tarafından çocuk teslim merkezlerinde yerine getirilecektir. Getirilen bu düzenlemeyle çocuğun üstün yararının daha iyi gözetilmesi amaçlanmıştır. Çalışmamızda çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin mahkeme kararlarının yerine getirilmesi hususu yeni düzenlemeler ışığında ele alınmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Teslimi, Çocukla Kişisel İlişki Kurulması, Çocuk Koruma Kanunu

ABSTRACT

THE ENFORCEMENT OF ORDERS AND PRECAUTIONARY DECISIONS REGARDING CHILD CUSTODY AND ESTABLISHING A PERSONAL RELATIONSHIP WITH THE CHILD

Ayşenur PERÇEM

Master's Thesis, Department of Private Law

Thesis Supervisor: Dr. Şafak GÜLEÇ

October 2023, 120 Page

In modern legal systems, it is accepted that legal protection will be carried out by the state. If court decisions are not voluntarily complied with by the parties, the state will enforce this court decision using its coercive execution authority. The execution of court decisions regarding child custody and establishing personal relationships with the child was carried out through enforcement authorities in the Enforcement and Bankruptcy Law system. During the execution of court decisions, the enforcement officer and law enforcement would go to the child's home to carry out these procedures. These practices, which both negatively affected the child's psychology and development and involved the transfer of the child like movable property, were often criticized. With the amendment made by Law No. 7343, an end was put to this practice, and the relevant provisions of the Enforcement and Bankruptcy Law were repealed. The new regulation on the procedure for the enforcement of court decisions regarding child custody and establishing personal relationships with the child is addressed in accordance with Articles 41/A and subsequent articles of the Child Protection Law. Now, these court decisions will be enforced in child delivery centers by the Directorate of Legal Aid and Victim Services, which is affiliated with the Ministry of Justice. With this regulation, it is aimed to better safeguard the best interests of the child. In our study, the issue of enforcing court decisions regarding child custody and establishing personal relationships with the child will be attempted to be discussed in the light of the new regulations.

Keywords: Child Custody, Establishing Personal Relationships with the Child, Child Protection Law

İÇİNDEKİLER

KAPAK	i
ONAY SAYFASI.....	ii
İTHAF	iii
ETİK BEYANI	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR.....	xi
EKLER LİSTESİ	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK TESLİMİ VE ÇOCUKLA KİŞİSEL İLİŞKİ KURULMASINA İLİŞKİN İLAMLARIN VE TEDBİR KARARLARININ YERİNE GETİRİLMESİNE İLİŞKİN GENEL ÖZELLİKLER

1.1. Para ve Teminattan Başka Borçlar Hakkında İlamların İcrası.....	3
1.2. İcra ve İflas Kanunu Sisteminde Düzenlenen Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulması İlamlarına İlişkin Sisteme Yönelik Eleştiriler	6
1.3. Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair İlam ve Tebdir Kararlarının Özellikleri	10
1.3.1.Karar İlam veya Tebdir Niteliğinde Bir Karar Olmalıdır	10
1.3.2. Karar Kesinleşmiş Bir Karar Olmalıdır	12
1.3.3. Karar Şüpheye Yer Vermemelidir	13
1.3.4. Karar İhtar İçermelidir	14
1.4. Kararın Yerine Getirilmesi Başvurusu Bakımından Genel Özellikler.....	15
1.4.1.Taraflar.....	15
1.4.2.Görevli ve Yetkili Birim	17
1.4.3. Giderlerin Karşılanması	23

İKİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK TESLİMİ VE ÇOCUKLA KİŞİSEL İLİŞKİ KURULMASINA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR VE MAHKEME KARARLARININ KAYNAKLARI

2.1. Konuya İlişkin Temel Kavram Ve İlkeler.....	25
2.1.1. Çocuk Kavramı	25
2.1.2. Çocuğun Üstün Yararının Korunması İlkesi.....	28
2.1.3. Çocuğun Dinlenilmesi İlkesi.....	30
2.2. Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlamların Kaynakları	32
2.2.1. Velayet Kavramı	32
2.2.2. Velayet Hakkının Kullanılması.....	35
2.2.2.1. Evlilik Birliği İçinde Velayet Hakkı.....	35
2.2.2.2. Evlilik Birliği Dışında Doğan Çocuğun Velayet Hakkı	37
2.2.2.3. Boşanma Halinde Velayet Hakkı.....	38
2.2.2.4. Evlenmenin Butlanı Halinde.....	40
2.2.2.5. Ayrılık.....	41
2.2.2.6. Velayetin Kaldırılması ve Değiştirilmesi.....	42
2.2.2.6.1. Velayetin Kaldırılması	42
2.2.2.6.2. Velayetin Değiştirilmesi.....	44
2.2.2.7. Evlat Edinme.....	46
2.2.2.8. Vesayet.....	47
2.2.2.9. Tenfize Karar Verilen Yabancı Mahkeme İlamları	49
2.3. Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin Tedbir Kararlarının Kaynakları	49

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇOCUK TESLİMİ VE ÇOCUKLA KİŞİSEL İLİŞKİ KURULMASINA İLİŞKİN İLAM VE TEDBİR KARARLARININ YERİNE GETİRİLME USULÜ

3.1. Çocuk Teslimine İlişkin İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesi Usulü	52
--	----

3.1.1.Çocuk Teslimi Kavramı	52
3.1.2. Başvuru	53
3.1.3. Yükümlü ile İrtibat Kurulması	54
3.1.4.Teslim Gün, Saat ve Yerinin Belirlenmesi	56
3.1.5. Teslim Emrinin Tebliği ile Gereğinin Yerine Getirilmesi	57
3.1.6. Zor Kullanma Yetkisi.....	59
3.2. Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesi Usulü	63
3.2.1.Çocukla Kişisel İlişki Kavramı	63
3.2.2.Başvuru ve Yükümlü ile İrtibat.....	68
3.2.3.Teslim Emrinin Tebliği ile Gereğinin Yerine Getirilmesi	70
3.3. Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam ve Tedbir Kararlarına Yönelik Ortak Düzenlemeler	76
3.3.1. Şikâyet ve İtiraz.....	76
3.3.2. İçeriğin çıkarılması veya erişimin engellenmesi.....	80
3.3.3. Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine Muhalefet	81
3.3.3.1. Çocuk Teslimine Dair İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine Muhalefet.....	82
3.3.3.1.1 Genel Açıklamalar	82
3.3.3.1.2. Yaptırım.....	83
3.3.3.1.3. Yargılamaya İlişkin Özellikler	85
3.3.3.2. Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine Muhalefet.....	88
SONUÇ	89
KAYNAKÇA	94
EKLER	105

KISALTMALAR

Bknz.	: Bakınız
B.	: Baskı
C.	: Cilt
BMÇHS	: Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi
ÇKK	: 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu
dn.	: Dipnot
E.	: Esas
e.t.	: Erişim Tarihi
HD.	: Hukuk Dairesi
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İİK	: 2004 sayılı İcra İflas Kanunu
İİKY	: İcra ve İflas Kanunu Yönetmeliği
K.	: Karar
m.	: Madde
MÖHUK	: 5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
Müdürlük	: Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü
R.G.	: Resmî Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
ss.	: Sayfa Sayısı
T.	: Tarih
TCK	: 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu
TK	: 7201 Sayılı Tebligat Kanunu
Teb.Yön.	: Tebligat Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
vd.	: Ve Devamı
Y.	: Yargıtay
YHGK.	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
Yönetmelik	: Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine Dair Yönetmelik

EKLER LİSTESİ

EK A. Etik Kurul Onay Belgesi.....	105
EK B. Tez Etik Kurulu İzin İstek Yazısı	107
EK C. Etik Kurul Kararı	108

GİRİŞ

Çocuklar durumları itibariyle korunmaya muhtaç, henüz gelişimlerini tamamlamamış bireylerdir. Bu sebeple hukuk sistemleri tarafından özel olarak düzenlenen kanunlarla korunmaları gerekmektedir. Çocuğun gelişimini sürdürdüğü aile ortamı son bulduğu takdirde, çocuğun üstün yararı gözetilerek bu durumun sonuçlarından etkilenmesi en aza indirgenmeye çalışılır. Mahkemeler de bu durumu telafi etmek adına birtakım kararlar alır. Genellikle evlilik birliğinin son bulmasıyla birlikte çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki hususu ortaya çıkar. Mahkeme, bu hususla ilgili kararını verirken yasal düzenlemede de yer alan çocuğun üstün yararını gözeterek bir karar vermelidir.

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilamların icrası paradan başka borçlar olarak İcra İflas Kanunu sisteminde m.25,25/a ve 25/b maddelerinde düzenlenmekteydi. İcra İflas Kanunu sisteminde ilamları yerine getirme görevi icra müdürlükleri aracılığıyla yapılmaktaydı. Bu durum çocukların haczi şeklinde algılandığı, bir taşınırın haczine benzetildiği, çocuğun üstün yararına aykırı olduğu ve yeni ihtilaflara neden olduğu gerekçeleriyle eleştirilmekteydi. İcra İflas Kanunu dönemindeki sisteme eleştiriler de dikkate alınarak çocuğun üstün yararının gözetilmesi gereken düzenlemeler gerekmekteydi. Bu sebeple çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilamların ve tedbir kararlarının yerine getirilmesine ilişkin düzenlemelerde değişikliğe gidilmiştir. İcra İflas Kanunu'nda ilgili maddeler çıkarılarak Çocuk Koruma Kanunu'nda çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına yönelik yeni düzenlemeler yapılmıştır.

Çalışmamızın konusunu, mahkemenin verdiği çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına yönelik kararların uygulanması esası oluşturur. 7343 Kanun ile Çocuk Koruma Kanunu kapsamına dahil edilen çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına yönelik mahkeme kararlarının uygulanması esası ÇKK'nın 41/A ve devamı maddeleri kapsamında ele alınacaktır.

Çalışmanın ilk bölümünde İcra İflas Kanunu sisteminde düzenlenen çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına yönelik ilamlar açıklanmış ve bu sisteme getirilen eleştiriler incelenmiştir. Ayrıca çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına yönelik ilam ve tedbir kararlarının genel özelliklerinden bahsedilerek, kararda bulunması gereken unsurlara değinilmiştir. Bunun yanı sıra, bu kararın yerine getirilebilmesi için tarafların kimler olduğu, hangi merciden bu kararın yerine

getirilmesinin talep edilebileceği ve başvuru sırasında ödenmesi gerekli olan giderlerin kim tarafından karşılanacağı hususu da ele alınmıştır.

İkinci bölümde, konunun öznesi olan çocuğun anlaşılabilmesi adına “çocuk” kavramı incelenmiştir. Daha sonra yeni sistemde de yer alan, çocukla ilgili bütün işlemlerde dikkate alınması gereken “çocuğun üstün yararı” ilkesi ile “çocuğun dinlenilmesi ilkesi” mevzuat ve yönetmelik dikkate alınarak açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam ve tedbir kararlarının kaynağını oluşturan kavramlara da değinilmiştir.

Üçüncü bölümde ise çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına yönelik ilam ve tedbir kararlarının yerine getirilmesi usulünden bahsedilmiştir. Bu kapsamda ilk olarak çocuk teslimine ilişkin ilam ve tedbir kararları incelenmiştir. Kişisel ilişki kurulmasına yönelik ilam ve tedbir kararları ise, çocuk tesliminden ayrılan yönleri ele alınarak açıklanmaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra, kanunda ortak düzenlemeler barındıran şikayet, içeriğin çıkarılması ve engellenmesi ile yaptırım hususu, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması açısından benzer ve ayrılan yönleriyle birlikte incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK TESLİMİ VE ÇOCUKLA KİŞİSEL İLİŞKİ KURULMASINA İLİŞKİN İLAMLARIN VE TEDBİR KARARLARININ YERİNE GETİRİLMESİNE İLİŞKİN GENEL ÖZELLİKLER

1.1. Para ve Teminattan Başka Borçlar Hakkında İlamların İcrası

Maddi hukuka ilişkin taleplerin yerine getirilmesine ilişkin kuralların devlet kuvveti kullanılarak düzenlenmesine cebri icra hukuku denilmektedir¹. Cebri icra tekeli devlete aittir, kanunla yetkilendirilen cebri icra organları dışında başka bir organ tarafından bu yetkinin kullanılması mümkün değildir². İcra takipleri ve bu kapsamda icra prosedürü, devletin resmi cebri icra organları vasıtasıyla gerçekleştirilir³. Mahkeme tarafından verilen bir şeyi yapma, yapmama veya verme edimine mahkum edilen tarafa mahkeme kararının uygulanması işlemi devletin cebri icra organları tarafından yerine getirilir⁴. Borçluya yönelik olarak icra organlarıncı cebri icrayı ilerletecek işlemlere icra takip işlemleri denir⁵. Yani, icra takip işlemi, alacaklının alacağını borçlunun mal ve mülk varlığından elde etmesini kolaylaştırmaya yönelik olmalıdır⁶.

Kanun sistemi içerisinde cebri icra yöntemleri temelde cüz'i (ferdi) icra ve külli (toplu) icra olmak üzere iki ana bölüme ayrılmaktadır. İcra yolları denilince, kural olarak bir borçlu ile alacaklının karşı karşıya geldiği cüz'i (bireysel) icra türünden söz edilir⁷. Yine cüz'i icra da kendi içerisinde ilamsız icra ve ilamlı icra olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bir alacaklının mahkeme kararı (ilamlı icra) yoluyla icra takibi başlatabilmesi için, alacaklının ya resmi bir mahkeme kararına (ilam) ya da yerleşik yasal çerçeveye uygun olarak eşdeğer bir yasal statüye sahip bir belgeye sahip olması zorunludur, ilamsız icraya başvuru için herhangi bir belge olmasına gerek yoktur.

---

¹ Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz, Emel Hanağası, **İcra ve İflas Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara 2022, s.39-40.

² İbrahim Aşık, Ömer Faruk Saçar, Ozan Tok, Yakup Oruç, **İcra ve İflas Hukuku**, Seçkin Yayınları, Ankara 2022, s.34.

³ Murat Atalı, İbrahim Ermenek, Ersin Erdoğan, **İcra ve İflas Hukuku**, Yetkin Yayınları, 6.baskı, Ankara 2022, s.12.

⁴ Arslan vd., s.40.

⁵ Aşık vd., s.37.

⁶ Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay, Sungurtekin Özkan, Muhammet Özekes, **İcra ve İflas Hukuku**, Onikilevha Yayınları, 9:baskı, İstanbul Nisan 2022, s.6. (İcra ve İflas)

⁷ Arslan vd., s.44.

İlamsız icra yolunda yalnız para ve teminat alacakları için başvurulabilirken, ilamlı icra yolunda ise her türlü alacak için başvuru yapılabilir⁸.

İcra hukukunda iki taraf sistemi geçerlidir. Buna göre icra takibini başlatan taraf alacaklı, aleyhine takip yapılan kişi borçludur. Takip konusu ise alacak veya borç olarak ifade edilir. Alacaklının maddi hukuktan kaynaklı her türlü talebi cebri icranın konusunu oluşturur. Bu bağlamda takibin konusunun herhangi bir önemi yoktur. Cebri icra organları vasıtası ile yerine getirilmesi istenen ve buna elverişli taleplerin tamamı alacak olarak nitelendirilir⁹. Takibin konusu bir şeyin yapılması veya yapılmaması, para ve teminat alacağı olabileceği gibi İcra İflas Kanunu'nda düzenlendiği dönemde çocuk teslimi de olabilirdi. İcra hukukunda temel prensip, taleplerin aynen yerine getirilmesidir. Bu anlamda para borcu icra takibine konu olmuş ve icra takibi başarıyla sonuçlanmışsa alacaklıya para ödenmesi söz konusudur, eğer icra dairesinde bir taşınırın teslimi talep edilmişse kural olarak o taşınır borçludan aynen alınıp alacaklıya teslim edilir¹⁰.

Mahkeme kararlarının icrasını sağlamak üzere ilamlı icra yolu, İcra ve İflas Kanunu'nda 24 ile 42. Maddeleri arasında özel bir takip yolu olarak düzenlenmiştir¹¹. Takip hukuku açısından asıl olan ilamlı icradır; zira ilamlı icrada bir dava açılmış ve bu davada iddia sahibinin haklılığına karar verilmiştir. Başka bir ifadeyle alacaklının alacaklı olduğu mahkeme tarafından bütün bir gelecek için mutlak hakikat vasfı taşıyacak bir kararla tespit edilmiştir¹².

Elinde icra edilebilir bir ilam veya ilam niteliğinde belge bulunan alacaklı, ilama dayalı icra takibi başlatabilir. Bir kimseye karşı, onun yerine getirmesini istediği bir edime ilişkin talebi olan kimsenin öncelikle dava açıp edaya ilişkin bir karar alması gerekir. Davacının davalıyı belirli bir eylemde bulunmaya, bir nesneyi teslim etmeye veya belirli bir davranıştan kaçınmaya zorlamaya çalıştığı bu özel dava türü, "eda davası" olarak adlandırılır. Eda davası açıldığında, mahkeme, ilk olarak ileri sürülen hakkın varlığını tespit eder ve bu tespit yapıldıktan sonra, o hakka ilişkin edimi yerine getirmeye veya bir şeyden kaçınmaya mahkum edecektir. Eda hükmü ilamlı icra takibi yoluyla icra edilebilir, bu nedenle hükmün icraya imkân verecek şekilde açık ve net olarak verilmiş olması gerekir. Eda hükmü dışındaki hükümler, örneğin tespit

---

⁸ Atalı vd., s.20.

⁹ Atalı vd., s.13.

¹⁰ Mine Akkan, **Bir İşin Yapılması veya Yapılmamasına İlişkin İlamların İcrası (İİK m.30, m.343)**, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul Haziran 2020, 1.Baskı, s.5.

¹¹ Akkan s.5.

¹² Atalı vd., s.20.

hükümleri ve yenilik doğurucu hükümler, ilamlı icra takibi için uygun değildir. Çünkü kendiliğinden yeni bir hukuki durum yaratan yenilik doğurucu hükümlerin icra organları aracılığıyla icrasına gerek yoktur. Bir hukuki ilişkinin varlığını veya yokluğunu belirleyen tespit hükümleri ise ifayı içermedikleri için icrai nitelikte değildir ve ilamlı icra takibine konu olamazlar. Mahkemenin nihai kararı hem yenilik doğurucu hem açıklayıcı hem de eda hükmü içeren bir hüküm fıkrası veya fıkraları içerebilir. Bu durumda sadece eda hükmü içeren hüküm fıkrası veya fıkraları ilamlı icra takibine konu olup diğerleri için yukarıda belirttiğimiz açıklamalar geçerlidir¹³.

İlamlı icrayı, ilamsız icradan ayıran en büyük özellik , ilamsız icranın sadece para ve teminat alacaklarına yönelik olmasına karşın, ilamlı icraya her türlü alacak için başvurulabilmesidir. Kural olarak ilamlı icra yolunda takip öncesinde bir dava aşaması vardır. Mahkemece lehine edaya hükmedilen taraf takip talebi doldurur ve icra dairesi bir icra emri düzenler. İlamsız icra takibinde, alacağın ilâmla sabit olmadığı ve yargısal bir süreçten geçmediği için, borçlunun takibe itiraz hakkı tanınmıştır. Bu şekilde, ilamlı icra yolundan farklı olarak, borçlu kendisine karşı başlatılan takibi durdurabilir. İcra İflas Kanunu'nun 62 ve 63. maddeleri bu hakkı düzenlemektedir. İlamsız takipten farklı olarak ilamlı takipte alacaklının elinde bir mahkeme kararı bulunduğu için borçlunun itiraz etmesi ve takibin durması mümkün değildir. İlamlı icranın durdurulması, parasal talepler söz konusu olduğunda icranın geri bırakılması ile sağlanabilir. Ancak çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması gibi ilamların icrasında bu yöntemle başvurulamaz. Çünkü icranın geri bırakılması yöntemi kesinleşmemiş ilamların icrası için geçerli olup, bu ilamların kesinleşmeden icraya konu edilmesi mümkün değildir¹⁴. İlamların konusu bir miktar paranın ödenmesi ise ilamsız icrada olduğu gibi haciz/satış ve paranın ödenmesi aşamaları söz konusudur. Para dışında bir edim ise gereği icra dairesi tarafından zorla yerine getirilir¹⁵. Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına yönelik ilamların konusunun bir para ya da teminat alacağı olmaması, cebri icraya elverişli eda hükmüne ilişkin olması sebebiyle kanun koyucu tarafından ilamlı icra yolunda düzenlenmesi tercih edilmiştir.

---

¹³ Pekcanitez vd., İcra ve İflas, s.306-307.

¹⁴ Derya Belgin, **Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair İlamların İcrası**, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hukuk Ana Bilim Dalı, Ankara Üniversitesi, 2011, Kaynak: <https://tez.yok.gov.tr> , s.62-63, e.t.: 15.08.2022, ("Çocuk Teslimi 2011").

¹⁵ Atalı vd., s.420.

1.2. İcra ve İflas Kanunu Sisteminde Düzenlenen Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulması İlamlarına İlişkin Sisteme Yönelik Eleştiriler

İcra İflas Kanunu’muzda tüm canlılar, taşınır mallar gibi ele alınarak düzenlenmiştir. Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına yönelik ilamların icrası İcra ve İflas Kanunu m. 25, 25/a ve 25/b hükümlerine göre icra edilmekteydi¹⁶. Kanun koyucu taşınırların haczine yönelik bakış açısını çocuk için de sürdürmüştür. Çocuk teslimi İcra ve İflas Kanunu’nda “Para ve Teminattan Başka Borçlar Hakkında İlamların İcrası” başlığı altında; “Taşınır Teslimi”ni düzenleyen 24.madde ile, “Taşınmaz Tahliye ve Teslimi”ni düzenleyen 26.maddenin arasında 25.maddede düzenlenmişti. Kanun koyucu sadece çocuğun ilamlı icrayla haczedebileceğini ve yediemin deposu olarak Sosyal Hizmetler Merkezi’ne teslim edileceğini düzenlememiş, ayrıca taşınırlara yönelik hükümleri de çoğunlukla aynen uygulamak istemiştir¹⁷. Çocuğun icra memuru aracılığıyla polis gözetiminde, anne veya babadan alınıp diğerine taşınır bir eşya gibi teslim edilmesi eleştirilere konu olmuştur. Çocuklar için alacaklı ve borçlu kavramları üzerine kurulmuş icra hukukunun uygulanması hem çocuk hem de anne baba için geri dönüşü olmayan sıkıntılar oluşturmaktaydı¹⁸. Bu kapsamda çocukların eşya olmadığını, çocuk tesliminin eşya teslimi gibi taşınırların teslimine yönelik hükümler kapsamında yerine getirilmemesi ve çocukların tesliminden de söz edilemeyeceğinden bu hükümlerin kaldırılması gerektiği savunulmaktaydı. Zira İİK m. 25’in başlığı “çocuk teslimi” idi ve anılan bu hüküm de taşınır teslimine ilişkin ilamların icrasını düzenleyen İİK m. 24’e atıf yapılmaktaydı¹⁹.

İİK m. 25/1’de, borçlunun icra emrinin gereğini yerine getirmemesi durumunda, icra müdürünün çocuk nerden bulunursa bulunsun onu zorla teslim alacağına yönelik hüküm bulunmaktadır. Yani çocuğun tesliminde haciz işlemine gidiyormuş gibi hareket edilerek hacze ilişkin usul işletilip tutanak düzenleniyordu. Uygulamada ise, genellikle kişisel ilişkiye dair verilen kararlar hafta sonu gerçekleştirilmesine yönelik verildiği için alacaklı (bazen de vekili), borçlu ve uzman ilamda belirlenen saatten önce buluşarak borcun icrasının ya bu amaç için özel olarak tahsis edilmiş bir araç

¹⁶ Önder Topal, **Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlamların İcrasında Yeni Dönem**, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 30, S. 3, 2022, ss. 1331-1365, s. 1331.

¹⁷ M. Serhat Sarısözen, **İcra ve İflas Hukukunda Canlı Haczi**, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2015, C.10 S.2, 53 – 96, s.65-66.

¹⁸ Derya Belgin Güneş, **Çocuk Koruma Kanunu’na Göre Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair İlamların ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesi**, Yetkin Yayınları, Ankara 2022,s.37 (Çocuk Teslimi 2022).

¹⁹ Topal, s.1333.

kullanılarak ya da alacaklının borçlunun ikametgahını bizzat ziyaret ederek çocuğun teslimini gerçekleştirdiği görülmekteydi²⁰. Çocuğun teslimi ve kişisel ilişki sürecinin yeniden düzenlenmesi ve ebeveynlerinin şefkatine ihtiyaç duyan çocuklar ile çocuğun varlığına bağımlı olan ebeveynler arasında kişisel ilişkilerin kurulması ihtiyacına ilişkin eleştiriler dile getirilmiştir. Bu düzenlemenin, ayrı bir kurum tarafından yerine getirilmesi önerilmektedir²¹.

Devlet kamu hizmetini genellikle parasız yerine getirir. Ancak icra hukukunda kişilere özel hukuk alanında alacaklarını (haklarını) almalarına yardım edildiği için yapılan giderlerin bir bölümü icra organlarının hizmetinden yararlananlardan alınır. Cebri icra yoluyla haklarının korunmasını isteyen bireylerin devletin masraflarına ne ölçüde katkıda bulunması gerektiğini belirlemek kanun koyucu için karmaşık bir konudur. Sosyal hukuk devleti açısından mali yükler öyle bir ölçüde olmalı ki hakları arayan kişiler üzerinde önemli bir zorluk yaratmayacak şekilde olmalıdır. Başka bir deyişle, bu tedbir, aşırı mali yük nedeniyle bireyleri icra takibi yoluyla haklarını aramaktan caydırmamalıdır²². Uygulamada, çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin kararların uygulanması bağlamında, ilgili masrafları karşılamaktan sorumlu taraf konusunda belirsizlikler ortaya çıkmıştır. Yargıtay bazı kararlarında, kişisel ilişki kurulmasını engelleyen eylemleriyle icraya neden olan borçlunun masrafları karşılamakla yükümlü olması gerektiğini²³; bazı kararlarında ise alacaklının çocuğu teslim almak ve geri vermek için yapılan masrafları borçludan isteyemeyeceğini belirtmektedir²⁴. Yargıtay uygulamasına göre, velayet verilmeyen çocuklar ve kişisel ilişkiyi sürdürme yükümlülüğünün söz konusu olduğu durumlarda, masrafları karşılama yükü borçludan ziyade alacaklıya düşmektedir. Kişisel ilişkiden yararlanan tarafın bu masrafları karşılamakla yükümlü olması gerektiği ileri sürülmektedir²⁵. İcra takibi bağlamında, yapılan masrafların niteliğine göre bir ayırım yapmakta fayda vardır. Kişisel ilişkilerin kurulmasına ilişkin masrafların genel icra masraflarından farklı olduğu düşünülse de borçlunun aleyhine icra emri çıkarılan kişi olduğu temel ilke

---

²⁰ Çağrı Mardin, Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlamların İcrası, Yetkin Yayınları, Ankara 2019, s.142 (“Çocuk Teslimi”).

²¹ Sarısözen, s.94.

²² Arslan vd., s.103.

²³Yargıtay 12.HD.,11.4.2019, E.2018/6638, K.2019/6243, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>,e.t.: 27.8.2022.

²⁴Yargıtay 12.HD.,15.06.2006, E.2006/10187, K.2006/12876, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>,e.t.: 27.8.2022.

²⁵ Ömer Uğur Gençcan, Boşanma, Tazminat ve Nafaka Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2015, s.1292 (Boşanma, Tazminat ve Nafaka Hukuku).

olmaya devam etmektedir. Borçlu, kişisel ilişki kurulmasına ilişkin mahkeme kararlarına uymuş olsaydı, alacaklı mahkeme kararıyla icra takibi başlatmak zorunda kalmayacaktı. Bu nedenle, genel bir kural olarak, takip masraflarının yükünü borçlu üstlenmelidir. Bu durum, tüm harç ve masrafların borçluya ait olduğunu öngören İcra ve İflas Kanunu'nun 15/1 maddesi ile uyumludur. Bu özel bağlamda, bu kapsayıcı ilkedен sapsmak için haklı bir gerekçe bulunmamaktadır. Buna karşılık, icra masrafları dışında, çocukla kişisel ilişki kurulması için gerekli masrafların (ulaşım, bilirkişi ücretleri, çocuğun nakli ile ilgili masraflar gibi) alacaklı tarafından karşılanması gerektiği yönünde bir görüş hâkim olmuştur²⁶. Bu süreçte, hak sahiplerine önemli mali külfetler yüklendiği yönünde eleştiriler ortaya çıkmıştır. İcra prosedürü çoğu zaman somut bir sonuç vermemiş, velayet hakkına sahip anne veya babalar çocuğunu alamamış ya da kişisel ilişki kurmak isteyen anne babalar bunu yapamamışlardır. Ayrıca, icra memurları ve uzmanların katılımıyla borçlu tarafın adresine tekrar tekrar gitmeyi gerektiren icra takibi eylemi, masrafları artıran külfetli bir yöne dönüşmüştür. Masraflardaki bu artış da anne babaları bu yolu izlemekten caydırmıştır²⁷. Mali külfet, ekonomik durumu iyi olmayan anne veya babalar açısından çocuğunu görememesine yol açarak anne babalık duygusunun tatmini sağlanamamakta; ruhsal ve bedensel gelişim sürecinde olan çocuk açısından ise anne babasının sevgi ve şefkatini hissedememesine sebep olmaktadır. Kısaca 7343 sayılı Kanun değişikliğinden önce doktrinde, mahkeme kararlarına icra dairesi aracılığıyla uyulmaması uygulamasından uzaklaşıldığını ve bu uygulamaya ilişkin hakim düşüncede bir değişim olduğunu göstermektedir²⁸.

24.11.2021 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilen ve 30.11.2021 tarihinde 31675 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 7343 sayılı İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapan Kanun'un yürürlüğe girmesi, icra hukuku alanında önemli bir dönüm noktasını temsil etmektedir. 7343 sayılı Kanun'un 32. maddesi uyarınca, çocuk teslimi ve çocuklarla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin tüm hükümler İcra ve İflas Kanunu'ndan çıkarılmıştır. Bundan böyle çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilamların icrası İcra ve İflas Kanunu hükümlerine göre değil, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na 7343 sayılı Kanun ile eklenen maddeler uyarınca

---

²⁶ Belgin, Çocuk Teslimi 2011, s.87-88.

²⁷ T.C. Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık), **Çocuk Tesliminde Hak İhlallerine ve Yoksulluk Nafakasına İlişkin Özel Rapor**, s.19, Kaynak: <https://www.kdkcocuk.gov.tr/kdk-pdf/icra-iflas.pdf>, e.t.: 28.8.2022.

²⁸ Belgin Güneş, Çocuk Teslimi 2022, s.38.

yürütülecektir. Bu değişiklik, Hukuk Muhakemeleri Kanunu çerçevesinde düzenlenen icra edilebilir ilamlara kayda değer bir istisna getirmiştir. İcra ve İflas Kanunu'nun uygulama alanından muaf tutulan tek ilam türünün çocuğun teslimine ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilamlar olması dikkat çekicidir²⁹.

İcra İflas Kanunu döneminde ayrıca, icra dairesi aracılığıyla çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilamlar yerine getirildiği sırada icra müdürünün zor kullanma yetkisi ve bunun kolluk kuvvetleri aracılığıyla da yerine getirilebilmesi çocuklara olumsuz etki edebilen bir husustu. Kanun koyucu 7343 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde yeni ihtilaflara yol açtığı gerekçesiyle kişisel ilişki kurulurken zor kullanma yetkisinden vazgeçmiştir. Ancak çocuk teslimi sırasında zor kullanma yetkisi halen devam etmektedir³⁰. Bu yetki yeni getirilen düzenlemeyle mağdur hizmetleri ve adli destek müdürlükleri tarafından uygulanacaktır. Yine İcra İflas Kanunu döneminde çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasında ilam ve tedbir kararlarını yerine getirmeyenler bakımından yaptırım hususunu tek bir maddede düzenlemiştir. Bu kapsamda söz konusu fiilin yaptırımını altı aya kadar tazyik hapsi olarak belirlenmiştir³¹. Tazyik hapsi, kişinin bir suçtan dolayı cezalandırılmasını değil, bir yükümlülüğün yerine getirilmesini zorlama amacı taşır. Yani TCK anlamında bir suçun karşılığı verilen ceza deęildir³². Tazyik hapsinin hukuki niteliği konusunda netlik bulunmaması, uygulamada caydırıcı niteliğe haiz olmayan, neredeyse hiç uygulanmayan bir yaptırım haline gelmesi nedeniyle eleştirilere konu olmuştur³³. Çocuk Koruma Kanunuyla getirilen yeni sistemle çocuk tesliminde ayrı, kişisel ilişkide ayrı yaptırım öngörülmüştür. ÇKK m.41/F-1'e göre kişi, bir ay içinde yapılacak şikayet üzerine fiil suç teşkil etse dahi, çocuk tesliminde üç aya kadar disiplin hapsi ile cezalandırılırken; çocukla kişisel ilişki kurulmasında üç günden on güne kadar disiplin hapsiyle cezalandırılır. ÇKK 41/F-1'de öngörülen bu yaptırım disiplin hapsi cezasıdır. Teknik anlamda bir ceza değildir, disiplinsizlik eylemidir. Kısmi düzeni korumak amacıyla uygulanan yaptırımlara disiplin hapsi denir. İİK sisteminde tazyik hapsi cezasını icra mahkemesi verirken, ÇKK sisteminde disiplin hapsi cezası aile mahkemesi tarafından

---

²⁹ Güneş, Çocuk Teslimi 2022, s.1.

³⁰ Güneş, Çocuk Teslimi 2022, s.78.

³¹ Mardin, Çocuk Teslimi, s.169-170.

³² Mustafa Özbek, **İcra ve İflas Kanunu'nda Mal Beyanında Bulunma Yükümlülüğünün İhlali Halinde Öngörülen Tazyik Hapsi ve Disiplin Hapsinin Mükerrer Cezalandırma Yasağı Bakımından Değerlendirilmesi**, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y.2014, ss.2447-2511, s.2500.

³³ Mardin, Çocuk Teslim, s.203.

verilmektedir. ÇKK ile getirilen yeni düzenlemeyle müdürlüklerin çocuk teslimi kararı uygulanırken zor kullanma yetkilerinin devam etmesi, ayrıca disiplin hapsi olarak yaptırım öngörülen fiillerin, görevli mahkemenin, şikayet süresinin, yaptırımın niteliği ve miktarı değişse de yaptırım uygulanmaya devam edilmesi, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına yönelik kararlarda icra hukukunun varlığını devam ettirdiğinin bir göstergesidir.

1.3. Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair İlam ve Tedbir Kararlarının Özellikleri

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam ve tedbir kararları getirilen yeni sistemle Çocuk Koruma Kanunu m. 41/A ve devamı maddelerince yerine getirilmektedir³⁴ ve bu kararların birtakım özellikleri bulunmaktadır. Bunları sayacak olursak; kararın ilam veya tedbir kararı olması, karar eğer ilamsa kesinleşmiş olması, kararın şüpheye yer vermeyecek şekilde uygulanabilir olması ve verilen ilamın ihtar içermesidir.

1.3.1. Karar İlam veya Tedbir Niteliğinde Bir Karar Olmalıdır

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam ve tedbir kararları, 7343 Sayılı Kanun değişikliğiyle artık icra mahkemesi tarafından değil, Çocuk Koruma Kanunu'nu kapsamına alınması nedeniyle aile mahkemesi tarafından verilecektir. Bu kapsamda Çocuk Koruma Kanunu m.41/A-1 gereğince aile mahkemesi tarafından ilam veya tedbir kararları verilebileceği ve bunun aynı hükümlere göre yerine getirileceği düzenlenmiştir.

Mahkeme kararları nihai kararlar ve ara kararlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bu ayrımın belirlenmesi, bir karara varıldıktan sonra hakimin uyuşmazlığın çözümüne devam edip etmediğine bağlıdır. Nihai kararlar, yargılamayı sonlandıran ve hakimin davadan elini çekmesine yol açan kararlardır. Bu kararlar, davada ileri sürülen talepler hakkında son bir hüküm vererek, uyuşmazlığı tamamen çözümleyen bir irade beyanı niteliği taşır. Nihai karar veren hakim, davayı usul ve esas yönünden sonuçlandıracak bir karar verir. Bu kararda, tarafların taleplerini değerlendirir ve hukuki açıdan

---

³⁴ Seda Baş, Sezgin Baş, **Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulması Konularında 7343 Sayılı Kanun'la Yapılan Değişiklikler ve Çocuk Hakları Perspektifinden Bir Değerlendirme**, Çukurova Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, S.1, 2023, ss.1-32, s.2.

bağlayıcı bir sonuç ortaya koyar. Nihai kararlar, mahkeme sürecinde tarafların haklarını korumak, hukuki sorunları çözmek ve adaleti temin etmek için önemlidir³⁵.

Nihai kararlar, esasa ilişkin nihai kararlar ve usule ilişkin nihai kararlar olarak kategorize edilebilir. Usule ilişkin nihai kararlar uyuşmazlığın sonuçlandığını gösterir ve mahkeme davadan elini çeker. Ancak belirtmek gerekir ki, taraflar arasındaki uyuşmazlığın çözümü sadece böyle bir kararın verilmesiyle gerçekleşmez. Bu açıdan bakıldığında, çocuk teslimine ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin kararlarda, talep sonucuna ilişkin bir karar verildiğinden, usule ilişkin bir nihai karar olmadığı açıktır. Esasa ilişkin nihai kararlar ise taraflar arasındaki uyuşmazlığı sona erdiren kararlardır. Yargılamayı sonuçlandıran bu kararlar "hüküm" olarak adlandırılır³⁶. Kararın taraflara tebliğ edilen nüshalarına ise ilam denilmektedir³⁷. Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilamlar taraflar arasında uyuşmazlığı çözer nitelikte olduğu ve uyuşmazlığı sona erdirdiği için esasa ilişkin nihai kararlardır.

Ara kararlar yargılamayı bitirmeyen aksine yargılamayı ilerletmeye yarayan kararlardır. Kural olarak hakim ara kararlarından dava sonuçlanıncaya kadar dönebilir³⁸. Hakim kural olarak her zaman ara kararından dönebileceği için geçici niteliktedir³⁹. Çocuk Koruma Kanunu m.41/A-1 kapsamında aile mahkemesi tarafından verilen tedbir kararlarından bahsedilmiştir. Verilen tedbir kararları uyuşmazlığı kesin bir şekilde sonuçlandırmadığından ara karar niteliğindedir. Burada değinilmesi gereken husus, aile mahkemesi tarafından verilen tedbir kararlarının, ihtiyati tedbir kapsamında mı yoksa aile mahkemesince verilen aile hukukuna özgü geçici hukuki koruma kararı olup olmadığıdır⁴⁰. Doktrinde yaygın olarak kabul edilen görüşe göre, aile mahkemesi tarafından verilen geçici önlemler ihtiyati tedbir niteliğinde değil⁴¹, geçici hukuki koruma kapsamında ayrı bir kategoride değerlendirilmesi gerektiğidir⁴². Yargıtay da benzer görüşe sahiptir⁴³.

---

³⁵ Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay, Muhammet Özkes, **Medeni Usul Hukuku**, 10. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Eylül 2022, s.436-437 (Medeni Usul).

³⁶ Baki Kuru, **Medeni Usul Hukuku Cilt 1**, Yetkin Yayınları, Ağustos 2021, s.879 vd. ("Medeni Usul Hukuku")

³⁷ Pekcanitez vd., Medeni Usul, s.442.

³⁸ Pekcanitez vd., Medeni Usul, s.436.

³⁹ Kuru, Medeni Usul Hukuku, s.880.

⁴⁰ Mardin, Çocuk Teslimi, s.115.

⁴¹ Ejder Yılmaz, **Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi**, C. III, Yetkin Yayınları, Ankara 2017, s. 3535; Yeliz Yücel, **Türk Medeni Hukukunda Boşanma Halinde Velayet, Çocukla Kişisel İlişki Kurulması ve Çocuğun Soyadı**, On İki Levha, İstanbul 2018., s. 36-37.

⁴² Ejder Yılmaz, **Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri**, C. I, Yetkin Yayınları, Ankara 2001, s. 671-676.

⁴³ Yargıtay 2. HD., T. 09.06.2014, E. 2014/1507, K. 2014/12834, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, e.t:29.8.2022

1.3.2. Karar Kesinleşmiş Bir Karar Olmalıdır

ÇKK kapsamında çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin mahkeme kararlarının kesinleşmesinin gerekip gerekmediği incelenmesi gereken bir diğer husustur. İlamların icraya konulabilmesi için genellikle kesinleşmesi aranmaz. Yine kanun yoluna başvurulmuş olsa dahi ilamın icrasına engel değildir⁴⁴. Ancak ilamın kesinleşmeden icra edilebileceği kuralının istisnaları bulunmaktadır. Kesinleşmeden icra edilemeyecek bir ilam kesinleşmeden yerine getirilmiş ise bu husus kamu düzenine aykırı olacaktır. Kesinleşmeden icra edilemeyen ilamlar şunlardır. Bunlardan ilki; taşınmaz mala veya taşınmaz mal üzerindeki aynı haklara ilişkin ilamlar kesinleşmedikçe icra edilemez. Bir diğeri ise; nafaka kararları hariç aile ve kişiler hukukuna ilişkin ilamlar kesinleşmeden icra edilemez. ÇKK'ya getirilen yeni sistemde, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilamların yerine getirilmesi bakımından bunların kesinleşmesinin gerekip gerekmediğine veya kesinleşmeden yerine getirilmesi halinde hangi yola başvurulabileceğine ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır⁴⁵. Ancak çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilamlar aile hukuku kapsamında bulunduğu için kesinleşmeden icra edilemez⁴⁶. Kanun koyucunun aile hukukuna dair ilamların yerine getirilmesi bakımından kesinleşmeleri şartını getirmesinin amacı, bu kararların üst derece mahkemelerinde son halini aldıktan sonra yerine getirilmesinin sağlanmasıdır. Aksi halde ilam yerine getirildikten sonra üst derecede ilam değişikliğe uğrarsa, geri alınması güç ve imkansız sonuçlar doğabilecektir⁴⁷. Aile mahkemeleri tarafından verilen tedbir kararları ise ara karar niteliğinde olduğundan ve kesinleşmesinden bahsedilemeyeceğinden verildiği andan itibaren Çocuk Koruma Kanunu hükümlerince yerine getirilmesi talep edilebilecektir⁴⁸. Yani çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilamların kesinleşmesi beklenene kadar, daha önce bu konuda verilmiş bir tedbir kararı varsa, tedbir kararının yerine getirilmesi söz konusu olabilir⁴⁹.

---

⁴⁴ Baki Kuru, **İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı**, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2018, s. 297. ("İcra İflas Hukuku").

⁴⁵ Belgin Güneş, *Çocuk Teslimi* 2022, s.51.

⁴⁶ N. Aybike Seyhan, **Ana Hatlarıyla Paradan Başka Borçları Havâ İlâmların İcrası**, *International Journal of Social Inquiry*, C.11, S.2, 2018, ss. 311 – 348, s. 318.

⁴⁷ Belgin Güneş, *Çocuk Teslimi* 2022, s.52.

⁴⁸ Belgin, *Çocuk Teslimi* 2011, s.23.

⁴⁹ Belgin Güneş, *Çocuk Teslimi* 2022, s.52.

1.3.3. Karar Şüpheye Yer Vermemelidir

Karar bakımından bir diğer önemli husus, kararın şüpheye yer vermemesi gerektiğidir. Anayasa'nın 141.maddesi gereğince mahkemenin bütün kararları gerekçeli olmalıdır. Hakim, maddi vakıayı değerlendirip bundan çıkarılan sonuç ve hukuki sebeplere gerekçesinde yer vermelidir. Bu sebeple gerekçe hakimın tespit etmiş olduğu maddi vakıalar ile hüküm fıkrası arasında bir köprü görevi görür⁵⁰.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 297.maddesi 1.fıkrasında hükümde bulunması gerekli olan unsurlar belirtilmiş, ikinci fıkrasında ise hükmün sonuç kısmının açık, şüphe ve tereddüt yaratmayacak biçimde yazılması gerektiğini düzenlemiştir. Bu aynı zamanda hukuki dinlenilme hakkının düzenlendiği HMK m.27/2 kapsamında, mahkemenin tarafların açıklamalarını dikkate alarak değerlendirmesini ve kararların somut ve açık olarak gerekçelendirilmesini içermesi gerektiği düzenlemesiyle yakından ilgilidir⁵¹.

Hüküm fıkrasının net ve açık olması, ilamın icra edilmesi sürecinde herhangi bir karmaşıklık veya belirsizlik olmamasını sağlar. Taraflar, hükümde belirtilen hak ve yükümlülüklerinin kesin bir şekilde ne olduğunu anlayarak, karara uygun şekilde hareket edebilir. Hüküm bölümündeki sıra numaralarıyla taleplerin ayrıntılı bir şekilde gösterilmesi, hüküm verenin kararını açıkça ifade etmesini sağlar. Bu sayede, ilamın icra edilmesi sürecindeki belirsizlik ortadan kalkar ve tarafların haklarının korunması sağlanır. Tarafların, ilamın içeriği konusunda hiçbir şüpheye düşmeden, haklarını ve yükümlülüklerini tam olarak anlamaları önemlidir⁵². Kimin lehine kimin aleyhine karar verildiği, tarafların talebinin ne kadarının kabul edildiği kesin bir şekilde anlaşılmalıdır. Bu husus davada taraflar kadar, gerekirse kararı daha sonra yerine getirecek olan adli hizmet ve mağdur hizmetleri müdürlüğü açısından da önemlidir. Bu sebeple kanun koyucu, hüküm fıkrasının açık yazılmasını hem tarif etmiş hem de açık yazılmasını belirttikten sonra, şüphe ve tereddüde yer bırakmayacak şekilde yazılmasını özellikle istemiştir.

Kararın şüpheye yer vermemesi bakımından özellik arz eden bir diğer husus ise kişisel ilişkinin düzenlenmesine ilişkindir. Hakim kişisel ilişkinin düzenlenmesine yönelik mahkeme kararında bu ilişkinin nasıl tesis edileceğini, hangi gün ve saatte kişisel ilişki kurulacağını şüpheye yer vermeyecek şekilde ayrıntılı olarak

⁵⁰ Kuru, Medeni Usul Hukuku, s.890.

⁵¹ Kuru, Medeni Usul Hukuku, s.897.

⁵² Pekcanitez vd., Medeni Usul, s.442.

belirtmelidir⁵³. Yargıtay da kişisel ilişkiye yönelik düzenlemelerin açıkça yapılması gerektiğini belirtmektedir⁵⁴. Zira mahkeme tarafından kişisel ilişki kurulmasına yönelik verilen kararın belirsiz, çelişki yaratan bir şekilde düzenlenmesi halinde müdürlüğün mahkeme kararını yorumlama, değiştirme ve tamamlama yetkisi bulunmamaktadır⁵⁵.

1.3.4. Karar İhtar İçermelidir

7343 Sayılı Kanun sadece Çocuk Koruma Kanunu hükümlerinde değişiklik yapmamıştır. TMK’da da velayetin değiştirilmesi konusunda iki hükümde değişiklik gerçekleştirilmiştir. TMK m.182/2 ve 324/3.maddelerine benzer cümleler eklenmiştir.

TMK m.182/f.2 gereği “mahkeme, kararında kişisel ilişki düzenlemesinin gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, çocuğun menfaatine aykırı olmamak kaydıyla velayetin değiştirilebileceğini ihtar eder” şeklinde düzenleme yapılmıştır. TMK m.324/f.3’ te ise benzer olarak kişisel ilişkinin gereklerine aykırı hareket eden anne babanın velayetinin değiştirilebileceği düzenlenmiştir. Yükümlünün kişisel ilişkinin gereklerine uymasını sağlayarak uygulamada yaşanan sorunların önüne geçilebilmesi amacıyla getirildiği belirtilmiştir. Ayrıca velayet değişikliğinin uygulanabilmesi, çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair mahkeme kararının ihtarına bağlanmıştır. İhtar yapılmadığı takdirde velayet değişikliği söz konusu olamayacaktır. TMK’nın ilgili maddelerinde velayetin değişmesi için kişinin yükümlülüklerine uymamasından bahsetmiş fakat bu yükümlülük ihlalinin birden fazla olmasını aramamıştır. Bu kapsamda bir kez dahi yükümlülük ihlal edilse hakim talep üzerine velayeti değiştirebilecektir⁵⁶.

Velayet değişikliği velayet düzenlemesine aykırı her davranışın ihlalinde değil, ayrıca çocuğun üstün yararını da gerektiriyorsa değiştirilmesi daha uygun olacaktır. Aksi takdirde çocuklar ebeveynlerinin tartışmaları arasında kalacaktır. Bununla birlikte anne babaların kişisel ilişkiyle ilgili düzenlemeye sürekli itiraz ederek yargı mercilerini meşgul etmesi de söz konusu olacaktır. Bu kapsamda velayetin değiştirilmesi

---

⁵³ Aydın Güven, **Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İhlallerin İcrası**, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hukuk Ana Bilim Dalı, İstanbul Üniversitesi, 2016, s.115, Kaynak: <https://tez.yok.gov.tr>, e.t.: 01.09.2022.

⁵⁴ Yargıtay 2. HD.,T. 09.01.2017, E. 2016/24404 , K. 2017/108, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, e.t:03.09.2022.

⁵⁵ Yargıtay 2. HD., T. 15.06.2006 , E. 2006/10187, K. 2006/12876, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, e.t:03.09.2022.

⁵⁶ Muhammet Seyit İmir, **Çocuk Koruma Kanunu Kapsamında Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulması**, Adalet Yayınevi, Ankara 2023, s.81.

hususunun dar yorumlanması daha uygun olacaktır⁵⁷. Kişisel ilişkinin tesisinde yükümlünün yükümlülüklerine uymasını sağlamak için böyle bir düzenlemenin yapılması isabetli olmuştur⁵⁸.

1.4. Kararın Yerine Getirilmesi Başvurusu Bakımından Genel Özellikler

Mahkemelerin görevi, bağımsız ve tarafsız bir biçimde önlerine getirilen uyuşmazlığı bir kararla sonuçlandırmaktır⁵⁹. Yani mahkeme kararı, bir uyuşmazlığı çözmek için hukuki gerekçeye dayandırılmış irade açıklamasıdır⁶⁰. Mahkemece bir karar verildikten sonra tarafların buna uyma zorunluluğu vardır. Tarafların mahkeme kararına uyup uymadığının tespit edilebilmesi açısından devletin gerekli yargısal çerçeveyi oluşturması ve uygun tedbirlerin alınması hususunda pozitif yükümlülükleri mevcuttur⁶¹. Bu bölümde çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair mahkeme kararlarının uygulanmasını kimlerin talep edebileceği, bu kararın yerine getirilmesinin kimden ve nereden talep edebileceği ve tarafların başvuru sırasında hangi giderlerinin olabileceği hususlarına değinilecektir.

1.4.1. Taraflar

7343 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden önce çocuk teslimi icra aracılığı ile gerçekleştirildiği için taraflar alacaklı ve borçlu olarak ifade edilmekteydi. Bu husus çocuğun sanki bir taşınır eşya gibi borç ilişkisinin konusu olarak muamele görmesi sebebiyle eleştirilere konu olmuştur⁶².

Çocuk Koruma Kanunu kapsamında taraf olarak iki terim belirtilmiştir. Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam ve tedbir kararlarının yerine getirilmesine dair yönetmelikte ise bu iki terimin tanımının yapıldığı görülmektedir. Bunlardan ilki hak sahibi terimidir. Yönetmeliğin 4/1 maddesine göre, "Hak sahibi"

---

⁵⁷ Seda Gayretli Aydın, **7343 Sayılı Kanun'un Çocuk Teslimi, Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına ve Velayetin Değiştirilmesine İlişkin Getirdiği Yenilikler**, Terazi Hukuk Dergisi, Mart 2022, ss. 15-34, s.31-32, Kaynak: <https://www.jurix.com.tr/article/28760#>, e.t.:05.09.2022.

⁵⁸ Çağrı Mardin, **İkincil Mevzuat Çerçevesinde Çocuk Teslimi ve Kişisel İlişki kararlarının Yerine Getirilmesi**, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.10, S.2 ,Aralık 2022,ss. 553-586, s.578, ("İkincil Mevzuat").

⁵⁹ Mehmet Tezgel, **Türk Hukukunda Yabancı Boşanma Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, Adalet Yayınevi, Mart 2012, s.30.

⁶⁰ Pekcanitez vd., Medeni Usul, s.436.

⁶¹ Zeynep Hazar, **İnsan Hakları Çatışmalarının Çözülmesinde Çocuğun Üstün Yararı İlkesinin İşlevi: Türk Anayasa Mahkemesi Kararları Çerçevesinde Bir Değerlendirme**, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 26, Y. 2022, S. 2,ss. 647-684, s. 665.

⁶² Baş,Baş,s.4.

terimi, çocuğun velayeti kendisine verilen veya kişisel ilişki kurulması hakkı olan kişiyi temsil ederken, "yükümlü" terimi, çocuğu teslim etme yükümlülüğü olan kişiyi ifade etmektedir. Bu tanımlar, uygulamada her iki tarafın rollerini netleştirmekte ve çocuğun teslimi veya kişisel ilişkilerin kurulması sürecindeki sorumlulukları belirlemektedir. Böylelikle, tarafların hak ve yükümlülükleri açıkça tanımlanmış olur ve çocuğun çıkarlarının korunması sağlanır. Tanımların net olması, taraflar arasında anlaşmazlıkların önüne geçer ve çocuğun güvenliği ve refahı için önemli bir rehberlik sağlar.

Doktrinde hak sahibi ve yükümlü terimleri eleştirilmektedir. Çünkü çocuğun yüksek menfaati ilkesi gereğince çocuk hem velayet hakkının hem de kişisel ilişkinin öznesi olması gerekirken, çocuğun nesne gibi pasif durumda değerlendirilmesine devam edilmiştir⁶³. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi “çocuğun yüksek yararı ilkesi”ni çocuk hakları hukukunun merkezine yerleştirmiştir⁶⁴. Bu durumda çocuğun hak sahibi olarak belirtilmesi gerekmektedir⁶⁵.

İlam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesini lehine hüküm ya da tedbir kararı verilen hak sahibi kişi ya da kişiler isteyebilecektir⁶⁶. Buna göre; genel olarak çocuk teslimine dair ilamların yerine getirilmesinde çocuğun velayetinin kendisine bırakıldığı anne ya da baba, vesayet söz konusuysa vasi, evlat edinme ilişkisi mevcutsa evlat edinen, evlatlık ilişkisi kaldırılarak çocuk velayet veya vesayet altına alınmışsa biyolojik anne ve/veya baba ya da vasi hak sahibi konumundadır ve elindeki ilamın yerine getirilmesini isteyebilir. Bunun yanında bahsedilen ilamların alınabileceği gibi yargılama sürerken verilen çocuk teslimi içeren tedbir kararına istinaden bahsi geçen kişiler tedbir kararının yerine getirilmesini hak sahibi olarak isteyebilecektir. Çocuğu teslim etmek zorunda olan yükümlü ise; genel olarak çocuğun velayetinin kendisine bırakılmadığı eş ya da üçüncü kişi, vesayet söz konusu ve buna son verilerek tekrar velayete hükmedilmemişse vasi, evlat edinme ilişkisi mevcutsa biyolojik anne baba, evlatlık ilişkisi kaldırılarak çocuk velayet veya vesayet altına alınmışsa evlat edinendir. Nitekim bu durumda kişi, çocuğu haksız olarak yanında bulundurmaktadır. Benzer

---

⁶³ Çağrı Mardin, **Çocuk Teslimi ve Kişisel İlişki: Çocuk Koruma Kanunu'nun Yeni Hükümleri Hakkında İlk Tespitler**, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Bülteni, 2021, Kaynak: <https://hukukbulteni.khas.edu.tr/bulten/62>, e.t.: 09.09.2022. (“İlk Tespitler”).

⁶⁴ Emine Akyüz, **Çocuk Hukuku, Çocuk Hakları ve Korunması**, 7.Baskı, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara 2020, s.53.

⁶⁵ Baş, Baş,s.23.

⁶⁶ Güven,s.109.

düzenleme kişisel ilişki kurulmasına ilişkin mahkeme kararları yönünden de geçerlidir⁶⁷.

1.4.2.Görevli ve Yetkili Birim

Eski sistemde en çok eleştirilen hususlarda biri mahkeme kararlarının icra dairesi aracılığıyla gerçekleştirilmesiydi⁶⁸. Bu kapsamda 7343 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesi ile köklü bir değişikliğe gidilmiştir⁶⁹.

Çocuk Koruma Kanunu'nun 41/A maddesinin ilk fıkrasında, "çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair aile mahkemeleri tarafından verilen ilam veya tedbir kararları, çocuğun üstün yararı göz önünde bulundurularak, Adalet Bakanlığı tarafından kurulan adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri tarafından bu Kanun hükümlerine uygun bir şekilde yerine getirilir" şeklinde bir hükme yer verilerek, bu görevin yerine getirilmesinden sorumlu makamı belirtmiştir. Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri Adalet Bakanlığına bağlı olarak görevlerini yerine getirirler⁷⁰.

Adli destek ve mağdur hizmetlerinin teşkilatlanmadığı yerlerde hangi birimin görevli olacağı ise Çocuk Koruma Kanunu'nun 41/A maddesi uyarınca açıklığa kavuşturulmuştur. Bu madde kapsamında "müdürlüğün bulunmadığı yerlerde bu kısmın alanında kalan görevler, Adalet Bakanlığı tarafından belirlenen hukuk işleri yazı işleri müdürlüğü uyarınca yerine getirilecektir⁷¹. Ancak burada yetkili hukuk mahkemesinin çocuğun yerleşim yerindeki hukuk mahkemesi mi yoksa kararı veren aile mahkemesinin bulunduğu yerdeki hukuk mahkemesi mi olacağı konusunda Bakanlığın çıkardığı yönetmelikte de düzenleme bulunmadığı için belirsizlik mevcuttur. Tam teşkilatlanma sağlanamadığı için bu eksikliğin bir yönetmelikle belirlenmesi gerekmektedir⁷².

Elinde mahkeme kararı bulunan hak sahibi ÇKK m.41/A-4 gereği çocuğun yerleşim yerindeki adli destek ve mağdur hizmetlerine müdürlüğüne başvurarak kararın yerine getirilmesini talep edebilecektir. Çocuğun Türkiye'de bir yerleşim yeri bulunmuyorsa

---

⁶⁷ Mardin, Çocuk Teslimi, s.129.

⁶⁸ Derya Belgin Güneş, **Mağdur Hakları Kanunu Taslağı'nın Çocuk Teslimi Ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi**, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 29, S. 2, 2021, ss. 913-931, s.915, ("Mağdur Hakları").

⁶⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi, İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi (2/3911) ve Adalet Komisyonu Raporu, 2021, s.9, Kaynak: <https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem27/yil01/ss285.pdf>, , e.t.; 12.09.2022.

⁷⁰ Baş, Baş, s.8.

⁷¹ Baş, Baş, s.9.

⁷² Gayretli Aydın, s. 23.

Yönetmeliğin 11/2.maddesi gereği çocuğun Türkiye’de bulunduğu yerdeki müdürlük yetkili olacaktır.

Çocuğun yerleşim yeri dışındaki bir adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğüne başvurunun yapıp yapılamayacağı ise Çocuk Koruma Kanun’unda yer almamıştır ancak Yönetmelikte hüküm altına alınmıştır. Buna göre Yönetmeliğin 25 ve 32.maddeleri uyarınca hak sahibinin elinde bulunan mahkeme kararı hak sahibinden alınıp tutanağa bağlanarak çocuğun yerleşim yerindeki adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğüne gönderilecektir. Müdürlüğün bu konuda yetkisizlik kararı vermesi mümkün değildir⁷³.

ÇKK m.41/A maddesinin ikinci ve beşinci fıkraları uyarınca; Çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulmasına yönelik mahkeme kararlarını yerine getirmek amacıyla Adalet Bakanlığınca adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinde yeteri kadar sosyal çalışmacı, pedagog, rehber öğretmen, psikolog ve çocuk gelişimci gibi uzmanlar görevlendirilecek ve bu kişiler vasıtasıyla mahkeme kararları yerine getirilecektir. Bu hüküm, getirilen yeni sistemin işlevselliğinin artırılması ve çocuğun psikolojisinin korunması açısından isabetli bir düzenleme olmuştur⁷⁴. Bu kapsamda ÇKK m.41/A-6 gereğince; adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğünün talebiyle, valilikler tarafından kamu kuruluşlarında görevli bulunan uzmanlar tespit edilip, görev listesi oluşturulur ve uzmanların görev yapacakları yer ve tarihler müdürlüklerce belirlenir⁷⁵.

Eski sistemde çocuk teslimine ilişkin uzman ve icra müdürü belirli olmasına rağmen görevleri net değildi ve bu durum tereddüt yaratmaktaydı⁷⁶. Hem ÇKK m.41/A-6 ile hem de Yönetmelik m.17 ile uzmanların görevleri açıkça belirlendiği için bu tereddüt giderilmiştir⁷⁷. Kamu kuruluşlarında görevli olmaları istendiği için özel sektörde çalışan uzmanlar, adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinde görev alamazlar⁷⁸.

Valiliklerce hazırlanan görev listelerinde yeterli uzman bulunmadığı takdirde ise ÇKK m.41/A-5 gereği listeye, kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan öğretmenler eklenecektir. Doktrinde bir görüşe göre; mahkeme kararlarının öğretmenler tarafından yerine getirilecek olması halinde çocuğu tanıyan uzman öğretmenlerin seçilmesi ve her

---

⁷³ Nesibe Kurt Konca, **Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasında Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüklerinin İşlem ve Kararlarına Karşı Şikayet ve İtiraz**, Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Dergisi, C.18, S.52, İstanbul 2022,s.388.

⁷⁴ Topal, s. 1340.

⁷⁵ Gayretli Aydın, s. 23.

⁷⁶ Mardin, Çocuk Teslimi, s. 162; Mardin, İkincil Mevzuat, s.562.

⁷⁷ Baş, Baş ,s.10.

⁷⁸ Uzman ve öğretmen tanımları için bkz: Yönetmelik “Tanımlar” başlıklı 4. Maddesi, Kaynak: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/08/20220804-11.htm> , e.t.: 28.04.2023.

seferinde farklı bir uzman yerine aynı kişinin görevlendirilmesinin çocuğun üstün yararına daha uygun olacağı ileri sürülmüştür⁷⁹. Başka bir görüşe göre ise, çocuklar arasına eşitliğin sağlanabilmesi adına objektif bir uzman ve öğretmen atama sistemi kurulması gerektiğini belirtmiştir⁸⁰.

Eski sistemde İİK'nın 5.maddesinde görev yapan personelin sorumluluğuna ilişkin düzenleme yapılmıştır. Ancak ÇKK'da müdürlükte görevli personelin sorumluluğuna ilişkin buna benzer bir düzenleme mevcut değildir. Bu kapsamda Anayasa'nın 129.maddesi gereği müdürlüğün bünyesinde görev yapan personelin, kusuruyla bir zarara sebebiyet vermesi halinde devlet aleyhine dava açılacaktır. Müdürlük personeli, Adalet Bakanlığı tarafından atanmış ve adli hizmetleri yerine getiren bir kamu görevlisidir. Bu görevlendirme, Adalet Bakanlığı tarafından yapılan bir atama süreciyle gerçekleşir ve çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması konularında uzmanlaşmış olan kişiler bu görevi yerine getirir. Müdürlük personeli, çocukların teslim edilmesi ve ebeveynler arasında kişisel ilişkilerin kurulması gibi hassas konularda aktif bir rol üstlenir. Bu kapsamda, adalet hizmetlerinin bir parçası olarak, çocukların güvenliğini ve refahını sağlamak amacıyla gerekli adımları atar. Bu görevli, yasalara uygun bir şekilde çocukların teslimini yönetir ve çocukla kişisel ilişkilerin kurulması sürecinde taraflara rehberlik eder. Adalet sistemi içinde önemli bir rol üstlenen müdürlük personeli, çocuğun çıkarlarını ve haklarını koruma sorumluluğunu taşır. Adalet Bakanlığı tarafından bu görevi yerine getiren müdürlük personeli, yargı sistemi içindeki diğer kamu görevlileriyle birlikte çalışarak çocukların korunması ve aile hukukuyla ilgili konuların etkin bir şekilde yürütülmesini sağlar. Bu sebeple mahkeme kararının yerine getirilmesi sırasında bir kusur ortaya çıkması halinde, bu kusur hizmet kusuru sayılacak ve idare hukuku kapsamında tam yargı davasına ilişkin hükümler uygulanacaktır⁸¹.

Adli hizmet ve mağdur hizmetleri müdürlüğünün yaptığı işlemlerin adli mi idari mi olduğu hususu da bir netlik kazanmamıştır. Meydana gelebilecek boşluk ve belirsizliklerin önüne geçmek ve öngörülmüş hukuk kurallarının hukuk düzenimize

---

⁷⁹ Gayretli Aydın, s.23.

⁸⁰ Levent Börü, Şafak Parlak Börü, **Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin Mahkeme Kararlarının Yerine Getirilmesi: Karşılaştırmalı Hukuk ve 7343 Sayılı Kanun'un Getirdiği Değişiklikler Çerçevesinde Değerlendirmeler**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,2022, C.71,S.3, ss. 1227-1277, s.1257.

⁸¹ Topal, s.1342.

uyup uymadığının tespiti açısından bu durumu netleştirmek önemlidir⁸². İdari işlem, dayanağını kamu gücünden almaktadır. Adli hizmet ve mağdur hizmetleri müdürlüğü işlemlerini yaparken tek yanlı olarak kamu gücünü kullanıp zor kullanma, teslim emrini yerine getirme gibi birçok işlemi muhatabın rızası aranmaksızın yerine getirmektedir⁸³. Çünkü amaç çekişmeli hakkın tespitinden ziyade bu hakkın gerçekleştirilmeye çalışılmasıdır⁸⁴. İlgili hak ise kamu gücüne dayanan bir organ tarafından yerine getirileceğinden müdürlüğün işlemi de idari bir karakter taşımaktadır⁸⁵. Müdürlüğün işlemlerine yönelik Çocuk Koruma Kanunu'nda ayrı olarak bir şikayet prosedürü benimsenmiştir. Bu kapsamda yapılan şikayetler, aile mahkemesi tarafından hukuka uygunluğu tespit edilene kadar geçerli kabul edilmiştir. Eğer müdürlüğün işlemleri kesin olarak idari işlem kabul edilseydi şikayet yolu değil; müdürlüğün işlemlerinin hukuka aykırılığının tespiti için idari yargıda iptal davası yoluyla düzenleme yapılırdı⁸⁶. Diğer yandan müdürlük tasarruf ilkesi gereğince hareket eder. ÇKK m.41/B-1 ve m.41/C-1 gereği çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına yönelik mahkeme kararlarının yerine getirilmesine yönelik başvuru yapılmadan re'sen müdürlük tarafından işlem yapılamayacağı düzenlenmiştir. Dolayısıyla bu hakkın yerine getirilebilmesi için hakkın kullanılması gerekir. Bu açıdan müdürlüğün yaptığı işlemlerin hem idari hem de adli bir yönü olduğu, karma bir niteliğe sahip olduğu savunulmaktadır⁸⁷.

Müdürlükler Adalet Bakanlığı içerisinde yer alan Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığına bağlıdır⁸⁸. Ancak neden Adalet Bakanlığının bünyesinden teşkilatlandığında dair gerekçede bir açıklık bulunmamaktadır. Bu konuda eleştiriler mevcuttur⁸⁹. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Adalet Bakanlığına nazaran hem araç ve teçhizatının fazla olduğu hem de çocuk hakkında daha deneyimli ve tecrübeli insan kaynağına sahip olduğu gerekçeleriyle müdürlüklerin Aile ve Sosyal Hizmetler

---

⁸² Cengiz Topel Çelikoğlu, **Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin Mahkeme Kararlarının İcrasına Dair Mevzuat Değişikliği Hazırlık Çalışmalarının Değerlendirilmesi**, Prof. Dr. Selçuk Öztekin'e Armağan, Filiz Kitabevi, İstanbul 2022, ss. 843-965. s. 887.

⁸³ İmir,s.89.

⁸⁴ Ozan Tok, **İcra İşleminin Yapısı Ve Hukuki Rejimi**, Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,C.9, S.1, 2021, ss.57-85, s. 65.

⁸⁵ Vasfi Raşit Seviğ, **İcra ve İflâs**, Ankara 1966, s. 35.

⁸⁶ Topal, s. 1340.

⁸⁷ İmir,s.90.

⁸⁸ 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi İçin Bknz: R.G. 10.07.2018, S. 30474 M. 53 <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/19.5.1.pdf> , e.t.:30.04.2023.

⁸⁹ Mardin, İlk Tespitler.

Bakanlığına bağlı olması gerektiği savunulmaktadır⁹⁰. Müdürlüklerin çocuğun üstün yararı gözetilerek çocuk konusunda tecrübeli ve teşkilatlanmış olan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının bünyesine alınması daha uygun olacaktır⁹¹.

ÇKK ile getirilen yeni sistemde çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilamların icrası adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğüne verilmiştir. Bu kapsamda yeni sistemi bizzat uygulayacak ve uygulatacak olan müdürlüğün hukuki niteliğinin belirlenmesi ve icra dairelerine göre ne şekilde konumlanacağı önem arz etmektedir⁹². Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü'nün icra organı arasında kabul edilip edilemeyeceği ise değerlendirilmesi gereken bir husustur. Hakkın devlet kuvvetleri yardımıyla zorla yerine getirilmesine cebri icra denilmektedir. Medeni hukuktan doğan hakların uygulanmasından sorumlu olan ve kanunla belirlenmiş zorlayıcı tedbirleri uygulama yetkisine sahip kuruluşlar icra makamları veya Türk hukuk terminolojisinde "cebrî icra organları" olarak adlandırılır. Cebri icra organları, yardımcı icra organları ve asli icra organları olarak ikiye ayrılır. Asli icra organları arasında icra dairesi, icra mahkemesi, bölge adliye mahkemeleri ve Yargıtay'ın icra ve iflas ile ilgili daireleri yer almaktadır. İcra teşkilatının merkezi kurumu icra dairesidir ve icra işlemlerinde birinci derece görevli olarak hizmet vermekte, icra süreci burada başlamakta ve ilerlemektedir⁹³. İcra dairesi genel olarak icra mahkemesinin genel ve sürekli denetimine tabi olmakla birlikte, icra mahkemesinin bir alt organı değildir. Sonuç olarak, icra dairesi, ilgili mevzuatta öngörüldüğü üzere, icra mahkemesinin direktiflerine ihtiyaç duymaksızın, kendisine verilen yetkileri doğrudan kullanabilir⁹⁴. Bununla birlikte, icra memurlarının kanuna aykırı eylemlerde bulunması halinde, yapılan işlemler ilgili tarafın şikayeti üzerine icra mahkemesi tarafından incelemeye tabi tutulabilir ve potansiyel olarak iptal edilmelerine ve daha sonra düzeltilmelerine yol açabilir.

Çocuk teslimine ilişkin süreç hak sahibinin elindeki çocuk teslimine dair ilam veya tedbir kararı ile çocuğun yerleşim yerindeki adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğüne başvurusu ile başlar. İlamlı icra takibi elinde olan borçlunun icra dairesine yaptığı takip talebiyle icra takibi başladığı için bu açıdan benzerlik

---

⁹⁰ Çelikoğlu, s.949.

⁹¹ Mardin, İkincil Mevzuat, s.564.

⁹² Topal, s.1338.

⁹³ Pekcanitez vd., İcra ve İflas, s.41.

⁹⁴ Arslan vd., s.61.

göstermektedir. Gerek icra takibinde gerekse çocuk teslimine ilişkin süreçte başvuru olmadan süreç başlamayacaktır.

Devlet, alacaklı ve borçlunun menfaatlerini eşit şekilde korumak ve onlar arasındaki menfaat dengesini sağlamak zorundadır⁹⁵. İcra dairesi gerektiğinde zor kullanma yetkisi vardır. Bu çerçevede kolluk kuvvetlerinden faydalanabilir. Yine yükümlü tarafından çocuk hak sahibine teslim edilmediği takdirde müdürlüğün zor kullanma yetkisine sahip olacağı düzenlenmiştir. İcra İflas Kanunu döneminde icra müdürünün zor kullanma yetkisi, adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü bakımından da aynı şekilde düzenlenmiştir.

İcra dairesi kural olarak icra mahkemesinin denetimi ve gözetimi altındadır. İcra dairesi görevlerini gerektiği gibi yapmaz, geciktirir ya da tarafların menfaatlerini gözetmezse, hukuki yarar bulunan kişiler icra mahkemesine şikayet yoluna başvurabilirler⁹⁶. Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam ve tedbir kararlarının yerine getirilmesinde müdürlükçe yapılan işlemlere karşı aile mahkemesine şikayet yoluna başvurulabilir. Hem icra dairesinin işlemlerinde hem de müdürlükçe yapılan işlemlerde başvuru mahkeme farklı olsa da şikayet yolunun düzenlenmesi bakımından benzerlik göstermektedir.

İcra daireleri, daha çok “adli” denebilecek bir alanda faaliyet göstermektedir. Nitekim Avukatlık Kanunu bakımından, icra daireleri önünde alacak tahsil ve takibi ile ilamların icrası, avukatlık tekelinin söz konusu adli işlemlerden (Avukatlık Kanunu m.35/I) sayılmaktadır. Bu nedenle icra müdürü, adli memur olarak nitelendirilir; yaptığı işlemler de AK m.35/I anlamında “adli işlem”dir⁹⁷. Çocuk teslimine ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair mahkeme kararlarının yerine getirilmesi işlemleri de avukatın takip edeceği adli işlemlerdendir. İİK’nın 5.maddesi hükmüne göre, icra (veya iflas) dairesi görevlilerinin kusurlarından doğan tazminat davaları, ancak idare (devlet) aleyhine açılabilir. Müdürlük bünyesinde görev yapan personellerin sorumluluğunu düzenleyen bir madde ise Çocuk Koruma Kanunu’nda bulunmamaktadır. Bu konuda bir düzenleme olmasa bile Anayasa’nın 129. Maddesi gereği bu personelin kusuruyla sorumlu olduğu zararın karşılanmasında sorumluluk devlete dava aittir⁹⁸. Bu yönüyle de müdürlüğün icra dairesiyle benzer özelliklere sahip olduğu anlaşılmaktadır.

---

⁹⁵ Atalı vd., s.31.

⁹⁶ Pekcanitez vd., İcra ve İflas, s.43; Topal, s.1342.

⁹⁷ Arslan vd., s.61.

⁹⁸ İmir, s.88.

Yardımcı organlar ise icra mahkemeleri dışında kalan diğer genel veya özel görevli mahkemelerdir⁹⁹. İcra mahkemelerinin özellikle takip konusu alacakla ilgili delil inceleme yetkilerinin sınırlandırılmış olması ve kararların birçoğunun maddi anlamda kesin hüküm oluşturmaması nedeniyle, söz konusu kararların diğer mahkemeler önünde dava konusu yapılması mümkün olmaktadır¹⁰⁰. Burada kullanılan genel mahkeme tabiri medeni yargılama alanında kullanılan genel mahkeme tabirinden daha geniş bir anlama sahip olup icra mahkemesi dışındaki özel mahkemeleri de kapsamaktadır. Örneğin tasarrufun iptali davası, menfi tespit davası, itirazın iptali davası ya da istirdat davası gibi davalar doğrudan icra hukukunu ilgilendirmesine rağmen genel mahkemeler tarafından görülmektedir. Asıl görevleri icra işlerine bakmak olmamakla beraber asıl görevlerinin yanında cebri icra işlerine bakan organlardır. Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam ve tedbir kararları sadece aile mahkemelerinde görüleceğinden müdürlüklerin yardımcı organ olmadığını, yukarıdaki açıklamalar değerlendirildiğinde adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğünün icra müdürlükleri gibi asıl organ olduğunu düşünmekteyiz.

1.4.3. Giderlerin Karşlanması

Eski sistemde yapılan en önemli eleştirilerden biri de icra takibi aracılığıyla gerçekleştirilen bu işlemlerin ve özellikle kişisel ilişki kurulmasının sıklıkla olması nedeniyle masraflara yol açmasıydı¹⁰¹. Bu kapsamda alınan icra masrafları, başvuru ücretleri gibi giderlerin hak sahibinin çocuğunu görmesini zorlaştırmaya sebebiyet vermesi ve hak sahibinin mali durumu yeterli değilse çocukla kişisel ilişki kuramaması, çocukla hak sahibi açısından büyük sorunlara sebebiyet veriyordu. Yükümlünün de bu durumu kendi çıkarlarına yönelik kullanıp işleri zorlaştırması da hem çocuk hem de hak sahibi anne veya baba açısından kişisel ilişkinin kurulmasını sekteye uğratiyordu¹⁰².

Çocuk Koruma Kanunu'nun 41/H-1 ile getirilen düzenlemeyle bu sorun ortadan kalkmıştır. Bu kapsamda Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair mahkeme kararlarının yerine getirilmesine yönelik yapılacak tüm iş ve işlemlerinin yürütülmesine ilişkin avukatlık ücreti hariç tüm masraflar, harçtan muaf tutulmuştur. Ayrıca bu iş ve işlemlerin yürütülmesine yönelik yapılacak tebligat, uzmana ücret

---

⁹⁹ Arslan vd., s.87.

¹⁰⁰ Atalı vd., s.87.

¹⁰¹ Börü, Parlak Börü, s. 1260.

¹⁰² T.C. Kamu Denetçiliği Kurumu, **Çocuk Tesliminde Hak İhlallerine ve Yoksulluk Nafakasına İlişkin Özel Rapor**,s.76.

ödenmesi gibi masraflar Adalet Bakanlığı tarafından karşılanacaktır¹⁰³. Bu kapsamda harç ve masrafların devlet tarafından karşılanması kişisel ilişkinin devamlılık arz etmesi bakımından büyük önem taşır¹⁰⁴. Bu düzenlemeyle hem sosyal hukuk devleti ilkesinin gereği yerine getirilmiş hem de devletin pozitif yükümlülüğü gerçekleştirilmiştir¹⁰⁵.

ÇKK m.41/H-2 uyarınca müdürlükte görevlendirilen uzman ve öğretilerinin ücretleri belirlenerek, eski Kanunca uygulanan her icra müdürlüğünce farklı tarife belirlenerek ödenen uzman ücretlerinin uygulanmasına yönelik karışıklığa da son verilmiş olmaktadır¹⁰⁶.

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına yönelik mahkeme kararlarının yerine getirilmesi amacıyla hak sahibinin vereceği avukatlık ücretinin karşılanmamasına yönelik düzenlemeye eleştiriler getirilmiştir. Bu durum yukarıda açıkladığımız müdürlük işlemlerinin tam olarak adli işlem kapsamında değil, adli-idari nitelikte karma bir işlem olmasından kaynaklanmaktadır. Her ne kadar müdürlüğün işlemleri karma nitelikte işlemler olsa da çocuğun üstün yararı kapsamında avukat aracılığıyla işlemlerin yürütülmesi uygulamada büyük önem arz etmektedir. Bu yüzden aile mahkemesi tarafından verilen ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi amacıyla adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğüne yapılan başvuru sonrası müdürlüğün hemen çocuğa bir avukat ataması, avukatın da süreç boyunca çocuğun üstün yararını gözeterek çıkarlarını koruması daha sağlıklı olur. Bu açıdan Avukatlık ücretlerinin de Adalet Bakanlığı tarafından karşılanması çocuğun üstün yararı açısından daha uygun olacaktır¹⁰⁷.

---

¹⁰³ Gayretli Aydın, s. 26.

¹⁰⁴ Mardin, İlk Tespitler.

¹⁰⁵ Fatih Alkan, **Boşanma Sonrası Ortaya Çıkan Önemli Bir Sorun: Çocukla Kişisel İlişki Kurma (Kurabilme) Hakkı ve Devletin Pozitif Yükümlülükleri**, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Uluslararası Çocuğun Kişisel İlişki Kurma Hakkı 1155 Ailenin Korunması Sempozyumu, Nisan 2019, s.1, Kaynak: https://www.tihk.gov.tr/upload/file_editor/2019/07/1563525442.pdf, e.t.: 01.05.2023.

¹⁰⁶ Gayretli Aydın, s. 26.

¹⁰⁷ İmir,s.97.

İKİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK TESLİMİ VE ÇOCUKLA KİŞİSEL İLİŞKİ KURULMASINA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR VE MAHKEME KARARLARININ KAYNAKLARI

2.1. Konuya İlişkin Temel Kavram Ve İlkeler

Konunun anlaşılabilmesi için, çocuk kavramının, çocuğun üstün yararının korunması ve çocuğun dinlenilmesi ilkelerinin açıklanması gerekmektedir. Bu kavram ve ilkeler, çocuğun korunması ve çıkarlarının gözetilmesi bakımından oldukça önemlidir.

2.1.1. Çocuk Kavramı

Çocuk kavramı hem günlük dilde hem de çocukla ilgili uzmanlık dallarında birçok farklı anlamda kullanılmaktadır¹⁰⁸. Halk dilinde insan yavrusu, uşak veya ufaklık anlamında telaffuz edilen çocuk kavramı, Türk Dil Kurumu'nun sözlüğünde çeşitli anlamlarda kullanılmıştır¹⁰⁹. İlk anlamında “küçük yaştaki erkek veya kız evlat” olarak, ikinci anlamında “soy bakımından oğul veya kız evlat” olarak, diğer bir anlamında ise “bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız evlat” olarak tanımlanmıştır. Genel olarak çocuk kavramı; masum, duyarlı ve gelişme aşamasında olan birey olarak tanımlanabilir¹¹⁰.

Türk hukuk sistemi içerisinde kullanılan "çocuk" kavramı ise, bir yandan yaşça küçük olan bireyleri yetişkinlerden ayırmak amacıyla kullanılırken; diğer yandan da anne ve babaya olan soybağı ilişkilerini belirtmek amacıyla kullanılan bir terimdir¹¹¹. Çocukluk, soy/hısımlık ilişkisi ile ifade edildiğinde, ölümle sona erer¹¹². Çocuk kavramı yetişkinlerden ayırt etmek anlamında kullanıldığında ise, hukuk düzenince belirlenen yaşlar arasında çocuk statüsüne sahip bulunduğu ve özel bir hukuka tabi bulunduğu ifade edilmiş olmaktadır¹¹³.

---

¹⁰⁸ Akyüz, s.101.

¹⁰⁹ Türk Dil Kurumu Sözlükleri, Güncel Türkçe Sözlük, Kaynak: <https://sozluk.gov.tr/> , e.t.: 02.05.2023.

¹¹⁰ Akyüz, s.3

¹¹¹ Hacı Can, Ekin Tuna, Nehir Tuna, **Çocuk Hukuku**, 1.Basım, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara 2019, s.3.

¹¹² Hülya İmamoğlu, **Çocuğun Kişiliğinin Ana Babaya Karşı Korunması**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,2005, C.54, S.2, Ankara,ss.183-218, s.189-190.

¹¹³ Sevgi Usta, **Velayet Hukuku**,1.Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Mart 2016, s. 22.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocukların haklarını uluslararası düzeyde düzenleyen ve korunmalarını hedefleyen bir anlaşmadır. Türkiye Cumhuriyeti, 1989 yılında imzalanan bu sözleşmeye taraf olan ülkeler arasında yer almaktadır. Sözleşmenin 1. Maddesi, çocuğun tanımını yaparak, "bu sözleşme kapsamında, erken yaşta reşit olma durumu hariç, her insan on sekiz yaşına kadar çocuk olarak kabul edilir" şeklinde ifade edilmektedir. Bu tanımlama, çocuklara sağlanacak hakların kapsamını belirlemekte ve çocukların erginlik yaşına kadar korunmalarının önemini vurgulamaktadır. Bu hüküm, çocukların gelişimlerini desteklemek, potansiyellerini gerçekleştirmek amacıyla uluslararası toplumun çocuklara yönelik sorumluluğunu vurgulamaktadır. Ayrıca, çocukların erginlik yaşına kadar özel bir koruma ve bakım ihtiyaçları olduğunu kabul etmektedir. Bu nedenle, devletler, çocukların haklarını sağlamak, korumak ve geliştirmek için gereken önlemleri almaktan sorumludur¹¹⁴.

Anayasa'nın 90. maddesinin beşinci fıkrası, uluslararası sözleşmelerin normlar hiyerarşisi içerisindeki konumunu ve bağlayıcılığını düzenlemektedir. Bu fıkra, usulüne uygun şekilde yürürlüğe giren uluslararası sözleşmelerin, kanun hükmünde olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, milletlerarası antlaşmalar ile kanunlar arasında çelişki durumu ortaya çıktığında, milletlerarası antlaşma hükümlerinin esas alınacağını ve anayasal güvenceye sahip olduğunu ifade etmektedir. Bu sözleşmenin hükümleri, iç hukuktaki kanunlardan üstün kabul edilerek, çocukların haklarına ilişkin uluslararası standartların korunmasını sağlamak amacıyla anayasal güvence altına alınmıştır. Bu hüküm, Türkiye'nin uluslararası sözleşmeleri iç hukuk düzenine entegre etme ve sözleşmelerin yasal bağlayıcılığını kabul etme yönündeki taahhüdünü yansıtmaktadır. Dolayısıyla Türkiye, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin hükümlerini yerine getirme ve çocukların haklarını koruma konusunda anayasal bir yükümlülüğe sahiptir¹¹⁵.

ÇKK'nın 3. Maddesine göre "çocuk, on sekiz yaşını doldurmamış kişi olarak tanımlanmıştır¹¹⁶." Bu maddeye bakıldığında, Türk hukukunda da Çocuk Hakları Sözleşmesi ile uyumlu bir tanımın yapıldığı anlaşılmaktadır. Hukuksal açıdan çocuk kavramının tanımlanması çocukluğa bağlanan hukuki sonuçların ve durumların

---

¹¹⁴ Sevgi Usta, **Çocuk Hakları ve Velayet**,1.Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Mart 2012, s.8-9.

¹¹⁵ Ünsal Dönmez, Taylan Barın, **Boşanma Sonucunda Birlikte Velayetin Türk Hukukunda Uygulanabilirliği Sorunu**, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S.35, Temmuz 2018 ,ss.175-210, s.193.

¹¹⁶ İlay Zeynep Suata, **Çocuk Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s.17-18.

belirlenmesi için yeterli değildir¹¹⁷. Çocuğun hangi zaman dilimi içerisinde yardıma ve korunmaya muhtaç olduğunun belirlenmesi için çocukluğun tespiti gerekmektedir¹¹⁸.

Çocuk, fiziksel, zihinsel ve sosyal açılarından erginlik ve olgunluğa henüz ulaşmamış bir birey olarak tanımlanır¹¹⁹. Türk hukuk sistemi, çocukluğun başlangıcını kişiliğin kazanılmasıyla ilişkilendirmiştir. TMK'nın 28. maddesi, bu konuyu açıklayarak, "Kişilik, çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlar ve ölümle sona erer. Çocuk, hak ehliyetini, sağ olarak doğmak koşuluyla, ana rahmine düştüğü andan itibaren elde eder" şeklinde ifade etmektedir¹²⁰. Bu düzenleme, çocuğun hukuki statüsünü belirlemek açısından önemlidir. Çünkü çocuk, kişiliğini kazandığı andan itibaren temel haklara sahip olur. Bu hükme göre, kişiliğin kazanılması ve çocukluğun başlayabilmesi için iki şartın birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir. İlk olarak, çocuğun tam olarak doğmuş sayılabilmesi için ana bedeninden tümüyle ayrılmış ve bağımsız bir varlık kazanmış olması gerekmektedir. Yani, çocuğun hayata bir an bile olsa gözlerini açmış olması yeterlidir¹²¹. İkinci olarak, çocuk hak ehliyetini kazanmak için sağ doğmak koşuluyla ana rahmine düşmüş olması gerekmektedir. Yani, ana rahmine düşme anından itibaren çocuğun kişiliği ve hak ehliyeti başlar¹²². Bu şekilde çocuğun kişiliğini kazanması ve hak ehliyetini elde etmesi, ona belirli hak ve korumalar sağlamaktadır.

Türk Medeni Kanunu'nun Kişiler Hukuku kısmında çocukluğun sona ermesine ilişkin düzenleme bulunmaktadır¹²³. Bu kapsamda, erginliğin kazanılması dolayısıyla çocukluğun sona ermesi açısından belirli durumlar öngörülmüştür. Erginlik, hukuki hak ve sorumlulukların başlangıcıdır ve kişinin yasalar önünde yetişkin olarak kabul edildiği yaş olarak tanımlanır. TMK'nın 11. maddesi, erginlik durumunu düzenlemektedir ve buna göre normal (olağan) erginlik, on sekiz yaşın doldurulmasıyla

---

¹¹⁷ Mardin, Çocuk Teslimi, s.24.

¹¹⁸ Yusuf Solmaz Balo, **Uluslararası İlkeler Işığında Çocuk Koruma Kanunu ve Uygulaması**, Seçkin Yayıncılık, Ankara,2005, s.41.

¹¹⁹ Umut C. Karadoğan, "Çocuk ve Çocukluk" Kavramının Tarihsel Süreçte Değerlendirilmesi, Çocuk ve Medeniyet, C.4, S.7, Haziran 2019, ss.195-226, s.196, Kaynak: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1335762> ,e.t.: 02.05.2023.

¹²⁰ Balo, s.41.

¹²¹ Usta, Velayet Hukuku, s.86-87.

¹²² Balo, s.42.

¹²³ Özgül Yılmaz Kaçmaz, **Türk Hukukunda Velayet Hakkı ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ile Anayasa Mahkemesi Kararlarına Yansıyan Problemler**, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Ömer Halisdemir Üniversitesi, Kasım 2016, s.13.

başlar. Bu yaşın belirlenmesinin nedeni, genellikle öğrenimin tamamlandığı, düşünsel olgunluğun ve ekonomik bağımsızlığın kazanıldığı yaş olarak kabul edilmesidir¹²⁴.

Medeni Kanun'da, erken erginlik durumlarına da yer verilmektedir. Evlilik ve mahkeme kararı gibi istisnai durumlar, erken erginliğe yol açar¹²⁵. TMK m.11/f.2'ye göre, on sekiz yaşından küçük kişiler evlendiklerinde erginliklerini daha erken yaşta kazanırlar. Bu sayede, ev ve aile geçindirme sorumluluğunu üstlenecek bireylerin başkalarına bağımlı kalmaları engellenmiş olur¹²⁶. Evlilikle elde edilen erginlik kesindir. Evlilik sonrasında ölüm, boşanma veya gaiplik kararı olsa bile erginlik devam eder. Ancak evliliğin iptal kararıyla sona ermesi halinde, erginliğin devam edip etmeyeceği konusu tartışmalıdır¹²⁷. Yine TMK'nın 12.maddesine göre, özel durumlarda hâkim kararıyla küçüğün ergin kılınabilmesi mümkündür. Böylece çocuğun olağan erginlik yaşına gelmeden önce çocukluktan çıkması mümkün olur¹²⁸.

2.1.2. Çocuğun Üstün Yararının Korunması İlkesi

Çocuğun yararının tanımı, uluslararası sözleşmelerde ve Türk Medeni Kanunu'nda yapılmamış, çocuğun özel durum ve koşullarının dikkate alınmasını gerektiren esnek bir kavram olduğu ifade edilmiştir. Doktrinde her çocuğun yaşı, bireysel, çevresel özellikleri, beklentileri birbirinden farklı olduğundan ve her somut olay göreceli ve varsayıma dayanan bir yapıya sahip olduğundan, çocuk yararının tanımının yapılamadığı, ancak tarif edilebileceği ileri sürülmüştür¹²⁹. Bu bağlamda, belirli bir somut olayda bir çocuk için neyin en uygun olduğunu belirlemek bir temel teşkil eder¹³⁰. Çocuğun üstün yararından çocuğun uzun süreli bireysel ve çevresel yararı anlaşılmalıdır¹³¹.

7343 Sayılı Kanun ile gelen değişikliklerden en önemlisi çocuğun üstün yararı ifadesine Çocuk Koruma Kanunu'nda yer verilmesi olmuştur. Anayasa'da yer verilen bu ilkenin Çocuk Koruma Kanunu kapsamına da alınması yerinde olmuştur. Yine

---

¹²⁴ Rona Serozan, **Çocuk Hukuku**, İkinci Basıdan Tıpkı Bası, Vedat Kitapçılık, Ocak 2017, İstanbul, s.92.

¹²⁵ Usta, **Çocuk Hakları ve Velayet**, s.13.

¹²⁶ Serozan, s.92.

¹²⁷ Doktrinde evliliğin iptalinin çocuğun evlenirken iyiniyetli olup olmadığına göre değişeceği baskın görüş olarak ileri sürülmektedir. Tartışmalar için Bknz: Kemal Oğuzman, Özer Seliçi, Saibe Oktay Özdemir, **Kişiler Hukuku(Gerçek ve Tüzel Kişiler)**, 19.Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, Ekim 2020,s.69.

¹²⁸ Usta, **Çocuk Hakları ve Velayet**, s. 14.

¹²⁹ Usta, **Velayet Hukuku**, s.137.

¹³⁰ Can, Tuna, Tuna,s.10.

¹³¹ Serozan,s.65.

Yönetmelikte ayrıca tanımı yapılmıştır. Bu kapsamda Yönetmeliğin 6.maddesine göre mahkeme, kararlarını verirken çocuğun üstün yararını gözetmelidir. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre ise, mahkeme tarafından verilen kararlar yerine getirilirken çocuğun duygu durumunun gözlemlenmesi ve olası çatışmalardan uzak tutulabilmesi için uzman müdahalede bulunabilir. Bu düzenleme uzmanların etkin olmasıyla birlikte çocuğun, anne baba tarafından örselenmesinin önüne geçilebilmesi adına oldukça önemlidir¹³².

Çocuk yararının önceliği ilkesi; çocukların bedensel, duygusal, zihinsel ve sosyal gelişimleri açısından korunmasının en önemli önceliği taşıdığını ifade eder¹³³. Bu ilke, çocukların çıkarlarının en iyi şekilde gözetilmesi gerektiğini vurgular. Çocuğun çıkarlarına öncelik vermek, çocuğun haklarını korumak ve onun refahını sağlamak için yasal bir zorunluluktur. Bu husus Yönetmeliğin 6/6. maddesinde de düzenlenmiştir. Çocuk yararının önceliği ilkesi, velayet, nafaka, soybağı, evlat edinme veya edinilme, çocukla kişisel ilişki kurulması durumlarında önem arz etmektedir; çünkü bu durumlarda çocuklar özel olarak korunmalıdır¹³⁴.

Türk Medeni Kanunu'nun 355 ve devamı maddelerinde düzenlenen velayetin anayasal dayanağı, Anayasanın 41. Maddesinden türetilmiş olan anayasal anne babalık hakkıdır¹³⁵. Velayet hakkının kullanımında öncelikli amaç, çocuğun refahının ve çıkarlarının gözetilmesidir. Bu açıdan bakıldığında çocuğun yararı, velayet hakkının kullanılma sınırını belirleyen temel ölçüttür¹³⁶. Anne ve baba velayet hakkı çerçevesinde, çocuk gerekli olgunluğa ulaşıncaya kadar çocuğun yararını gözetmek kaydıyla onun adına karar almakla yükümlüdür¹³⁷. Aksi takdirde velayet hakkına kanunen yapılacak müdahalelerin yasal zemini hazırlanmış olur. Anne ve babaların çıkarlarının sınırlandırılmasının amacı onları cezalandırmak değildir, çocuğun sağlıklı bir birey olarak büyümesine engel olabilecek durumların önüne geçilmesidir¹³⁸. Çocuğun yararlarına kanunda öncelik verilmesi ile onun güçsüzlüğünden meydana gelen eşitsizliğin hukuki bakımdan ortadan kaldırılması hedeflenmiştir¹³⁹.

---

¹³² Börü, Parlak Börü, s.1271.

¹³³ Hayrunnisa Özdemir, Ahmet Cemal Ruhi, **Çocuk Hukuku**, Adalet Yayınevi, Ankara 2012, s.4.

¹³⁴ Can,Tuna,Tuna,s.11-12.

¹³⁵ Serozan, Çocuk Hukuku, s. 43.

¹³⁶Yargıtay 2 HD.,T. 07.02.2005,E.2005/16542, K.2005/1472, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, e.t.:05.05.2023.

¹³⁷ Usta, Velayet Hukuku, s.3.

¹³⁸ Bilge Öztan, **Aile Hukuku**, 6.Bası, Turhan Kitabevi, Ankara,2015, s.1137.

¹³⁹ Akyüz, s.59.

Çocuğun çıkarlarının hakim tarafından korunması gerekliliği, özellikle anne ve babanın menfaatinin çocuğun menfaatiyle çatışması durumunda önem kazanır. Çünkü, eşler çocuğun velayeti konusunda birbirlerinden intikam alma düşüncesiyle çocuğun yararını göz ardı etmektedirler¹⁴⁰. Hakim, bu olumsuzlukları engellemek amacıyla, çocuğun çıkarını her şeyin üzerinde tutarak onun yararına uygun düzenlemeler yapacaktır¹⁴¹. Çocuk yararı, somut olayın özelliklerine göre hakim tarafından takdir hakkı kullanılarak re'sen, her çocuk için ayrı ayrı belirlenecektir¹⁴². Somut olaya dayalı tespitler yapmak için, hakimin bilgisini aşan pedagojik, psikolojik, sosyolojik ve tıbbi bilgilere ihtiyaç duyabilir¹⁴³. Çocuğun yararının somut alanlarda belirlenmesi bu konuda son kararı vermek durumunda olan hakimin bilgisini aştığında, hakim bu konuda karar verirken psiko-sosyal bilimlerin uzmanlarından yararlanır¹⁴⁴.

Eşler velayet ve kişisel ilişkilerle alakalı konularda mahkemeyi bağlayıcı sözleşme yapamazlar. Bu husus hakim tarafından kendiliğinden düzenlenir. Eğer taraflar sözleşme yapabilseydi, hakimin TMK m. 182'de belirtilen takdir yetkisi bu sözleşmeyle sınırlandırılmış olurdu. Bu sözleşmenin önemi, hakim tarafından çocuğun yararının tespitinde yardımcı bir kriter olmasıdır. Hakimi karar verirken bağlayan tek unsur, çocuğun yararındır¹⁴⁵.

2.1.3. Çocuğun Dinlenilmesi İlkesi

Velayet davalarında çocuğun görüşünün alınması, ulusal hukuk düzenlemelerinin yanı sıra, uluslararası sözleşmeler aracılığıyla da desteklenmektedir. Bu düzenlemeler arasında en önemlisi, Türkiye Cumhuriyeti tarafından kabul edilerek 27 Ocak 1995 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 12. maddesidir. BMÇHS'nin 12.maddesinin birinci fıkrası; kendi görüşlerini oluşturma kabiliyeti bulunan her çocuğa, kendisiyle alakalı her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme ve dinlenilme hakkına sahip olduğuna yer vermiştir¹⁴⁶. Dolayısıyla, çocuğun görüşlerini ifade etmesini engelleyici olsun, tersine ifade

¹⁴⁰ Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, **Aile Hukuku**. İstanbul, 1965, s.266.

¹⁴¹ Yargıtay 2.HD.,T. 10.12.1990, E.11922,K.12658, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, e.t: 06.05.2023.

¹⁴² Usta, Velayet Hukuku, s.142.

¹⁴³ Gülçin Elçin Grassinger, **Çocuğun Menfaati Gereği Görüşünün Alınmaması Gereken Durumlar**, Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan, Cilt I, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2010, ss.823-846, s. 825.

¹⁴⁴ Akyüz, s.55.

¹⁴⁵ Serdar Çelikel, **Çocuk Haklarına Dair Uluslararası Sözleşmeler Işığında Boşanmanın Çocuklara İlişkin Hukuki Sonuçları**, Adalet Yayınevi, Ankara 2012, s.69.

Kaynak: <https://tez.yok.gov.tr> , e.t.: 06.05.2023.

¹⁴⁶ Akyüz, s.60.

etmesine yönelik olsun herhangi bir baskı, sınırlama ve etkileme olmamalıdır¹⁴⁷. Çocuğun görüşünün alınması katılma hakkı olarak da nitelendirilir¹⁴⁸. Çocuğun üstün yararı ilkesinde olduğu gibi çocuğun dinlenilmesi ilkesi de Anayasa'da yer alırsa çocukların toplumun geleceği olduğu bilinci gösterilmiş olur¹⁴⁹.

BMÇHS'nin 12.maddesinin ikinci fıkrasında ise, çocuğa özellikle kendisini etkileyen her türlü adli veya idari işlemlerde kendilerini ifade etme hakkının olduğunu belirtir. Bu hak aynı zamanda HMK'nın 27.maddesinde düzenlenen hukuki dinlenilme hakkı olarak da ifade edilmektedir. Hakim idrak yaşına gelmiş olan çocuğun mahkemede görüşünü ifade olanağı tanır¹⁵⁰. Yargıtay'ın gerekçelerinde; çocuk eğer dava konusunu idrak ediyorsa hakimin çocuğun görüşünü sorması, kimin yanında kalmak istediğini sormasını ve bu hususun uzmanlık raporu ve delillerle desteklenmesi gerektiğinin altını çizmiştir¹⁵¹.

Çocuğun görüşünün alınmasının ve hukuki dinlenilme hakkının iki amacı vardır. Bunlardan birincisi, çocuğun kişiliğine gereken önem ve değerin verilmesi, ikincisi hakimin hükmü vermesi bakımından olayı anlamasına olanak sağlamaktır¹⁵². Çocuğun beyanları, hakimin tekrar araştırma ihtiyacı hissettiği şüpheli durumları giderecektir¹⁵³. Bu ilke sadece mahkemeler için değildir, anne ve baba da çocuğun menfaatine aykırı durumlar söz konusu değilse çocuğun görüşlerini dikkate almalıdır. Ancak çocuğun görüşünün alınabilmesi için öncesinden bilgilendirilmesi gerekir¹⁵⁴.

Bu ilkenin uygulanması aynı zamanda Yönetmeliğin 39.maddesiyle de yakından ilişkilidir. Bu madde kapsamında çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair mahkeme kararı yerine getirileceği zaman çocuğun görüşmeyi reddetmesi halinde yapılması gereken işlemler belirtilmiştir. Çocuğun düşüncesini özgürce ifade etmesine olanak sağlayan böyle bir düzenlemenin yapılması son derece isabetli olmuştur¹⁵⁵. Bu maddeye göre, çocuk görüşmeyi reddederse uzman, taraflarla görüşecek ve çocuk ikna olursa hak sahibi ile görüşmesi sağlanacaktır. Ancak çocuk görüşmeyi reddederse aynı maddenin

---

¹⁴⁷ İnsan Hakları Raporları El Kitabı, 1997, s.426.

¹⁴⁸ Elçin Grassinger, s.834.

¹⁴⁹ Zafer Gören, **Çocukların Temel Haklarının Anayasal Garantisi**, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , S.22, 2012, ss.45-105 ,s.45.

¹⁵⁰Yargıtay 2.HD.,T.19.06.2018,E.2018/3662,K.2018/7547, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, e.t: 07.05.2023.

¹⁵¹Yargıtay 2.HD.,T.25.12.2018,E.2018/6409,K.2018/15372, <https://karararama.yargitay.gov.tr/> , e.t: 07.05.2023.

¹⁵² Usta, Velayet Hukuku,s.146.

¹⁵³ Elçin Grassinger, s.833.

¹⁵⁴ Usta, Velayet Hukuku,s.157.

¹⁵⁵ Baş, Baş, s. 26.

ikinci fıkrasına göre uzman tarafından detaylı bir tutanak düzenlenip çocuğun hak sahibi ile görüşmesi için plan yapacaktır. Bu plan doğrultusunda aynı maddenin üçüncü ve dördüncü fıkralarına göre uzman, taraflarla görüşmeler gerçekleştirilecek ve bu görüşmeler sonucunda ayrıntılı bir değerlendirme raporu hazırlayacaktır. Görüldüğü üzere bu düzenlemeyle çocuğun kişisel ilişki kurulmama hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Buna benzer bir düzenlemeye çocuk teslimi hususunda da yer verilmemesi eksiklik olarak nitelendirilmektedir¹⁵⁶.

2.2.Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlamların Kaynakları

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması kararlarının hangi durumlarda meydana gelebileceğini tespit etmek için, öncelikle bu kararların kaynaklarını belirlemek gerekmektedir. Bu kararlar, genellikle boşanma veya birlikte yaşamaya ara verilmesi gibi durumlarla ilgili olarak ortaya çıkar. Ayrıca, velayetin kaldırılması ve düzenlenmesi, evlat edinme ve çocuğun vesayet altına alınması gibi durumlar da çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması kararlarına neden olabilir¹⁵⁷.

2.2.1. Velayet Kavramı

Anne babanın çocukla ilgili sorumluluğunun en önemli sonuçlardan biri olan velayet, soybağına bağlı olarak kurulan hukuki ilişkiyi ifade etmektedir¹⁵⁸. TMK'da velayetin kime ait olduğu, kimlerin velayet altında olacağı düzenlenmişse de velayetin açık bir tanımı yapılmamıştır¹⁵⁹. Velayet, evlilik birliği bağlamında ebeveynlere çocukları adına verilen bir yetki biçimi olarak, önemli bir etkiye sahip olan paylaşılan bir yargı yetkisini temsil etmektedir¹⁶⁰. Velayetin çocuğun üstün yararı gözetilerek bilinçli kullanılması tüm toplumun yararına olacaktır. Çünkü huzurlu, sağlıklı, sevgi dolu ve güvenli bir ortamda büyüyen bireyler; toplum için üretken, değer katan ve fayda sağlayan bireyler olacaklardır¹⁶¹.

---

¹⁵⁶ İmir, s.74.

¹⁵⁷ Mardin, Çocuk Teslimi, s.51.

¹⁵⁸ Usta, Çocuk Hakları ve Velayet, s.19.

¹⁵⁹ Suata, s.61.

¹⁶⁰ Hüseyin Hatemi, Burcu Kalkan Oğuztürk, **Aile Hukuku**,6.Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Şubat 2018,s.180.

¹⁶¹ Hatemi, Kalkan Oğuztürk, s.183.

TMK'nın 335.maddesi gereğince velayet çocuğun doğumuyla birlikte anne babaya ait olur ve yasal bir neden olmadıkça anne babadan alınamaz. Velayet, ölüm halinde mirasçılara geçmez¹⁶². Velayet hukuki niteliği itibariyle kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardandır; bu sebeple feragat edilemez ve bir hukuki işlemle kaldırılamaz¹⁶³. Anne ve baba dışındaki kişilere velayetin bütünlüğü ilkesi gereği velayetin devredilmesi mümkün değildir, anne ve baba dışındaki kişilere velayetin verildiği tek hal çocuğun evlat edinilmesi halidir¹⁶⁴.

Velayet, çocuğun hem şahsı hem de malvarlığı üzerinde çok geniş yetkiler verdiği için, velayete sahip olanların sayısı sınırlı tutulmuştur¹⁶⁵. TMK'da velayet hakkına sahip olmasalar da üvey anne veya babanın, eşinin çocuğuna özen gösterme yükümlülüğü ve temsil yetkisini düzenleyen bir kurala yer verilmiştir¹⁶⁶. Üvey ana veya üvey babanın temsil yetkisini kullanmasının tamamlayıcı nitelikte bir yükümlülük olduğu; velayet hakkına sahip eşinin iradesi gözeterek, bu kişinin çocuğun velayetini kullanmadığı veya acil bir durum olduğu hallerde söz konusu olacağı ifade edilmiştir¹⁶⁷. Üvey ana ve babanın temsil yetkisi boşanmayla sona erer¹⁶⁸.

Velayet hakkı, ebeveynlere hem çocuğun kişi varlığı ve malvarlığı üzerinde yetkiler sağladığı hem de onlara çocuğun bakımı ve korunması için yükümlülükler yüklediği için çift yönlü bir haktır. Bu sebeple, velayetin kapsadığı yetki ve görevler ebeveynler arasında bölünemez. Başka bir deyişle anne babadan biri çocuğun kişiliğine özen gösterme diğeri mallarını yönetme şeklinde görev ayrımı yapamazlar¹⁶⁹.

Velayetin varlık sebebi, çocuğun üstün yararı ilkesinin gözetilmesi ve çocuğa bağımsızlık kazandırmaktır¹⁷⁰. Bu sebeple velayet süreye bağlıdır. TMK'nın 335/2 maddesi gereğince, ergin olmayan çocuk, ana ve babanın velayeti altındadır, erginlikten sonra velayet kendiliğinden sona erer. Ancak, hâkim vasi atanmasına gerek görürse, kısıtlanan ergin çocuklar da anne ve babalarının velayeti altında kalırlar. TMK m.419/3'e göre; kısıtlanan ergin çocuklar kural olarak vesayet altına alınmayıp velayet

---

¹⁶² Eylem Apaydın, **Ortak Hayata Son Verilmesi Sonrası Ortak Velâyet Hususunda Yasal Düzenleme Gereği**, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi , C.9,S.1, 2018 ,ss.445-476, s.446.

¹⁶³ Hatemi, Kalkan Oğuztürk, s.183-184.

¹⁶⁴ Suata, s.62.

¹⁶⁵ Sema Bakır Çetiner, **Velayet Hukuku**, Yetkin Yayınevi, Ankara, s.37.

¹⁶⁶ Ahmet Kılıçoğlu, **Medeni Kanunumuzun Aile Miras Eşya Hukukuna Getirdiği Yenilikler**, Genişletilmiş 3.Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, s.146.

¹⁶⁷ Öztan, s.1078 .

¹⁶⁸ Usta, Velayet Hukuku, s.104.

¹⁶⁹ Ahmet Cemal Ruhi, **Birlikte Velayet Kurumu ve Birlikte Velayete İlişkin Yabancı Mahkeme İlamlarının Tanınması ve Tenfizi**,1.Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Temmuz 2019, s.15-32 (Birlikte Velayet).

¹⁷⁰ Dönmez, Barın, s.181.

altında bırakılır. Bu durumda çocuk her ne kadar on sekiz yaşından küçük olmasa da anne babasının velayeti altında bırakıldığı ve çocuk kavramının soybağı temelli olduğu göz önünde bulundurularak ÇKK'nın 41/A vd. maddelerinin bu kişiler açısından da uygulanması gerekmektedir¹⁷¹.

Velayet ile ev başkanı arasındaki ilişkiye değinmekte de fayda bulunmaktadır. Ev başkanı, aile fertlerinin otoritesine tabi olduğu kişiyi ifade eder. Evliliğin kurulmasıyla beraber meydana gelen aile birliği içindeki küçüğün davranışlarından TMK m.367 gereği ev başkanı sıfatıyla anne veya baba sorumlu tutulacaktır. Bu gözetime muhtaç çocuğun üçüncü kişilere verdikleri zararlardan dolayı ev başkanı sorumludur. Ev başkanının sorumluluğu olağan durum ve koşulların gerektirdiği dikkatle onu gözetim altında bulundurmasına rağmen zararın oluşmasını durduramayacağını kanıtlamadığı sürece devam edecektir. Ev başkanının sorumlu olabilmesi için birlikte yaşam şartının gerçekleşmesi gerekmektedir¹⁷². Velayet altında olan çocuklar, aynı çatı altında aile birliği içerisinde yaşamadığı takdirde bu çocuklar için ev başkanının sorumluluğu olmayacaktır. Temelde, küçüğe ve üçüncü kişilere gelebilecek zararlardan korumanın hızlı ve mümkün olması yattığından küçüğün davranışlarından birlikte yaşadığı ev başkanı sorumludur. Mahkeme tarafından sorumlulukla ilgili karar verilirken çocukların velayet altında olup olmadıklarının araştırılması ve sonucuna göre karar verilmesi gerekir¹⁷³. Velayetin kendisinden alındığı kişi artık ev başkanı sıfatıyla sorumlu olmayacaktır. Bununla birlikte, velayet hakkı olmamasına rağmen, küçük bu kişiyle birlikte yaşıyorsa, bu kişinin yine de ev başkanı rolünü ve dolayısıyla bakımı altındaki küçükle ilgili sorumlulukları üstlenmesi beklenir¹⁷⁴.

Birey ve toplum arasındaki ilişkilerin temelini oluşturduğu için, aile toplumun temelidir. Anne, baba ve çocuklar arasındaki ilişkilerin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi ve anne baba tarafından görevlerin yerine getirilip getirilmediğinin tespiti, hukuk sistemleri tarafından emredici kurallarla düzenlenmektedir. Bu nedenle, velayeti düzenleyen kurallar, kamu düzenine ilişkindir. Taraflar velayet konusunda serbestçe tasarruf edemezler¹⁷⁵. Anne ve babanın velayet hakkını kullanma yeteneklerine veya

---

¹⁷¹ Mardin, Çocuk Teslimi, s.26.

¹⁷² Şaban Kayıhan, Mustafa Ünlütepe, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, 6.Baskı, Ekim 2018, s. 310 vd.

¹⁷³ Yargıtay 4.HD., 25.4.2011, E.2010/4895, K.2011/4620, <https://karararama.yargitay.gov.tr/e.t.:08.05.2023>.

¹⁷⁴ Delal Kızılkaya, **Ev Başkanının Hukuki Sorumluluğu**, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı , Yüksek Lisans Tezi, Şubat 2019, s.63.

¹⁷⁵ Akyüz, s.225.

kötüye kullanma durumlarına bağlı olarak, devlet müdahale etmelidir. Devlet bu müdahalesini çocuğun çıkarlarını gözeterak, kamu düzeni ve kamu yararı çerçevesinde yapmalıdır¹⁷⁶.

2.2.2. Velayet Hakkının Kullanılması

Velayet, çocuğun doğumu ile başlar, zihinsel ve bedensel gelişimi ile birlikte kapsamı daralır ve çocuğun erginliğe ulaşması ile sona erer¹⁷⁷.

Velayet hakkının kullanımı, anne babanın birlikte gerçekleştirdiği bir süreçtir. 743 Sayılı Medeni Kanun'da anlaşmazlık durumunda babanın iradesi üstündü. 4721 Sayılı Medeni Kanun'da ise velayet hakkının kullanımında eşler arasında anlaşmazlık durumunda babaya üstünlük tanıyan bir düzenleme bulunmamaktadır¹⁷⁸. Velayet sorumluluğunun kimde olduğu hususunun belirlenebilmesi için çocuk doğduğu sırada anne ve babanın evli olup olmamasına göre belirlenecektir.

2.2.2.1. Evlilik Birliği İçinde Velayet Hakkı

TMK'nın 335 ve 336.maddelerinin ilk fıkralarında velayet hakkının nasıl kullanılacağı düzenlenmiştir. Buna göre; anne baba, velayet hakkı kaldırılmamışsa çocuğun doğumundan itibaren birlikte ve eşit şekilde velayet hakkını kullanırlar. Bu hükmün anayasal dayanağı Anayasa'nın 41.maddesine eklenen "aile, eşitliğe dayanır" hükmüdür. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesinin 1.fikrasında da anne babanın çocukların yetiştirilmesinde beraber sorumlu oldukları ve birinci derecede sorumlu kişiler olduğu belirtilmiştir. Velayet hakkı kullanılırken gerekli dikkat ve özen gösterilmeli ve her zaman çocuğun yararı ve iyiliği doğrultusunda kullanılmalıdır¹⁷⁹.

Medeni Kanun'un 336/1. maddesine göre, anne baba velayet hakkının beraber kullanır. Ancak, bu hüküm gereği her bir ebeveynin velayet hakkı, diğer ebeveyninkinden bağımsız olarak kendi şahsına ait ve bağımsız olarak tanınmıştır. Bu nedenle, her bir ebeveyn velayetin kullanılmasından tek başına sorumludur¹⁸⁰.

---

¹⁷⁶ Hatemi, Kalkan Oğuztürk, s.183.

¹⁷⁷ Usta, Çocuk Hakları ve Velayet, s.20.

¹⁷⁸ Hatemi, Kalkan Oğuztürk, s.185.

¹⁷⁹ Hatemi, Kalkan Oğuztürk, s.185.

¹⁸⁰ Mustafa Dural, Tufan Öğüz, Alper Gümüş, **Türk Özel Hukuku Aile Hukuku Cilt III**, 9.Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2014, s.343.

Velayeti kullanırken anne ve baba her ne kadar tek başına hareket edip bağımsız olarak bu hakkını kullansa da çocukla ilgili konularda iş birliği yapmaları gerekmektedir¹⁸¹. TMK'nın 336/1. maddesine dayanılarak hazırlanan ve uygulanan mevzuatta, evli anne ve baba tarafından velayetin kullanılması evlilik birliğinin bir parçası olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle, velayetin kullanılmasında eşlerin evlilik birliğiyle ilgili genel hükümler ve evlilik birliğinin tabi olduğu kurallar ve esaslara uygun olarak hareket etmeleri gerekmektedir¹⁸².

Velayetin birlikte kullanılması demek birlikte devamlı aynı şeylerin yapılması demek değildir. Her bir anne ve baba, diğerinin açık veya örtülü rızasıyla velayeti tek başına kullanabilecektir¹⁸³.

Eşler arasında velayetin kullanılmasında çıkabilecek anlaşmazlıkların, evliliğin genel hükümleri ve çocuğun korunmasıyla ilgili düzenlemeler çerçevesinde çözülmesi gerekmektedir. Bu düzenlemeler, çocuğun çıkarlarının gözetilmesi ve sağlıklı gelişimi için önemli bir rol oynamaktadır. Bu hükümler uyarınca, eşler velayet konusunda anlaşamazlarsa TMK'nın 195/1. maddesi gereğince hakime başvurabilirler. Hakim, tarafları uzlaştırmaya çalışacaktır. Ancak, eşler uzlaşamazlarsa hakim, çocuğun yararını gözeterek karar verebilir¹⁸⁴.

Evlilik sürecince eşlerden birinin, hastalık, askerlik gibi geçici nedenlerle fiili olarak velayet hakkını kullanmadığı durumda, diğer eş yalnız başına velayet hakkını kullanabilir¹⁸⁵. Fiili imkânsızlık öncesinde velayeti birlikte kullanma ilkesine dayanarak tek başına velayeti kullanan taraf, belirledikleri ilkelere uygun olarak velayet hakkını kullanmalı ve mümkün olduğu ölçüde diğer tarafa bilgi vermelidir¹⁸⁶. Eşler arasında evlilik bağı devam ederken, bir eşin velayet hakkını tek başına kullanması ve diğer eşin mahrum bırakılması durumu da söz konusu olabilir. Velayet hakkından mahrum bırakma, Türk Ceza Kanunu'nun 53.maddesinde, bir eşin kasten işlediği suç sonucunda

---

¹⁸¹ Usta, Velayet Hukuku, s. 106.

¹⁸² Suat Sarı, **Evlilik Birliğinde Anne ve Babanın Velayeti Birlikte Kullanması**, Legal Hukuk Dergisi, Ocak, S.49, İstanbul, Ocak 2007,ss.83-94, s.88 dn.29'den naklen.

¹⁸³ Cem Baygın, **Soybağı Hukuku**, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2010,s.263; Hatemi, Kalkan Oğuztürk s.187.

¹⁸⁴ Sarı, s.89; Baygın, s.263.

¹⁸⁵ Turgut Akıntürk, Derya Ateş Karaman, **Türk Medeni Hukuku, Aile Hukuku İkinci Cilt**, 16. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2014, s. 408.

¹⁸⁶ Usta, Velayet Hukuku, s.109.

hüküm giymesi durumunda düzenlenmiştir. Ceza infazı tamamlanana kadar, mahkum olan eş velayet hakkını kullanamaz¹⁸⁷.

2.2.2.2. Evlilik Birliği Dışında Doğan Çocuğun Velayet Hakkı

Velayet çocuk içindir, anne baba için değildir; aynı zamanda çocuğu korumak ve onu giderek korunmaya muhtaç olmaktan çıkarmak içindir¹⁸⁸. TMK m.282/f.1'e göre; Çocuk ile anne arasında soybağı doğumla kendiliğinden kurulur. Çocuk ile anne arasında soybağı kanunla kendiliğinden kurulduğundan bu konu dava konusu edilemez. Ancak çocuğu doğuran kadının kim olduğunun tespiti dava konusu yapılabilir¹⁸⁹.

Çocuk ile baba arasındaki soybağı ise şu durumlarda kurulabilir. Ya anne ve baba arasındaki evlilik gerçekleşmeli, ya da baba tarafından çocuk tanınmalıdır. TMK m.337'ye göre; Anne ve baba evli değilse, velayet hakkı, kural olarak doğum ile birlikte kendiliğinden anneye ait olur ancak belirli şartların varlığı halinde hakim, velayeti çocuğun yararını gözeterek çocukla soybağının kurulmuş olması şartıyla babaya verebilir veya çocuğa vasi atayabilir. Bu şartlar, annenin doğum sırasında küçük olması, kısıtlı olması, vefat etmiş olması veya annenin velayet hakkının çocuk doğmadan kaldırılmış olması gibi durumları içerir. Hakim, bu durumda çocuğun yararını göz önünde bulundurarak karar vermelidir. Eğer anneye velayet verilememesi nedeniyle baba velayeti almışsa, annenin ergin olması veya kısıtlılık durumunun sona ermesi durumunda velayet kendiliğinden anneye geçmeyecektir. Bu konuda hakimin karar vermesi gerekmektedir. Hakim çocuğun çıkarlarını gözeterek, anne ve babanın durumunu ve çocuğun ihtiyaçlarını dikkate alarak bir karar vermelidir. Bu durumda, gelecekte velayetin anneye devredilmesi planlanıyorsa, örneğin annenin yetişkin olduğunda velayeti devralabileceği düşünülüyorsa, bu süreçte çocuğa bir vasinin atanması daha uygun olabilir¹⁹⁰.

Velayetin anne ve babadan yalnız birine ait olması durumunda velayet hakkına sahip olan taraf, velayeti diğerine danışmadan tek başına kullanabilecek; diğer anne veya baba ise buna müdahale edemeyecektir¹⁹¹. Doktrinde, evlilik dışı yaşam birlikteliklerinde anne babanın birlikte velayetine yer verilmemesi eksiklik olarak ifade

---

¹⁸⁷ Özden Özer Taşkın, **Velayet Hakkının Kullanılması, Velayetin Değiştirilmesi**, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.6, S.1, Ocak 2020, s. 239-262, s.243.

¹⁸⁸ Serozan, s.250.

¹⁸⁹ Ömer Uğur Gençcan, **Hısımlık Hukuku**, 1.Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2018, s.105.

¹⁹⁰ Öztan, s.1092.

¹⁹¹ Usta, Velayet Hukuku, s.126.

edilmiştir¹⁹². Gerçekten de fiili birlikteliklerde, çocukla baba arasında soybağı ilişkisi kurulmasına rağmen, babanın velayete sahip olmaması uygulamada çocuk açısından önemli bir mesele olarak ortaya çıkmaktadır¹⁹³. Oysa her çocuğun anne babasını bilme, anne babanın eşit ve ortak sorumluluğunda bakılma ve yetiştirilme hakkı vardır. Bu hak, çocuğun yararına aykırı olmadıkça, tek anne babalı yaşayan çocuklarla, fiili birliktelik yaşayan ailelerde büyümekte olan çocukların da temel hakkıdır¹⁹⁴. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'ne göre de anne babanın her ikisinin de çocuğun gelişimiyle ilgilenmesinin onun yararına uygun olması nedeniyle resmi nikah dışında doğan çocukların babaları da dahil olmak üzere, çocuğun gelişmesinde hem annenin hem de babanın aktif rol üstlenmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu sebeple hukuki şart sağlandığı takdirde baba ile annenin ortak velayetinin sağlanmasına yönelik ilgili mevzuat hükümlerinin düzenlenmesi gerekmektedir¹⁹⁵.

2.2.2.3.Boşanma Halinde Velayet Hakkı

Boşanma, mevcut ve geçerli bir evliliğin, eşlerin sağlığında kanunda belirtilen sebeplere ve koşullara dayanarak mahkeme kararıyla sona erdirilmesidir. Aldatma, şiddet, sürekli anlaşmazlık, terk veya diğer benzeri sebepler nedeniyle boşanma gerçekleşebilir. Eşler, boşanmak için mahkemeye başvururlar ve mahkeme, kanunda belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde durumu değerlendirir. Mahkeme, eşlerin iddialarını ve delillerini göz önünde bulundurarak adil ve hakkaniyete uygun bir karar verir. Boşanma, evlilik birliğini sona erdirdiği gibi, birçok hukuki, mali ve duygusal etkileri de beraberinde getirir. Mal paylaşımı, çocukların velayeti, nafaka gibi konular da boşanma sürecinde ele alınır ve mahkeme tarafından karara bağlanır¹⁹⁶.

Mahkeme kararının kesinleşmesiyle hem evlilik hem de evliliğin gereği olan yükümlülükler biter. Ancak eşlerin çocukları bulunuyorsa, bu çocukla ilgili yükümlülükleri devam eder¹⁹⁷. TMK'nın 169.maddesi uyarınca, hakim gerekli olan geçici tedbirleri alır. Bunların başında da velayet konusunda alınacak geçici tedbirler gelir. Velayet kamu düzenini ilgilendirdiği için hakim talep olmasa dahi velayet

---

¹⁹² Baygın,s.271.

¹⁹³ Usta, Velayet Hukuku, s.127.

¹⁹⁴ Usta, Velayet Hukuku, s.126.

¹⁹⁵ Serozan, s.255-256.

¹⁹⁶ Gençcan, **Boşanma, Tazminat ve Nafaka Hukuku**, s.99 vd.

¹⁹⁷ Baygın,s.424.

hususunda tedbiri resen düzenler. Bu durum ebeveynlerle çocukları arasındaki kan bağıının doğal ve mecburi olmasından kaynaklanır¹⁹⁸.

Boşanma halinde eşler ayrı yaşamaya başlarlar. TMK'nın 336/3.maddesine göre; evlilik birliğinin boşanma ile sona ermesi durumunda, velayet anneye veya babaya bırakılır. Yargıtay'a göre, boşanma davalarında velayetin düzenlenmesinde amaç, küçüğün ileriye dönük yararadır¹⁹⁹. Çocuğun yararı göz önünde bulundurularak velayetin belirlenmesi ve düzenlenmesi gerekmektedir. Ayrıca çocuğun gelişimine engel olan ve devamlılık arz edeceği anlaşılan tehlike yaratabilecek olaylar sonuçlarıyla beraber değerlendirilmelidir²⁰⁰. Nitekim velayet hakkı kullananların yararına değil, tam tersi çocuğun yararı için kullanılan bir haktır²⁰¹.

TMK'nın 182.maddesinde boşanma davasında velayet düzenlemesi yapılırken çocuğun görüşünün alınması ile ilgili bir düzenleme yapılmamıştır. Ancak BMÇHS'nin 12.maddesinde bu konuda düzenleme mevcuttur. İlgili madde uyarınca idrak çağındaki çocuğun velayet konusundaki görüşü dikkate alınır²⁰². Ancak çocuğun üstün yararı aksini gerektiriyorsa çocuğun görüşü dikkate alınmaz²⁰³. Boşanma davası sonuçlanınca hâkim, çocuğun görüşünü de dikkate almak koşuluyla çocuğun velayetini kendiliğinden taraflardan birine verir ve diğer eş açısından velayet hakkı son bulur. Eğer çocuğun yararına ise, çocuğun velayeti anneye veya babaya verilmeyerek, vasi atanması yoluna da gidilebilecektir²⁰⁴.

Doktrinde boşanma halinde birlikte velayetin söz konusu olup olmayacağı tartışmalı bir husustur. Boşanma halinde hâkimin takdir yetkisine ve çocuğun menfaati ilkesine dayanarak boşanmış anne babaya birlikte velayet verilip verilemeyeceği hususuna kısaca değinmekte fayda vardır. Birlikte velayet, özellikle kadının toplumsal yaşama katılmasının da etkili olduğu, aile yapısındaki değişikliklerin bir sonucu olarak, velayetin anneye ait olduğu karinesinin yeniden gözden geçirilmesi ile ortaya çıkmış bir kavramdır²⁰⁵. Türk Hukuku'nda boşanma halinde velayet hakkının anne babaya birlikte verilebileceği hususu düzenlenmemiştir. Bu husus, TMK m.336/3'de yer alan,

---

¹⁹⁸ Namık Yalçınkaya, Şakir Kaleli, **Boşanma Hukuku**, Ankara 1988, s.1841.

¹⁹⁹ YHGK. ,T. 08.05.2013, E. 2012/1583, K. 2013/672, Kaynak: <https://karararama.yargitay.gov.tr/e.t.:10.05.2023>.

²⁰⁰ YHGK., T. 1.4.2015, E. 2013/2-1926, K. 2015/1139, Kaynak: <https://karararama.yargitay.gov.tr/e.t.:10.05.2023>.

²⁰¹ Dönmez, Barın,s.179.

²⁰² Mardin, Çocuk Teslimi, s.61.

²⁰³ Ruhi, Birlikte Velayet,s.45.

²⁰⁴ Öztan, s. 779.

²⁰⁵ Müge Kiremitçi, **Boşanma Sürecinde Müşterek (Ortak) Velayet ve Toplumsal Bakış Açısı**, Legal Yayıncılık, 2015, İstanbul, s.16-17.

velayetin boşanmada çocuğun kendisine bırakılan tarafa ait olacağı hükmünün emredici nitelikte mi yoksa hukuk boşluğu mu olup olmadığı çerçevesinde tartışmaya açılmıştır²⁰⁶. Doktrindeki baskın görüş, boşanmadan sonra velayetin kullanılmasını düzenleyen TMK m.336/3 hükmünün emredici nitelikte olduğu ve hakimin boşanmadan sonra zorunlu olarak velayeti eşlerden birisine vermesi gerektiğini savunmaktadır²⁰⁷. Bu görüşe göre birlikte velayet uygun görülmemektedir. Doktrinde bazı yazarlar ise, TMK m.336/3 hükmünün boşanma halinde birlikte velayetin uygulanmasına engel oluşturmadığını, hakimin takdirinde, çocuğun yararının bulunması durumunda velayetin birlikte kullanılmasının mümkün olduğunu savunmaktadır²⁰⁸. Uygulamada Yargıtay birlikte velayetin mümkün olup olmayacağına yönelik yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizini tartışmış ve velayetin kamu düzeniyle ilgili olduğunu ve birlikte velayetle ilgili kararların emredici olduğu gerekçesiyle mahkeme kararlarını reddetmiştir²⁰⁹. Ancak daha sonra ortak velayete ilişkin tenfiz talebini kabul ederek bu görüşünden vazgeçmiştir²¹⁰.

2.2.2.4.Evlenmenin Butlanı Halinde

Evlenmenin butlanı; kurulmuş bir evliliğin hakim kararı ile iptal edilmesi demektir²¹¹. Boşanma taraflar evlendikten sonraya rastlayan sebeplerle ilgili olduğu halde evliliğin iptali evlenmeden önce veya resmi nikah yapıldığı zamandaki sebeplerle ilgilidir. Türk Medeni Kanunu, evliliğin iptalini gerek sebepleri gerek dava hakkı gerekse sonuçları bakımından mutlak butlan ve nisbi butlan olarak iki bölüm halinde incelemiştir.

TMK'nın 157.maddesi;" Mahkemece evliliğin butlanına karar verildiği takdirde anne ve baba kötü niyetli bile olsa çocuklar evlilik içinde doğmuş kabul edilir. Bu durumda çocuklarla anne baba arasındaki ilişkilere boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır." şeklinde düzenleme yapılmıştır. Butlan kararının kesinleşmesinden sonraki üç yüz gün içinde doğan çocukların da soybağı belirlidir, çocuk evlilik içinde doğmuş

---

²⁰⁶ Gayretli Aydın, s.28.

²⁰⁷ Hatemi, Kalkan Oğuztürk, s.188.

²⁰⁸ Cengiz Koçhisarlıoğlu, **Boşanmada Birlikte Velayet ve Yasanın Aşılması**, Turhan Kitabevi, Aralık 2004, s. 37.

²⁰⁹ Yargıtay 2.HD.,T. 20.03.2003,E.2003/2818,K.2003/3889, Kaynak: <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, e.t.: 11.05.2023.

²¹⁰ YHGK.,T. 24.2.2016 , E. 2014/1047, K. 2016/171, Kaynak: <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, e.t.:11.05.2023.

²¹¹ Harun Bulut, **Aile Hukukunda Boşanma Davaları ve Yabancı Unsurlu Davalar**, Beta Basım, Haziran 2007, İstanbul, s.143.

sayılır²¹². Evliliğin butlanı halinde de velayet, mahkemece kendisine bırakılan tarafa ait olacaktır. Mahkeme tarafından çocuğun kendisine verilmeyen eş ise kişisel ilişki kurulmasını isteyebilir. Böylece çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin düzenlemelerin uygulanması söz konusu olabilecektir.

2.2.2.5.Ayrılık

Boşanma davalarında temel amaç, evlilik birliğinin korunmasıdır. Bu nedenle, kurtarılması mümkün olan evliliklerin ayakta kalmasını sağlamak için bir şans verilir ve eşlere bir süre ayrı yaşamaları ve son bir kez düşünmeleri imkanı tanınır. Ancak, bu süre zarfında eşlerin evlilik birliğini yeniden kuramamaları durumunda, boşanmalarının gerçekleşmesi için ayrılığa karar verilebilir. Bu süreç, çiftlere son bir şans tanırken aynı zamanda sağlıklı bir ayrılık imkanı da sunar²¹³.

Türk Medeni Kanunu'nun 170. maddesi uyarınca, hâkim, boşanma nedenlerinin kanıtlanmış olması halinde boşanma veya ayrılık kararı verecektir. Taraflar arasında boşanma davası açılmış olsa dahi, hakim tarafından ortak hayatın yeniden kurulma olasılığı göz önünde bulundurularak ayrılık kararı da verilebilmektedir. Ancak tarafların talebi sadece ayrılık kararı ise, boşanma koşulları oluşmuş olmak kaydıyla, mahkeme taleple bağlı olacağından boşanmaya karar veremez²¹⁴.

Boşanma ile evlilik birliği sona erer. Ancak ayrılığa karar verilmesi halinde eşler ayrı yaşama hakkını kazanmalarına rağmen evlilik birliği hukuken devam eder. Kadın kocasının soyadını taşır. Taraflar başka biri ile evlenemezler²¹⁵. Ayrılık süresince doğan çocuklar, evlilik birliği içinde doğmuş sayılır ve bunlar hakkında TMK'nın 282 vd. maddeleri uyarınca, soybağının kurulmasına ilişkin hükümler kıyasen uygulanır²¹⁶.

Ayrılık davası açılınca hâkim TMK m.169 gereği, dava devam ettiği müddetçe çocukların bakım ve korunmasıyla ilgili geçici önlemleri alır. Hâkim, eşlerden birinin talepte bulunması gerekmeksizin, TMK m.182 uyarınca, takdir hakkını kullanacak²¹⁷ ve çocukların bakım işini eşlerden birine vererek onları bu eşe bırakacaktır²¹⁸. TMK'nın m.336/2 gereği hâkim, boşanma hükmü verilseydi, çocukları hangi eşe bırakacak ise,

---

²¹² Ali İhsan Özüğür, **Boşanma, Ayrılık ve Evlenmenin İptali Davaları**, Şubat 2008; Adalet Yayınevi, s.23.

²¹³ Bulut,s.129.

²¹⁴ Bulut,s.129.

²¹⁵ Özüğür,s.565.

²¹⁶ Dural, Ögüz, Gümüş, Aile Hukuku, s.133.

²¹⁷ Velidedeoğlu, s.231.

²¹⁸ Öztan, s.1088 vd.; Yalçınkaya, Kaleli, s.1464 vd.

ayrılık hükmü verildiğinde de o eşe bırakabilir ve onların, çoğu zaman müşterek konutta yani alıştıkları muhitte kalmalarına karar verebilir ve bu hususu da kararında açıkça belirtebilecektir²¹⁹. Ancak bu bir zorunluluk değildir yani eşler birlikte de velayet hakkını kullanabilirler²²⁰. Hakim ayrılık kararı sonucunda velayeti eşlerden birine verecek olursa veya velayeti vermemesine rağmen çocuğun kimin yanında olacağını belirlemiş olursa bu durumda çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin kararların yerine getirilmesi söz konusu olabilir²²¹.

Ayrılık sonucunda velayet hakkını kullanan kişinin ölümü, kısıtlanması ya da velayet hakkının elinden alınması gibi durumlarda, velayet kendiliğinden diğer tarafa geçmez. Bu durumda, hakim çocuk yararına yeni bir karar vermekle sorumludur²²². Velayet hakkına sahip olmayan tarafın ölümü, velayet hakkının kullanımını etkilemez. Bunun yanı sıra, TMK'nın 336/1'de, evlilik birliği devam ettiği sürece eşlerin velayet hakkını birlikte kullanacakları düzenlendiğinden ve ayrılık hükmü de evlilik birliğini hukuken değil sadece fiilen sona erdireceğinden ve ortak hayatı geçici olarak tatil edeceğinden, hâkim tarafından alınacak olan bu tedbir ile çocuğun kendisinin yanında kalmadığı eşin velayet hakkı sona ermez. Hâkim, çocukla, velayet bırakılmayan eş arasında kişisel ilişki kurulmasıyla ilgili gerekli olan tedbirleri alacaktır. Bir diğer ifadeyle, hâkim tarafından alınacak olan bu tedbir ile eşlerin sahip oldukları velayet hakkında herhangi bir değişiklik meydana gelmez ve bu hak, müştereken onlarda kalmaya devam eder²²³. Buna karşılık, eğer çocukla, çocuğun kendisine bırakılmadığı anne veya baba arasında kişisel ilişki tesisi, çocuğun aleyhine bir durum yaratacak ise, hâkim, bu ilişkinin kurulmasını yasaklayabilecektir²²⁴.

2.2.2.6.Velayetin Kaldırılması ve Değiştirilmesi

2.2.2.6.1.Velayetin Kaldırılması

Velayet hakkı, anne babanın çocukları üzerinde geniş yetkilere sahip olduğu bir haktır. Velayet hakkına sahip anne ve baba için velayetin kaldırılması kararı, ciddi

---

²¹⁹ Yakım Bahar, **Türk-İsviçre ve Fransız Hukuk Bakımından Ayrılık Müessesesi Üzerine Bir İnceleme**, Adalet Dergisi, S:8, 1947, s.777-787, s.781.

²²⁰ Koçhisarlıoğlu,s.25.

²²¹ Belgin, Çocuk Teslimi 2011, s.32-33.

²²² Öztan,s.1090.

²²³ Ali Öztürk, **Aile Hukukunda Ayrılık**, Seçkin Yayıncılık, Ocak 2015, s.191.

²²⁴ Dural, Öğüz, Gümüş, s.135.

sonuçlar doğuran bir karardır²²⁵. Velayetin kaldırılmasının son çare olarak başvurulacak bir yol olması sebebiyle hakim ilk olarak velayetin değiştirilmesi için araştırma yapmalıdır yani velayet hakkını kullanan taraftan velayeti alarak diğer tarafa vermelidir. Eğer bu şekilde çözüm bulamazsa velayetin kaldırılmasına karar vermelidir²²⁶.

Velayetin kaldırılabilmesi için ilgili düzenleme, TMK m.348'de yapılmıştır. Velayetin kaldırılabilmesi için sayılan sebeplerin biri veya daha fazlası mevcut olmalı ve hakim bu konuda karar vermelidir²²⁷. Bu sebeplere örnek verecek olursak; Anne ve babanın tecrübesiz olması, görevini yerine getirmesini engelleyecek bir hastalığının olması, anne babanın engelli olması veya farklı bir yerde bulunması sayılabilir. Bu sebepler sadece anne babanın birinde varsa velayet ondan kaldırılacak, diğeri velayeti kullanabilecektir. Velayetin kaldırılması kararı sebep mevcut olduğu sürece devam eder. Eğer sebep ortadan kalkmışsa TMK m.351/2 gereği; velayetin geri verilmesine karar verilir. Velayetin kaldırılma sebebi ortadan kalkınca velayet kendiliğinden geri verilemez. Hakim kararı ile velayet anne babaya veya bunlardan birine geri verilmelidir²²⁸.

Velayetin kaldırılması çocuk ile kişisel ilişki kurulmasına engel değildir. Velayet hakkı kaldırılan ebeveynin, çocuğun yüksek yararına aykırı bir durum olmadığı ve kişisel ilişkiyi amacına aykırı kullanmayacağı anlaşıldığı takdirde hakim makul süre içinde velayeti kaldırılan ebeveyn ile çocuk arasında kişisel ilişki kurmalıdır²²⁹. Ancak velayet anne ve babanın her ikisinden kaldırılırsa TMK m.348/2 gereği çocuğun üstün yararı ilkesine göre, çocuğa bir vasi atanması gerekmektedir²³⁰. Böylece velayetin kaldırılmasıyla vasi atanan çocuk için artık velayet hükümleri değil, vesayet hükümleri uygulanır.

Velayet hakkının sona erme halleri çeşitli şekillerde gerçekleşebilir. Öncelikle, mahkeme kararıyla velayet hakkı kaldırılabilir. Mahkeme, çocuğun çıkarlarını gözeterek ve uygun gördüğü durumlarda velayeti elinde bulunduran ebeveynin velayet hakkını sona erdirebilir. Çocuğun ölümü ya da reşit olması, velayet hakkının

---

²²⁵ Ahmet Cemal Ruhi, Canan Ruhi, **Velayet Hukuku(En Son Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay Kararları ile)**, 1.Baskı, Seçkin Yayınevi, 2017, s.134, (“Velayet Hukuku”).

²²⁶ Yargıtay 2.HD., 28.04.2015, E.2015/7900,K.2015/9060, Kaynak: <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, e.t: 13.05.2023.

²²⁷ Akıntürk, Karaman, s.439

²²⁸ Ruhi, Ruhi, Velayet Hukuku, s.80

²²⁹ Yargıtay 2.HD., T.16.1.2012, E.2011/2727, K.2012/204, Kaynak: <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, e.t: 13.05.2023

²³⁰ Akıntürk , Karaman, s.440.

kendiliğinden sona erebileceği durumlardır. Biyolojik anne veya babanın velayet hakkı, belirli durumlarda sona erebilir. Örneğin, çocuğun mahkeme kararıyla ergin olması durumunda, çocuğun bir başkası tarafından evlat edinilmesi durumunda velayet hakkı sona erer. Ayrıca, biyolojik anne veya babanın ölümü veya evliliklerinin sona ermesi de velayet hakkının sona ermesine neden olabilir. Hâkim, çocuğun çıkarlarını gözeterek velayet hakkını kaldırma kararı verebilir. Eğer velayeti elinde bulunduran ebeveyn çocuğa zarar verme, ihmalkârlık veya istismar gibi durumlarla ilişkilendiriliyorsa, hâkim velayet hakkını kaldırabilir ve çocuğun korunması ve güvenliği için alternatif düzenlemeler yapabilir²³¹.

TMK'nın 348/3. maddesi gereği, velayetin kaldırılması kararı verilen anne ve babanın bu kararı, daha sonra doğacak olan çocuklarını da kapsar. Çocukların sağlıklı ve güvenli bir ortamda büyümesi için anne ve babanın sorumluluklarını yerine getirmesi önemlidir. Bu hükümle, anne ve babanın çocuklarına karşı sorumluluklarını yerine getirme konusundaki tutumlarının sürekli olduğunu vurgulanır. Eğer bir anne veya baba, velayet sorumluluklarını yerine getirmeme eğilimindeyse, bu durumun sadece mevcut çocuğa değil, gelecekte doğacak olan çocuklara da olumsuz etkileri olabileceği düşünülerek bu hükme varılmıştır²³².

Velayetten doğan hak ve görevler velayetin kaldırılması halinde son bulur. Ancak Türk Medeni Kanunu'nun anne baba sıfatına bağladığı hak ve yükümlülükler, velayet hakkına bağlı olmadıkları için, velayet kaldırılmış olsa da devam eder. Velayet kaldırılrsa dahi TMK'nın 350/1 hükmü gereği, ebeveynlerin çocuğun giderlerini karşılama yükümlülüğünün velayetten haktan bağımsız olarak devam edeceğini belirtmiştir²³³.

2.2.2.6.2.Velayetin Değiştirilmesi

Eşlerin evlilik hayatı son bulduktan sonra ortak velayete ilişkin talepleri yoksa veya çocuğun üstün yararı gereğince ortak velayet tesis edilemiyorsa hakim TMK'nın 336/2 maddesi gereğince velayeti eşlerden birine verebilir. Velayet kendisine bırakılmayan anne babanın velayet hakkı ortadan kalkmaz. Velayetin değiştirilmesini talep eden anne veya baba, velayet değişikliğine ilişkin bir dava açmak suretiyle çocuğunun velayetini

---

²³¹ Usta, Velayet Hukuku, s.129-131.

²³² Ruhi, Birlikte Velayet, s.121.

²³³ Özdemir, Ruhi, s.764.

talep edebilir²³⁴. Çocuk ise, velayet davalarında taraf değil, sadece ilgili olarak kabul edilir. Anne baba dışındaki diğer ilgililer de velayetin değiştirilerek diğer anne babaya verilmesini talep edebilir. Özellikle büyük anne ve babaların velayetin düzenlenmesi taleplerinin sıkça karşılaşıldığı durumlarda, hakim TMK m. 346 ve kısmen TMK m. 351 hükümleri değiştirilmesiyle birlikte çocuğun korunması amacıyla diğer önlemlerin alınması, hatta velayetin kaldırılması gibi tedbirler alabilir²³⁵.

Hakim, TMK'nın 349.maddesi doğrultusunda geniş yetkisini kullanarak, velayetin değiştirilerek başlangıçta davada yer almayan bir anne veya babaya verilmesi kararını verebilir. Buna göre, çocuğun velayetinin değiştirilebilmesi için, değiştirmeyi talep eden tarafın velayetin değiştirilmesi talebindeki iddia ve delilleri ispatlaması gerekmektedir²³⁶.

Velayetin değiştirilmesi talebi üzerinde karar verilebilmesi için, velayetin kurulmasından sonra meydana gelen ve çocuğun üstün yararına zarar verebilecek veya bu ihtimali taşıyan geçerli bir sebebin varlığı aranmaktadır²³⁷. Bu sebep aynı zamanda sürekli nitelikte olmalı ve devamlılık göstermelidir. Velayetin değiştirilmesi sebepleri, bazı durumlarda açıkça kanun tarafından belirlenmişken; diğer durumlarda ise Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemesi kararlarıyla daha da netleşmiştir. Bu çerçevede, Türk Medeni Kanunu'nda belirtilen velayetin kaldırılması sebepleri aynı zamanda velayetin değiştirilmesi sebepleri olarak da anlaşılabilir²³⁸. Bu kapsamda anne veya babadan birinin deneyimsizliği, hastalığı, kısıtlanması, başka yerde bulunması, velayet görevini yapmaması, çocuğa ilgi göstermemesi, çocuğa karşı yükümlülüklerini ihmal etmesi sebepleri ile velayet değişikliğine ilişkin dava açılabilir. Ayrıca uygulamada; ebeveynin alkol ve uyuşturucu madde bağımlılığının bulunması, cezaevinde bulunması, akıl hastalığının olması, yoğun bir çalışma hayatının olması, çalışma saatlerinin düzenli olmaması sebepleri ile velayet değişikliği davaları açılabilmektedir²³⁹.

Velayetin düzenlenmesine ilişkin sebeplerden birkaçına değinmekte fayda vardır. Bunlardan ilki taraflardan birinin yeniden evlenmesidir. Türk Medeni Kanunu'nun 349.maddesi gereğince, "Velayet sahibi olan ebeveynin yeniden evlenmesi, velayetin

---

²³⁴ Suata, s.79.

²³⁵ Caner Taşatan, **Velayetin Değiştirilmesi**, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 28, S.1, Haziran 2022, ss. 387-406, s.390.

²³⁶ İlay Çatalbaş, **Türk Medeni Kanunu'nda Velayet ve Ortak Velayet**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Temmuz 2021, s.105.

²³⁷ Taşatan, s.404.

²³⁸ Taşatan, s.398.

²³⁹ Suata, s.80.

kendisinden alınması için tek başına yeterli değildir. Ancak, velayete sahip olan ebeveynin yeniden evlenmesi çocuğun çıkarına ters bir durum meydana getiriyorsa, velayet düzenlemesinin değiştirilmesi veya durum ve koşullara bağlı olarak velayetin kaldırılması” gündeme gelebilir. Bir diğer sebep velayet hakkına sahip anne veya babanın yer değiştirmesidir. Velayet hakkına sahip olan ebeveynin başka bir yere gitmesi, velayetin tekrar düzenlenmesini her zaman gerektirmemektedir. Ancak, çocuğun sağlık ve eğitim yönünden uygun olmayan bir mekâna taşınması, sürekli yer değiştirme sonucunda çocuğun istikrarlı bir ortamda büyüme imkânının kısıtlanması, çocuğun keyfi bir şekilde diğer eş veya akrabalarından uzaklaştırılması gibi durumlar, velayetin değiştirilmesini zorunlu hale getirebilir²⁴⁰. Diğer bir sebep ise kişisel ilişki kurulmasının engellenmesidir. Velayet hakkı bir tarafa verilirken, diğer taraf ile çocuk arasında çocuğun yararı gözetilecek şekilde kişisel ilişkinin kurulması ve bu ilişkinin mahkeme kararına uygun bir şekilde sürdürülmesi gerekmektedir. Eğer velayet hakkına sahip olan ebeveyn, diğer ebeveynin çocukla olan kişisel ilişkisini engellerse, bu durum velayetin değiştirilmesini gündeme getirebilir²⁴¹.

Velayetin değiştirilmesi davası kamu düzenini ilgilendirdiği için hakim resen araştırma ilkesi çerçevesinde, davanın reddedilmesi veya kabul edilmesi kararının yanı sıra, TMK m. 347/1 hükmü kapsamında velayetin kaldırılması, çocuğa vasi atanması veya çocuğun bir aile veya kuruma yerleştirilmesi yönünde de karar verebilir²⁴².

2.2.2.7.Evlat Edinme

Hukukumuzda soybağı yalnız doğal, genetik, biyolojik kökene dayanmaz. Soybağı, kan ve gen bağından bağımsız olarak yapay yoldan, evlat edinme aracılığıyla da kurulabilir²⁴³. Evlat edinme, çocukla evlat edinen arasında soybağı kurulmasını ve çocuğa biyolojik ailesi dışında bir aile ortamı sağlanmasını ifade etmektedir²⁴⁴. Evlat edinme kurumu, bir taraftan çocuğu olmayanlara çocuk sevgi ve sorumluluğunu tattırmayı; diğer taraftan da çocuğun bakımının bir aile ortamı içinde yapılması, eğitim, öğretiminin sağlanmasıyla çocuğun topluma kazandırılması gibi ahlaksal, duygusal ve

---

²⁴⁰ Özer Taşkın, ,s.251.

²⁴¹Yargıtay 2.HD, T.7.2.2017, E.2016/7741, K.2017/1217, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, e.t:14.05.2023.

²⁴² Taşatan, s.395.

²⁴³ Serozan, s.219.

²⁴⁴ Usta, Çocuk Hakları ve Velayet, s.57.

toplumsal bir amacı gerçekleştirmektedir²⁴⁵. Evlat edinme, TMK'nın 305-320.maddeleri arasında düzenlenmiştir. TMK'nın 315.maddesi gereğince; "mahkeme kararı ile, evlat edinen ile evlat edinilen çocuk arasında evlat edinme bağı kurulur." Evlat edinen kişinin velayet hakkı, evlat edinme işlemlerinin bitmesiyle yani aile mahkemesinin kararının kesinleşmesi ile birlikte doğrudan doğruya kanundan doğmaktadır²⁴⁶. TMK'nın 314.maddesi gereğince evlat edinme ile birlikte anne ve babaya ait olan haklar ve sorumluluklar evlat edinene geçer.

Biyolojik ebeveynlerin evlatları üzerindeki velayet hakkı sona erecektir²⁴⁷. Ancak biyolojik ebeveynlerin evlatlık olarak verdikleri çocukla kişisel ilişki kurma hakları saklıdır²⁴⁸. Evlat edinme kararı verilmesiyle, çocuk evlat edinen ile birlikte yaşamaya başlayacaktır²⁴⁹. Evlat edinme sürecinde eğer çocuk evlat edinenin yanında değilse, biyolojik anne babasının yanındaysa evlat edinme kararı çocuğun teslimini de içerecektir²⁵⁰. Çocuğun biyolojik ebeveynleri mahkeme kararında karşı taraf olarak belirtildiği için, çocuğu teslim etmezlerse, Çocuk Koruma Kanunu kapsamında çocuğun teslimine yönelik prosedür başlatılabilecektir²⁵¹. Yine çocuk ve biyolojik ebeveynleri açısından kişisel ilişki kurulması da gündeme gelebilecektir²⁵². Bu kapsamda verilen mahkeme kararları Çocuk Koruma Kanunu hükümlerine dayanılarak yerine getirilecektir.

2.2.2.8.Vesayet

Vesayet, korunmaya ve yardıma muhtaç durumda bulunan ve buna velayet şeklinde sahip olamayan kimselerin kişi varlığıyla malvarlığına ilişkin yararların korunması ve temsili için devlet tarafından düzenlenen bir kurumdur²⁵³. Velayet ve vesayet, korunmaya muhtaç kişilerin kişi varlıkları ve malvarlıkları ile ilgili olarak kararlar

---

²⁴⁵ Can, Tuna, Tuna, s.149.

²⁴⁶Yargıtay 2.HD., T. 08.12.2014,E.2014/25811,K.2014/25112, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, e.t:16.05.2023.

²⁴⁷ Baygın, s.262.

²⁴⁸Yargıtay 2.HD., T.01.11.1983,E.1983/7785, K.1983/8111, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, e.t:16.05.2023.

²⁴⁹Yargıtay 2.HD., T. 14.07.2003, E. 2003/9116, K. 2003/10804, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, e.t:16.05.2023.

²⁵⁰ Mardin, Çocuk Teslimi, s.75.

²⁵¹ Mardin, Çocuk Teslimi, s.75,77.

²⁵² Ruhi, Birlikte Velayet, s.51-52; Mardin, Çocuk Teslimi, s.98-99.

²⁵³ Akyüz, s.305.

alma, bu kararları yürütme ve bu arada kişiyi temsil etme yetkilerini sağlaması bakımından birbirlerine benzerler ama aynı anda bir arada bulunamazlar²⁵⁴.

TMK'nın 396 ve 494. maddeleri arasında düzenlenen vesayet iki sebebe dayanmaktadır. Bunlar küçüklük veya kısıtlılık halleridir. Konumuz açısından sadece küçüğün vesayet altına alınmasına yer verilmiş, kısıtlıların vesayet altına alınması ise kapsam dışında bırakılmıştır. Görevlerini yerine getirirken vesayeti gerektiren bir durumun varlığını öğrenen memur ve makamların TMK m.404 gereği bu durumu hemen yetkili vesayet makamına bildirim yükümlülükleri bulunmaktadır. Vesayet makamı öncelikle küçüğün vesayet altına alınmasına ve vasi atanmasına karar vermelidir. Küçük üzerindeki velayet kaldırılmadan, vesayet altına alınmaz²⁵⁵. TMK'nın 404.maddesi, velayet altında olmayan her çocuğun vesayet altına alınması gerektiğini düzenlemiştir. Çünkü vesayet tamamlayıcı bir kurumdur ve velayetin olmadığı durumlarda söz konusu olur²⁵⁶. Vesayeti gerektiren bazı halleri sıralayacak olursak; velayet hakkına sahip anne ve babadan her ikisi de ölürse ya da haklarında gaiplik kararı verilirse veya boşanma kararı ile kendisine velayet verilmiş olan anne ya da baba ölürse ve hakim velayetin sağ kalan boşanmış eşe verilmesini uygun görmezse, evlatlık bağı kaldırılırsa, anne ve baba hakkında kısıtlılık kararı verilirse çocuğa vasi atanması gerekir²⁵⁷.

TMK m.470 uyarınca; Küçük on sekiz yaşını doldurunca ergin olur ve vesayet kendiliğinden ortadan kalkar. Yine çocuğun yeniden velayet altına alınması halinde de vesayet kendiliğinden sona erecektir²⁵⁸. Çocuğun teslimi konusu ile vesayet kurumunun ilişkisi de bu kapsamda ortaya çıkmaktadır. Çocuğun velayetinin kaldırılarak bir vasinin atanması durumunda veya vesayet kaldırılarak tekrar biyolojik anne-babaya veya evlat edinen kişiye velayetin verilmesi durumunda, teslimi söz konusu olur. Bu durumlarda, alınan mahkeme kararının yerine getirilmesi ÇKK'nın 41/A ve devamı maddelerine göre talep edilecektir²⁵⁹.

---

²⁵⁴ Serozan, s.257.

²⁵⁵ Ali Em, **Vesayet Hukuku ve Davaları**, Seçkin Yayıncılık, Ankara,2022, s.28.

²⁵⁶ Akyüz, s.306.

²⁵⁷ Ayşe Acar Umut, **Vesayet Kurumu ve Vasinin Sorumluluğu**, Seçkin Yayıncılık, Ankara,2022, s.64.

²⁵⁸ Akyüz, s. 336.

²⁵⁹ Mardin, Çocuk Teslimi, s.79.

2.2.2.9.Tenfize Karar Verilen Yabancı Mahkeme İlamları

Bir devlet mahkemesinden alınan karar o devlet sınırları içinde kesin hüküm kuvvetini haiz olur. Bu kararın zaman zaman başka devletlerde de aynı güce sahip olması arzu edilir. Tarafların bunu yapabilmesi için mahkeme kararını o devlette tenfiz ettirmesi gerekir. Yabancı mahkemelerden elde edilen bir kararın tanınması Türkiye’de kesin hüküm kuvvetinin kabul edilmesi anlamına gelir. Tenfizi ise yabancı ilamın icra etkisinin Türkiye’de kabul edilmesi anlamına gelir ve içinde aynı zamanda tanımayı da içermektedir²⁶⁰.

Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunu'nun tanıma ve tenfize ilişkin 50.maddesi gereğince; Yabancı bir ülke tarafından verilen ve devlet usul yasalarına göre kesinleşmiş bulunan hukuk davalarına ilişkin yabancı mahkeme ilamlarının Türkiye’de icra olunabilmesi; o yabancı mahkemeye ait hukuk davasına ilişkin ilamın Türk Mahkemelerince tenfizine karar verilmesi ile mümkündür. Kesinleşmemiş olan yabancı mahkeme ilamlarının tenfizi istenemeyeceği gibi tanınması da istenemez²⁶¹.

Yabancı mahkemeler tarafından verilen çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilamların Türkiye’de tanınması ve tenfizi de mümkündür. Mevzuat uyarınca bu ilamların tenfiz edilmiş olması durumunda, Çocuk Koruma Kanunu m.41/A ve devam eden maddelerince yerine getirilmesi gerekir. Zira tenfizine karar verilen yabancı ilamlar MÖHUK m.57 uyarınca Türk mahkemelerinden verilmiş ilamlar gibi icra olunur.

2.3. Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin Tedbir Kararlarının Kaynakları

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin mahkeme kararları, artık İcra İflas Kanunu yerine Çocuk Koruma Kanunu'nun ilgili hükümlerine göre uygulanacaktır. Böylelikle adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri, Çocuk Koruma Kanunu’nun dördüncü kısım hükümleri gereğince çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin mahkeme kararlarını, ilam veya tedbir kararı fark

---

²⁶⁰ Merve Acun Mekengence, Cansu Yener Keskin, **Şematik Milletlerarası Özel Hukuk Ders Kitabı**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Aralık 2022, s.134.

²⁶¹ Özüğür,s.1250.

etmeksizin aynı usulle yerine getirecektir²⁶². Böylece İcra İflas Kanunu'nun 25 vd. maddelerinde tedbir kararına yer verilmeyip sadece ilamların icrasına yer verilmesine yönelik tartışmalara da bir çözüm getirilmiş olmaktadır²⁶³. Bu düzenlemeyle tedbirler hızla uygulanabilecek ve çocuğun anne veya babası ile ilişkilerinin sınırlanmasına ya da kopmasına yol açacak durumların önüne geçilmiş olacaktır²⁶⁴. Aile mahkemesinin çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına yönelik verdiği tedbir kararlarının büyük kısmı, boşanma, birlikte yaşamaya ara verilmesi, ayrılık ve butlan davalarından kaynaklanmaktadır²⁶⁵.

Boşanma, ayrılık ve butlan davaları açıldığında çocuğun korunmasını sağlamak için re'sen hakim tarafından birtakım önlemlerin alınması mümkündür²⁶⁶. Bu davaların açılması sonucunda taraflar ayrı yaşama hakkına sahip olurlar. Ayrılık süresi içinde hakim tarafından tedbir alınırken eşlerin ayrılık süresi içinde veya sonunda barışabilecekleri göz önünde tutularak ve ortak hayatın yeniden kurulmasını zorlaştırmamaya dikkat edilerek karar alınmalıdır²⁶⁷. Yargılama süresince çocuğun hangi eşin yanında kalacağı belirlenmesi bu açıdan önem arz etmektedir. Velayetin geçici önlem olarak eşlerden birisine verilmesi diğer eşin velayet hakkını sona erdirmez. Velayet kendisine verilmeyen taraf için, hakim tarafından kişisel ilişki kurulması gerekecektir. Hakim tarafından alınan bu geçici önlemler ihtiyati tedbir niteliği taşımaz, bir ara karar niteliğindedir ve kesin hüküm gücüne sahip değildir²⁶⁸. TMK'nın 169.maddesi uyarınca verilen bu tedbir kararı ÇKK'nın çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması hükümlerine göre uygulanır. Ancak çocuk bu süreçte erginliğini kazanırsa bu konudaki tedbir kararı kendiliğinden ortadan kalkacaktır²⁶⁹. Çocuk ergin olmasına rağmen başlamış olan bir ilam veya tedbir kararı varsa aile mahkemesine şikayet yoluyla kararın iptalini talep edilebilecektir.

Yine TMK'nın 197.maddesi gereğince şartların gerçekleşmesi durumunda tarafların birlikte yaşamaya ara vermesi mümkündür. Eşler, birlikte yaşamaya ara verme kararı aldığı anda ve eşlerin ergin olmayan çocukları da bulunuyorsa, aile mahkemesi, somut olaya göre bu çocuklar için gerekli önlemleri de re'sen almakla yükümlüdür. Burada

---

²⁶² Mardin, İkincil Mevzuat, s.553.

²⁶³ Mardin, İlk Tespitler.

²⁶⁴ İmir, s.48.

²⁶⁵ İmir, s.32.

²⁶⁶ Mardin, Çocuk Teslimi,s.100.

²⁶⁷ Öztan, s.1088 vd.

²⁶⁸ Yılmaz, **Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi**, C.III, s. 3535.

²⁶⁹ Güven, s.100.

dikkat edilmesi gereken husus boşanma davasının açılmamış olmasıdır. Boşanma davası açıldıktan sonra alınacak önlemler TMK m.169 çerçevesinde alınır.

Gerekli önlemlerden kasıt, çocuğun ebeveynlerinin birlikte yaşamaya ara vermesinden sonra, onun maddi ve manevi ihtiyaçlarını güvence altına alan zorunlu düzenlemelerdir. Mahkeme, çocuğun çıkarlarını gözeterek, hangi eşin çocuğun bakımını üstleneceğine karar verir. Bu karar, çocuğun ihtiyaçlarının en iyi şekilde karşılanmasını ve sağlıklı gelişimini desteklemeyi amaçlar. Aynı şekilde, mahkeme çocukla diğer eş arasında kişisel ilişki kurulup kurulamayacağına ve bu ilişkinin nasıl düzenleneceğine karar verir. Çocuğun duygusal ve sosyal bağlarını koruma ve geliştirme amacıyla, ebeveynler arasında düzenli bir iletişim ve etkileşimin sağlanması önemlidir. Aile mahkemesi ayrıca çocuğa ödenecek nafaka miktarını belirler²⁷⁰. Çocuğun ihtiyaçlarına uygun bir şekilde, maddi destek sağlamak ve çocuğun yaşam standartlarının sürdürülmesini sağlamak amaçlanır. Nafaka miktarı, eşlerin ekonomik durumu, çocuğun ihtiyaçları ve diğer faktörler dikkate alınarak adil bir şekilde belirlenir. Mahkeme, tüm bu kararları verirken, çocuğun çıkarlarını ve refahını gözetir. Aile mahkemesi, eşler arasında adaleti sağlamak ve çocuğun sağlıklı bir aile ortamında yetişmesini temin etmek için bu kararları hüküm altına alır. Ancak, eşlerden biri ya da her ikisi birlikte, mahkemeye başvurarak, örneğin, çocukların hangi eşe bırakılacağına veya çocukların ziyaret edilmesine ilişkin yaptıkları düzenlemeyi mahkemeye sunabilirler. Aile mahkemesi, kendilerine sunulan bu düzenlemeyle bağlı değildir, böyle bir düzenleme ancak çocuğun üstün yararına hizmet ediyorsa ve ancak mahkemenin denetiminden geçtikten sonra uygulama alanı bulabilir²⁷¹. Bu süreç de geçici olması nedeniyle hakim tarafından alınan önlemler eşlerin yeniden bir araya gelmesine kadar geçecek süreye kadardır. Ayrıca bu kapsamda verilen karar ÇKK'nın çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hükümlerine göre yerine getirilir²⁷².

---

²⁷⁰ Canan Yılmaz, **Türk ve İsviçre Medeni Kanunlarına Göre Birlikte Yaşamaya Ara Verilmesi**, Adalet Yayınevi, Nisan 2016, s.163 vd.

²⁷¹ Yılmaz, s.167.

²⁷² İmir, s.50.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇOCUK TESLİMİ VE ÇOCUKLA KİŞİSEL İLİŞKİ KURULMASINA İLİŞKİN İLAM VE TEDBİR KARARLARININ YERİNE GETİRİLME USULÜ

3.1. Çocuk Teslimine İlişkin İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesi Usulü

Çocuk teslimine ilişkin ilam ve tedbir kararlarının yerine getirilmesi açısından 7343 sayılı Kanun kapsamında getirilen değişiklikle Çocuk Koruma Kanunu kapsamında 41/B maddesi eklenmiştir. 41/B maddesi yedi fıkradan oluşan ve birçok detaylı açıklamaya yer veren bir maddedir. Bu başlık altında çocuk teslimi kavramı açıklandıktan sonra, çocuk teslimine dair ilam ve tedbir kararlarının yerine getirilme usullerinden bahsedilecektir.

3.1.1.Çocuk Teslimi Kavramı

Çocuk, fiil ehliyeti bakımından ergin oluncaya kadar anne ve babasının velayeti altında bulunur ve onlar tarafından temsil edilir. Ancak, çeşitli nedenlerden dolayı çocukla ilgili durumun değişmesi ve velayet-vesayet durumunun tartışmaya açılması, mahkeme kararıyla çocuğun bir ebeveynden alınıp başka bir ebeveyne, vasi olarak atanan bir kişiye, bir kuruma veya bir aileye yerleştirilmesi gerekebilir. Bu süreçte, mahkeme çocuğun çıkarlarını gözeterek, çocuğun güvenliği, refahı ve gelişimi için uygun bir karar verir. Mahkeme, çocuğun korunması ve bakımıyla ilgili olarak çocuğun velayetinin kimde olacağına, vesayetin nasıl düzenleneceğine ve çocuğun nerede yerleştirileceğine karar verir. Çocuğun teslim edileceği kişi veya kurum, çocuğun ihtiyaçlarına uygun bir şekilde bakabilecek yeteneklere sahip olmalıdır. Bu süreçte, mahkeme çocuğun güvenliğini ve çıkarlarını en üst düzeyde koruyarak, ebeveynler arasında anlaşmazlık durumunda çocuğun sağlıklı ve en uygun ortamda büyümesini sağlamayı hedefler²⁷³.

---

²⁷³ Mağdur Hakları Daire Başkanlığı, **Çocuk Teslimi Sürecine Mağduriyet Odaklı Yaklaşım**, s.17, https://magdur.adalet.gov.tr/Resimler/Dergi/22102020134332cocuk_teslimi_raporu7_7_2017_.pdf, e.t.:17.05.2023.

Boşanma davasının sonucunda çocuğun velayeti ya annede ya da babada kalacak şekilde belirlenir. Eğer velayet anne veya babaya verilmişse, bu kişi hak sahibi olarak kabul edilirken, velayet kendisine bırakılmayan taraf ise yükümlü olur. Bu durumda, çocuk velayeti kendisine bırakılmayan taraf olan yükümlüdür²⁷⁴.

Çocuk Koruma Kanunuyla getirilen yeni sistemde de eski sistemdeki gibi çocuk teslimi ifadesi kullanılmıştır. Çocuk teslimi kavramına yeni kanunda da benzer şekilde yer verilmesi hatalı olmuştur²⁷⁵. Çünkü çocuk teslim edilmesi gereken bir eşya değil, korunması gereken bir bireydir²⁷⁶. Bu kapsamda teslim kavramı yerine “çocuklara ilişkin velâyet, vesayet ve kişisel ilişkiye dair mahkeme kararlarının yerine getirilmesi” kavramı ya da “çocuk velayeti” kavramı kullanılması daha yerinde olurdu²⁷⁷.

3.1.2. Başvuru

ÇKK'nın 41/B-1 maddesi uyarınca “yükümlü tarafından mahkeme kararı rıza ile yerine getirilmezse hak sahibi mahkeme kararının yerine getirilmesi için müdürlüğe başvurabilir.” düzenlemesine yer vermiştir. Düzenleme kapsamında mahkeme kararlarının yerine getirilebilmesi için talep olması gerektiği görülmektedir. Bu durum HMK'nın 24.maddesi uyarınca taleple bağlılık ilkesinin bir görünümüdür. Mahkeme kararlarının yerine getirilmesi için kanun koyucu re'sen harekete geçme ilkesini benimsememiştir. Çünkü başvuru hakkına sahip olmasına rağmen çocuğuyla görüşmek istemeyen ve başvuruda bulunmayan anne veya baba yerine müdürlüğün kendiliğinden bu süreci başlatması çocuğun üstün yararına aykırı olabilecektir²⁷⁸.

Müdürlük re'sen, söz konusu başvuruda hak sahibi tarafından sunulan belgenin tedbir kararı veya ilam niteliğinde olup olmadığını inceleyecektir. Hak sahibinin elindeki belgenin ilam ya da tedbir kararı niteliğinde olmaması halinde müdürlüğün başvuruyu reddetmesi gerekir²⁷⁹. Aynı zamanda söz konusu belge ilamsa, Hukuk Muhakemeleri Kanunu m.367 gereği “aile hukukuna ilişkin ilamların kesinleşmesi arandığından” söz konusu ilamın kesinleşip kesinleşmediği de kontrol edilmelidir²⁸⁰. Buna rağmen işlemlere başlandığı takdirde, yükümlü tarafından müdürlükçe yapılan

²⁷⁴ Ruhi, Birlikte Velayet, s.124.

²⁷⁵ Gayretli Aydın, s.32.

²⁷⁶ İbrahim Özbay, **Türk Hukukunda Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlamların İcrası Hakkındaki Sorunlar ve Çözüm Önerileri**, Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi, 4/2, 2017, ss. 31-110, s. 93.

²⁷⁷ Belgin Güneş, Mağdur Hakları, s. 928.

²⁷⁸ İmir, s.99.

²⁷⁹ Mardin, Çocuk Teslimi, s.137.

²⁸⁰ Kuru, İcra İflas Hukuku, s.913.

işlemlere karşı ÇKK m.41/E-1'deki şikayet ve itiraz hükümlerine göre aile mahkemesinde şikayette bulunulabilecektir²⁸¹.

3.1.3. Yükümlü ile İrtibat Kurulması

İcra İflas Kanunu sisteminde derhal bir icra emri tebliğ edilmekteydi. Çocuk Koruma Kanunu'nda ise öncelikle yükümlüyle iletişime geçilmektedir. Çocuğun teslimine ilişkin talebi alan müdürlük, ÇKK'nın 41/B-2 maddesi uyarınca, iletişim aracının niteliği fark etmeksizin yükümlü ile irtibat kurar. Müdürlük, çocuğun belirlenen yere getirilmesi ve hak sahibine teslim edilmesi için belirlenen gün ve saat konusunda derhal bilgilendirme yapar. Bu bildirim gerçekleştirildiğini veya yükümlüyle irtibat kurulmadığını tespit etmek amacıyla, müdürlük tutanak tutar. Tutanakta, iletişim sağlandığının veya iletişimin kurulmadığının ayrıntıları yer alır. Müdürlük, talep sahibi olan hak sahibine çocuğun teslim edilmesi için gerekli düzenlemeleri yapar. Bu düzenlemeleri yaparken, hak sahibinin talepleri ve çocuğun çıkarları göz önünde bulundurulur. Ayrıca, müdürlük yükümlüyle de aktif bir iletişim kurar ve ona çocuğun teslim edilmesi konusunda gereken bilgilendirmeyi yapar.

Tebliğat yapılması beklenmeksizin, her türlü iletişim aracını kullanarak doğrudan iletişime geçilerek çocuk teslimine dair mahkeme kararının yerine getirilmesi, süreci kısaltması bakımından önem arz etmektedir²⁸². Yükümlüyle iletişim kurulması düzenlemesi yeni olduğu için icra emri veya icra muhtırası niteliğinde değildir²⁸³. Bu sebeple Tebliğat Kanunu'na tabi değildir²⁸⁴.

Yönetmeliğin 5/5.maddesi gereği “çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasında öncelikli olan gönüllü bir şekilde yapılmasıdır. Bu sayede sürecin uzayarak yıpratıcı hale gelmesinin önüne geçilmeye çalışılmış ve tarafların rızası ile bu sürecin tamamlanması istenmiştir²⁸⁵.

Yönetmeliğin 16.maddesi gereği müdürlük tarafından taraflar ile ilk kurulacak iletişim, müdürlükte görevli uzmanlar arasından psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı tarafından yerine getirilir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise görevlendirilen uzman veya uzmanların görevleri sayılmıştır. Buna göre; ilk olarak hak sahibinin ilk başvurusundan sonra teslim süreci hakkında bilgilendirilmesi sağlanır. Bu kapsamda

²⁸¹ Belgin Güneş, Mağdur Hakları, s.923-924.

²⁸² Mardin, İlk Tespitler.

²⁸³ Çelikoğlu, s.890.

²⁸⁴ İmir, s.78.

²⁸⁵ Çelikoğlu, s.893-894.

her türlü iletişim aracılığıyla bilgilendirilerek, müdürlük tarafından belirlenecek olan yer ve saatte çocuğun getirilmesi ve çocuğu getirmediği durumda karşılaşılabileceği hususlar ve yaptırımlar bilgilendirilerek tutanağa bağlanır. Yükümlüye ulaşılamadığı takdirde de neden ulaşılamadığı ile ilgili tutanak tutulmalıdır. Ayrıca yükümlü tarafından çocuğun getirilmemesi, yükümlüye ulaşılamaması ya da yükümlünün çocuğu belirlenen yere getirmeyeceğini bildirmesi halinde uzman tarafından çocuk teslimine veya çocukla kişisel ilişki kurulmasına yönelik teslim emri gönderilmesi sağlanmalıdır. Ayrıca uzmanın diğer bir görevi; çocuğun yerleşim yerinin farklı bir müdürlüğün yetki alanına girecek şekilde değiştiğinin hak sahibi veya yükümlü tarafından bilgilendirilmesi durumunda dosyayı kapatıp çocuğun yeni yerleşim yerindeki müdürlüğe gönderilerek durumu ilgili müdürlüğe bildirmektir.

Müdürlük, çocuğun çıkarları doğrultusunda, yükümlüyle irtibata geçmek veya teslim emri tebliğ etmek zorunda kalmadan, beşinci fıkra hükmünü doğrudan uygulayabilir. Böylece çocuğun üstün yararı gözetilirken, sürecin aksamadan ilerlemesi sağlanır. Çocuk Koruma Kanunu m.41/B ve Yönetmeliğin 30.maddesiyle getirilen bu düzenleme ile çocuk tesliminin genel sürecine ilişkin bir istisna getirilmiştir. Yönetmelikte ayrıca çocuğun kaçırılma ihtimalinden bahsedilerek çocuğun üstün yararına bir daraltma getirilmiş, böylece yükümlünün çocuğa zarar vereceğini, kaçıracağını beyan etmesi ya da yükümlüyle irtibat kurulamadığında çocuğun saklanması, kaçırılması ihtimallerinin önüne geçilmeye çalışılmıştır²⁸⁶. Bu kapsamda müdürlük gerekirse kolluğun yardımıyla çocuğun üstün yararı kapsamında yükümlüyle hiç irtibat kurmadan veya irtibat kurmasına rağmen teslim emri göndermeden çocuğun nerede bulunduğu önem arz etmeksizin doğrudan hak sahibine verebilecektir²⁸⁷. Kolluk bu görevini yerine getirirken gerekirse zor kullanma yetkisini de kullanabilir²⁸⁸. Bu şekilde müdürlük, çocuğun güvenliği ve refahı için gereken önlemleri alırken, aynı zamanda hızlı ve etkili bir şekilde hareket etme esnekliğine sahip olur.

Yükümlü ya da çocuğun teslim sırasında haklı bir mazereti olabilir. Sıradışı bir durum ya da çok acil teslim işlemini gerektiren bir durum olmadığı sürece tüm süreç atlanarak gerçekleştirilen bu müdahale hukuki dinlenilme hakkının ihlaline sebebiyet verebilecektir. Bu kapsamda istisna getirilen bu düzenlemenin genel bir uygulamaya dönüşmemesi ve maddenin konuluş amacı dışına çıkılmaması açısından madde

---

²⁸⁶ İmir, s.105.

²⁸⁷ Gayretli Aydın, s.24.

²⁸⁸ Börü, Parlak Börü, s.1266.

uygulanırken çok dikkatli değerlendirme yapılarak uygulanması gerekmektedir²⁸⁹. Yeni kurulmaya çalışılan bir teşkilat olduğu düşünüldüğünde müdürlüğün personelinin bu konuda karar verirken yeterli hukuk eğitimine sahip olmadığı gerçektir. Takdir hakkı çok geniş olan bu uygulamanın kanun ve yönetmelik aracılığıyla uygulama sınırlarının belirlenmesi önem arz etmektedir²⁹⁰.

3.1.4. Teslim Gün, Saat ve Yerinin Belirlenmesi

Yönetmeliğin 4/4.maddesinde teslim gün, saat ve yerinin belirlenmesinde çocuğun yararına olacak şekilde belirleneceğini ve mümkün olduğunca tarafların görüşünün alınacağını düzenlemiştir. Yasa koyucu burada gün, saat ve yeri belirleme yetkisini müdürlüğün takdir yetkisine bırakmıştır. Müdürlük mümkün olduğunca çocuğun ve tarafların durumunu da gözeterek karar vermelidir²⁹¹. Müdürlüğün teslim emrinde fiili teslimin gerçekleşeceği tarihi belirlerken en yakın ve en uygun tarihin seçilmesi gerekmektedir²⁹².

ÇKK'nın 41/D-1 maddesi uyarınca çocuk teslimi veya kişisel ilişkiyle ilgili kararlar fiilen yerine getirilirken teslim mekanları kullanılacaktır. ÇKK'nın m.41/D-2 uyarınca valilikler ve belediyeler müdürlüğün talebiyle teslim için elverişli mekanları belirlemesi ancak bu yeri belirlemediyse araç ve sürücü tahsis etmesi gerektiği düzenleme kapsamına alınmıştır. Bu kapsamda gençlik merkezleri, aile merkezleri, oyun alanları olan kreşler gibi çocuğun kendini rahat ve güvende hissedebileceği yerler seçilmelidir²⁹³. Dikkat edilirse, teslim yükümlüsünün evine gidilerek çocuğun alınması uygulamasından vazgeçilmiştir. Bu kapsamda teslim yerinin genişletilmesi, çocuğun ev ortamında iken birdenbire resmi görevlilerce götürülmesinden kaynaklanan olumsuz durumları da sona erdirmesi açısından büyük önem taşır²⁹⁴. ÇKK m.41/D-1 ve 2 gereği müdürlük, belediye ve valilikler tarafından belirlenen bu yerlerden uygun gördüğünü teslim işlemi için kullanabilecektir. Ayrıca teslim mekanları konusunda ilgili kamu kurum ve kuruluşları müdürlüğe gerekli desteği sağlamalıdır. Müdürlüğün istediği teslim mekanını seçerken kullandığı takdir yetkisini haklı neden göstermeksizin yeterli gerekçeye dayandırmadan kullanırsa şikayet söz konusu olabilecektir. Yine çocuğun

---

²⁸⁹ İmir, s.104.

²⁹⁰ İmir, s.106.

²⁹¹ Baş, Baş, s.11.

²⁹² İmir, s.88.

²⁹³ Gayretli Aydın, s. 25.

²⁹⁴ Mardin, İlk Tespitler.

özne olarak değil de bir nesne gibi algılanmasına yol açtığı için teslim mekanı ifadesinin görüşme merkezi, aile buluşma merkezi veya başka adlandırmalarla ifade edilmesinin daha doğru olacağı düşünülmektedir²⁹⁵.

3.1.5. Teslim Emrinin Tebliği ile Gereğinin Yerine Getirilmesi

Teslim emri hem içerik hem de tebliğ açısından eski sistemdeki icra emri ile kısmen benzerlik göstermektedir. Ancak eski sistemde icra emrinde yedi gün içinde çocuğu teslim etmesine ilişkin düzenleme mevcutken, Çocuk Koruma Kanunu ile getirilen teslim emrinde herhangi bir süre kanun koyucu tarafından öngörülmemiştir.

ÇKK m.41/B-3 maddesi uyarınca yükümlüyle iletişim kurulamazsa veya yükümlü çocuğu getirmeyeceğini beyan ederse yahut yükümlü çocuğu belirlenen yere getirmezse gecikmeksizin yükümlüye çocuğun teslimi için bir teslim emri gönderilir. Bu teslim emri 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümleri uyarınca tebliğ edilir. Tebliğ edilmeye bağlı olan sonuçların doğabilmesi için bir işlemin bulunması ve bu hukuki işlemin usulüne uygun olarak muhatabına bildirilmesi gereklidir. Hukuki işlemin sonuç doğurabilmesi için, muhatabın hukuki işlemi öğrenmesi, kendisine tanınan hukuki hakları kullanabilmesi ve yasal sürelerin başlaması, tebliğin kanunun belirlediği belirli usullere göre yapılmasına bağlıdır²⁹⁶.

Adına tebligat evrakı çıkarılan gerçek kişiye muhatap denir. Muhatap, bizzat tebligat yapılabilecek asıl olabileceği gibi, asıl yerine tebligatı alabilecek kişi de olabilir²⁹⁷. Tebligat Kanunu m.11 gereği vekille takip edilen işlerde asıla tebligat yapılamaz. Eğer vekille takip edilen işlemde asıla tebligat yapılırsa asile yapılan tebligat geçersizdir²⁹⁸. Yükümlünün mahkeme kararına uymaması durumunda disiplin hapsiyle cezalandırılacağını öngören teslim emrinin yükümlüye mi yoksa vekile mi tebliğ edilmesi gerektiği tartışma konusu olabilecek bir mahiyettedir²⁹⁹. Bunun için icra emrinin borçluya mı yoksa vekiline mi tebliğ edileceğine ilişkin tartışma konusu, teslim emrinin tebliği hususunda da ortaya çıkacaktır³⁰⁰. Yükümlü hakkında yaptırımın

---

²⁹⁵ İmir, s.109.

²⁹⁶ Ahmet Cemal Ruhi, Canan Ruhi, **Tebligat Hukuku**,13. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Mart 2023, Ankara, s.19, (“Tebligat Hukuku”)

²⁹⁷ Hakan Albayrak, **Tebligat Hukuku**, 2.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ekim 2022, s.20.

²⁹⁸ Bknz: TK. m.11; Teb. Yön. m.18.

²⁹⁹ İmir, s.111.

³⁰⁰ Ruhi, Ruhi, Tebligat Hukuku, s.211.

uygulanabilmesi için tebliğin bizzat yükümlüye yapılması gerekir; aksi takdirde ilgili yaptırımlar yükümlüye uygulanamaz³⁰¹.

Teslim emrinde bulunması gereken hususlar da ilgili kanun maddesinde belirtilmiştir. ÇKK m.41/B-3 maddesi uyarınca çocuğun, müdürlüğün belirlediği saat ve günde emirde gösterilen yere getirilmesi zorunludur. Müdürlüğün gün, saat ve yeri belirlemesi zorunludur ancak bunun içeriğini belirlemede takdir yetkisine sahiptir³⁰². Yükümlünün çocuğun getirilmesini engelleyecek geçerli bir durumu mevcutsa, teslim tarihinden önce müdürlüğe bildirerek çocuğun müdürlük tarafından alınmasını istemelidir. Aksi takdirde çocuk, müdürlük tarafından çocuğun alınması talebine uymamak veya çocuğun getirilmemesi durumunda, uzman veya öğretmen aracılığıyla hatta gerektiğinde kolluktan yardım istenerek ve zor kullanılarak teslim alınacaktır. Bu eylemin sonucunda emrin gereği yerine getirilmezse disiplin hapsi uygulanabilir. Ayrıca, müdürlüğün yaptığı bu işlemlere karşı ÇKK m.41/E uyarınca tarafların şikayet hakkı bulunmaktadır. Şikayetin yapılması için, işlemi gerçekleştiren müdürlüğün bulunduğu yerdeki aile mahkemesine öğrenme ya da tebliğ tarihinden itibaren bir hafta içinde başvurulması gerekmektedir. ÇKK m.41/E-3 uyarınca şikayet üzerine verilen bu karara da taraflar itiraz edebilecektir³⁰³.

Çocuk teslimine dair ilam veya tedbir kararının amacına ulaşması için; yükümlünün, müdürlüğün belirlediği tarih ve saatte, belirlediği mekana çocuğu getirmesi ve çocuğun hak sahibine teslim edilmesi gerekir. Eğer yükümlü, müdürlüğün belirlediği teslim yerine getirmeden doğrudan çocuğu hak sahibine verirse müdürlüğe mevcut bir başvuru olduğu için yükümlü ya hak sahibinden çocuğu ona teslim ettiğine dair imzalı kağıt almalı ya da hak sahibi bu durumu müdürlüğe bildirmelidir³⁰⁴.

Çocuğun müdürlük tarafından belirlenen yerden alınıp hak sahibine götürülmesi uzmanlar aracılığıyla gerçekleştirilmelidir. Yönetmeliğin m.27/4 gereği “çocuğun örselenmesinin önüne geçebilmek amacıyla teslim işlemi öncesinde ilgili uzmanlarla öğretmenler tarafından, hak sahibi, yükümlü ve çocukla görüşme yapılabileceği düzenlenmiştir. Teslim işleminde kolluk görevlileri de hazır bulunuyorsa uzmanlar, çocukla kolluk görevlilerini iletişime geçirmemelidir³⁰⁵.

---

³⁰¹ Yargıtay 12. HD.,T. 25.06.2018, E.2018/3121, K. 2018/6631, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, e.t.:18.05.2023.

³⁰² İmir, s.112-113.

³⁰³ Arslan vd.,s.526.

³⁰⁴ İmir, s.114.

³⁰⁵ Mardin, Çocuk Teslimi, 162.

Uzman çocuk teslimi işlemi sırasında çocuğun üstün yararına aykırı bir durumun varlığını tespit ederse, kararın gereğini yerine getirip getirmemek zorunda olması tartışma konusu yapılabilir. Kanun ve yönetmelikte çocuk teslimine dair mahkeme kararlarının müdürlüğün bu işlemi ertelemesine yönelik bir düzenleme yapmaması nedeniyle görevli uzmanın mevcut kanuni düzenlemeler karşısında erteleme yetkisi yoktur. Çocuğun yararı gözetilerek bu yetkinin birtakım şartlarla ve mahkemenin yargı yetkisi ihlal edilmeden teslim işlemi yapan uzmana verilmesi gerektiği düşünülmektedir³⁰⁶.

ÇKK'nın 41/B-6 uyarınca çocuk hak sahibine teslim edildikten sonra yükümlü tarafından haklı bir sebep olmaksızın çocuğun geri alınması durumunda haklı sebebin neler olabileceği ayrıntılı bir şekilde düzenlenmemiştir. Bu kapsamda örnek olarak; çocuğun somut ve yakın bir tehlikeyle karşı karşıya kalması, mahkemece yeni bir kararla çocuğun velayetinin yükümlüye verilmesi, yükümlünün çocuğu tekrar geri almazsa çocuğun telafisi mümkün olmayacak bir zarara uğrayacak olması, hak sahibinin çocuğu rızasıyla yükümlüye vermesi verilebilir. Çocuğun yükümlü ile kalmak istemesi halinde ise çocuğun iradesinin haklı sebep sayılıp sayılmayacağı tartışmalıdır. Mahkeme çocuğu dinlemiş, sosyal inceleme raporu almış ve çocuğun üstün yararını göz önünde bulundurarak bir karar vermiştir. Bu sebeple çocuğun iradesi yalnız başına haklı sebep sayılmamalıdır³⁰⁷.

3.1.6. Zor Kullanma Yetkisi

İnsanlar, bazı durumlarda kurallara uymayı gönüllü bir şekilde gerçekleştiremeyebilir. Bu tür durumlarda, devletin insanları kurallara uymaya zorlaması gerekebilir. Devletin bu zorlama işlevini yerine getiren kurum ise kolluk kuvvetleridir³⁰⁸.

Kolluk kuvvetleri, görevlerini yerine getirebilmek amacıyla zor kullanma yetkisiyle donatılmıştır³⁰⁹. Bu yetki, kolluğun icra ettiği görevlerin kaçınılmaz bir sonucudur. Zira, bazı durumlarda zor kullanma gerekliliği ortaya çıkabilir ve bu durumda kolluk, kamu düzeninin korunması amacıyla zor kullanabilir. Ancak bu yetkinin kullanımı, ölçülü ve hukuka uygun şekilde gerçekleştirilmelidir. Kolluk görevlileri, yasalar

³⁰⁶ Mardin, Çocuk Teslimi, 163-165.

³⁰⁷ İmir, s.117.

³⁰⁸ Tuba Kelep Pekmez, **AİHM İctihatlari Bağlamında Türk ve Anglo Sakson Hukukunda Kolluğun Silah Kullanma Yetkisi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hukuk Ana Bilim Dalı, İstanbul Üniversitesi, İstanbul 2012, s.72.

³⁰⁹ M. Kerem Osmanoglu, **Polisin Zor Kullanma Yetkisi Ve İnsan Hakları**, 1.baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul 2012, s.15.

çerçevesinde zor kullanma yetkisini kullanırken, insan haklarına saygı göstermeli ve keyfi bir şekilde hareket etmemelidir. Kolluk kuvvetleri, toplumun güvenliğini ve düzenini sağlamak için önemli bir rol oynamaktadır. Ancak bu rol icra edilirken, zor kullanma yetkisinin meşru ve gerekli olduğu durumlar dikkate alınmalıdır. Mahkeme kararlarının yerine getirilebilmesi için zor kullanma yetkisi kullanılabilir, ancak bu yetkinin sınırları ve denetimi önemlidir³¹⁰.

Zor kullanma, hukuki bir kavram olarak, devletin yetkili güçlerinin, kanunlar çerçevesinde gerçekleştirilmesi zorunlu olan bir işlemi yerine getirirken, kişiler ve eşyalar üzerinde maddi veya manevi güç kullanmasıdır³¹¹. Kolluğun bu zor kullanma yetkisini kullanabilmesi için birtakım şartların bulunması gerekmektedir³¹². Bu şartlardan ilki kanuniliktir. Kolluğun zor kullanması temel hak ve hürriyetlere müdahaledir bu nedenle bu yetkinin kullanımının bir kanuna dayanması ve kanunla açıkça belirlenmiş olması gerekmektedir³¹³. Çocuk Koruma Kanunu kapsamında müdürlüklere zor kullanma yetkisi verilmesi kanunilik unsurunu taşır. Diğer bir şart kolluğun görevini yerine getirebilmesi için zorunlu olarak zor kullanmaktan başka bir çaresinin kalmamış olmasını ifade eder³¹⁴. Müdürlük zor kullanma yetkisini kullanmadığı takdirde hak sahibi çocuğunu teslim alamayacak, bu sebeple de hakkına kavuşamayacaktır³¹⁵. Son olarak kolluk, dengeli ve orantılı şekilde zor kullanmalıdır³¹⁶. Çocuğun teslimiyle ilgili mahkeme kararı uygulanırken çocuğun çıkarı, hak sahibinin hakkı ve mahkeme kararının yerine getirilmesiyle sağlanacak fayda dikkate alındığında zor kullanmanın orantılı olduğu düşünülmektedir³¹⁷. Zor kullanma, Anayasa’da belirtilen temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına yönelik bir ihlal tehdidi taşımaktadır³¹⁸ ancak çocuk teslimi hususunda zor kullanma yetkisine ihtiyaç bulunmaktadır. Çünkü Anayasa’nın 41.maddesinin 3.fikrasında düzenlenen “her çocuk, üstün yararına aykırı olmadığı müddetçe anne ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma hakkına sahip olduğuna ilişkin hükmün güvence altına alınması

³¹⁰ İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, Eylül 2022, s.320.

³¹¹ Cihan Koç, Kadir Gündoğan, **Jandarma Polis Sahil Güvenlik Hukuku**, 1.Baskı, Sözkesen Matbaası, Ankara 2019,s.333.

³¹² Koç, Gündoğan,s.337.

³¹³ Özgenç, s.320.

³¹⁴ Koç, Gündoğan,s.337.

³¹⁵ İmir, s.122.

³¹⁶ Osmanoğlu,s.129.

³¹⁷ Taner Emre Yardımcı, **Ölçülülük İlkesi Bakımından Çocuk Teslimine ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına Yönelik Cebri İcra Araçları**, Terazi Hukuk Dergisi, C.15, S.167 , Temmuz 2020 , ss. 1485-1490, s.1485.

³¹⁸ Onursal Cin, **Kolluğun Zor Kullanma Yetkisi**, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2000, C.8, S.1-2, s.665-686,s. 670.

gerekmektedir³¹⁹. Bu sebeple zor kullanmanın hiç olmaması halinde kararın yerine getirilmemesi durumu ortaya çıkabilecektir³²⁰. Sonuç olarak müdürlüğe tanınan zor kullanma yetkisiyle hem çocuğun üstün yararının korunduğu hem velayet hakkı açısından kamu düzeninin sağlanmış olduğu hem de hak sahibinin etkin hukuki koruma talebinin karşılanmasına hizmet ettiği için Anayasaya uygunluk arz etmektedir³²¹.

Yeni düzenleme ile icra müdürlüğünün zor kullanma yetkisine son verilerek çocuk teslimine ilişkin mahkeme kararlarının yerine getirilmesinde adli hizmet ve mağdur hizmetleri müdürlüğüne zor kullanma yetkisi verilmiştir. Çocuk Koruma Kanunu'nun 41/B maddesinin son üç fıkrasında adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinin zor kullanma yetkisine sahip olduğu ve müdürlüğün bu yetkisini kullanırken kolluk kuvvetlerinden yardım alabileceği belirtilmiştir³²². Zor kullanmaya başvurulup başvurulmaması hususunda müdürlüğün takdir yetkisi vardır. Ancak eski sistemde icra müdürünün takdir yetkisini kullanırken uyması gereken sınırlar belirtildiği halde Çocuk Koruma Kanunu'nda böyle bir düzenlemeye yer verilmemesi eksiklik olmuştur³²³.

ÇKK'nın 41.maddesinin 5.fıkrası gereğince “yükümlü, mahkeme kararını yerine getirmedeği takdirde çocuk nerede bulunursa bulunsun müdürlük tarafından alınarak hak sahibine teslim edilir. Bu durumda kolluktan yardım isteyebilir ve kolluk birimleri, zor kullanma da dahil bu konudaki gerekli talepleri derhal yerine getirir” şeklinde düzenlemeye yer verilmiştir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, zor kullanmanın çocuğa karşı değil, çocuğu teslim etmeyenlere karşı, orantılı ve gerekçeli olarak uygulanacak olmasıdır³²⁴.

Yine ÇKK'nın 41/B maddesinin 6.fıkrası gereğince “Çocuk hak sahibine teslim edildikten sonra yükümlü haklı bir sebep olmaksızın çocuğu tekrar alırsa ayrıca yeni bir hükme veya yükümlüyle irtibata geçmeye ya da teslim emri tebliğine gerek olmaksızın çocuk beşinci fıkra uyarınca hak sahibine teslim edilir.” Böyle bir durumda çocuğun nerede bulunduğu önem arz etmeksizin müdürlük tarafından alınarak hak sahibine verilecektir.

---

³¹⁹ İmir, s.119.

³²⁰ Çağrı Mardin, **Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin Kararların Yerine Getirilmesi: Çocuk Koruma Kanunu'nun Yeni Hükümleri Hakkında Düşünceler**, Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Dergisi, C.18, S.51, 2022, ss.189-218, s. 211, (“Yeni Hükümler Hakkında Düşünceler”).

³²¹ İmir, s.122.

³²² Börü, Parlak Börü, s.1263.

³²³ İmir, s.124.

³²⁴ Gayretli Aydın, s.24.

ÇKK'nın 41/B maddesinin son fıkrasında ise "çocuğun üstün yararı gerektirdiği takdirde müdürlük, yükümlüyle iletişime geçmeden veya teslim emri göndermeden doğrudan 5.fıkra gereği işlem yapabilecektir. Burada eleştirilen husus, zor kullanmanın son çare olarak düzenlenmemesidir³²⁵. Mülga edilen İİK'nın 25/1 ve 25/2. maddeleri incelendiğinde zor kullanma ve kolluk kuvvetleri bakımından herhangi bir değişikliğin yapılmamış olduğu anlaşılacaktır. Zor kullanma hemen uygulanabilecek bir araç olarak aynı şekilde düzenlenmiştir. Zor kullanma çocuğun üstün yararı gözetilerek ancak acele hallerin varlığı veya bütün önlemler alınması halinde dahi çocuk teslim alınamazsa son çare olarak başvurulabileceğinin düzenlenmesi daha uygun olacaktır³²⁶. Yine müdürlüğe burada geniş takdir yetkisi verilmiştir. Çocuğun üstün yararı açısından gereklilik doğuran hallerin açıkça düzenlenmesi daha isabetli olur³²⁷.

Yine kolluk görevlilerinin çocuk teslimi sırasında resmi üniformalı mı yoksa sivil kıyafetli mi olması gerektiğine ilişkin bir düzenlememenin bulunmaması uygulamada sorun yaratabilecek mahiyettedir. Zira çocuğun tesliminin resmi üniformalı kolluk görevlileri tarafından yapılması çocukta korku oluşturabilecek bir durumdur³²⁸. Bu sebeple çocuğun tesliminin sivil kıyafetli kolluk görevlileri tarafından yapılması çocuğun üstün yararı açısından daha uygun olacaktır³²⁹.

ÇKK m.41/B hükmünde açıkça çocuk teslim edilmezse zor kullanabileceğine yer verilmişken, kişisel ilişkiyi düzenleyen 41/C maddesinde bu düzenleme yapılmamıştır. Bu kapsamda kişisel ilişki kurulması sırasında zor kullanma uygulanamayacaktır³³⁰.

İcra dairelerince kişisel ilişki kurulmasına dair kararların zorla yerine getirilmesi, çocuğun üstün yararı gözetilmediği gerekçesiyle şikâyetlere neden olmuştur. Bu nedenle çocukla kişisel ilişki kurulması işlemlerinde uygulanan zor kullanma usulünden vazgeçilmiştir. Çocuk teslimine ilişkin ilâmın yerine getirilmemesi veya engellenmesinde korunan hukuki yarar, mahkeme kararı ile velayetin bırakıldığı ana veya babanın velayetten doğan hak ve yetkileri bizzat kullanmasıdır. Bu ilâmın yerine getirilmemesiyle kişisel ilişki hakkı sahibinin çocuk ile kişisel ilişki kurmak ile elde edeceği manevi yarar ihlal edilmiş olur. Ayrıca çocuğun üstün yararı gözetilerek velayetin anne yahut babaya bırakılmasını düzenleyen bir mahkeme kararının yerine getirilmesinde kuşkusuz çocuğun yararı da söz konusudur. Bu sebeple ilgili mahkeme

---

³²⁵ Börü, Parlak Börü, s.1266.

³²⁶ Mardin, Çocuk Teslimi, s.202.

³²⁷ Börü, Parlak Börü, s.1266.

³²⁸ Mardin, İlk Tespitler.

³²⁹ Gayretli Aydın, s.32.

³³⁰ Mardin, İlk Tespitler.

ilamının yerine getirilmemesi yahut engellenmesi çocuğun menfaatlerini de zedeleyecektir. Yine kişisel ilişki kurulmasına karar verilmesinde çocuğun yararı gözetilerek bu karar verildiğinden, kişisel ilişkin kurulmaması çocuğun yararını da ihlâl eder³³¹. Kişisel ilişki kurma hakkı hem anne ve baba hem de çocuk yönünden tanınmış bir haktır. Kişisel ilişki düzenli ve sürekli bir şekilde kurulduğu takdirde kendisinden beklenen işlevi yerine getirecektir³³². Kanaatimizce çocuk tesliminde zor kullanımında çocuğun velayeti kime verildiyse çocuğu ona vermek için gösterilen aciliyetin çocukla kişisel ilişki kurulmasında da uygulanması gerekmektedir. Velayet hakkı kadar kişisel ilişki kurma hakkı da ailenin korunması ve çocuğun ebeveyniyle sağlıklı bir ilişki kurabilmesi açısından önem arz etmektedir³³³. Zor kullanma yetkisiyle ailenin korunması ve kişisel ilişki hakkı etkin bir şekilde korunmuş olur. Ancak müdürlüğün bu zor kullanma yetkisinin çocuğun önünde gerçekleşmemesi ve sınırlarının kanunla çizilmesi çocuğun psikolojik gelişimi açısından daha sağlıklı olacaktır.

3.2.Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesi Usulü

Çocukla kişisel ilişki kurulmasına yönelik ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi Çocuk Koruma Kanunu'nun 41/C maddesinde düzenlenmiştir. Bu bölümde çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının, çocuk teslimine dair ilam ve tedbir kararlarından ayrılan yönlerine değinilecektir.

3.2.1.Çocukla Kişisel İlişki Kavramı

TMK'da ya da ÇKK'da kişisel ilişkiye yönelik bir tanım mevcut değildir. Ancak Yönetmeliğin 4.maddesinde kişisel ilişki ile ilgili tanıma yer verilmiştir. Buna göre kişisel ilişki: "İlam veya tedbir kararına dayanılarak velayet hakkına sahip olmayan anne ve babanın ya da diğer kişilerin çocukla sınırlı bir süre görüşmesi veya birlikte kalması sürecidir." şeklinde yapılmıştır. Kişisel ilişkinin kapsamına, sınırlı bir süre birlikte kalma, görüşme, ilişkinin düzenli olarak sürdürülmesini sağlayan mektup,

---

³³¹ Güneş, Çocuk Teslimi 2011,s.106.

³³² Öztan, s.1025.

³³³ İmir, s.121.

telefon gibi her türlü iletişim aracıyla iletişimi ve birbirlerinin durumu hakkında bilgi aktarımı girmektedir³³⁴.

Kişisel ilişki kurma hakkı, çocuğun velayeti altında olmadığı anne babayla arasındaki soybağına bağlanmış doğal bir sonuçtur³³⁵. Kişisel ilişki doktrinde çocuğun ve anne babanın kişilik haklarının bir parçası olarak kabul edilmektedir³³⁶. Bu kapsamda anne ve babadan her birinin bu haktan feragat edemeyecekleri gibi bu hakkın devredilmesi anlamına gelebilecek yaptıkları anlaşmalar ise geçerli değildir³³⁷.

Yönetmeliğin “temel ilkeler” başlıklı 5.maddesinde “çocuk, anne ve babası ile anne ve baba da çocukla düzenli ilişki kurma hakkına sahiptir” hükmüne yer verilerek çocuğun bu hakkın öznesi olduğunu vurgulamıştır. Çocuk mahkemede görüşünü ifade ederek anne babası veya üçüncü bir kişiyle kişisel ilişki kurulmasını talep edebileceği gibi, kurulan kişisel ilişki kararının da kaldırılmasını veya değiştirilmesini isteyebilir³³⁸.

Çocuğun kişisel ilişkiye zorlanması, kişisel ilişki kurmanın bir yükümlülük değil hak olması nedeniyle ve çocuk yararının gözetilmesi zorunluluğu gereği mümkün olmamalıdır³³⁹.

Anayasa m.41/3, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme m.9/3’e ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair Avrupa Sözleşmesi m.4/1’e göre, yüksek yararına aykırı olmadıkça, çocuk anne babasıyla kişisel ilişki ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir³⁴⁰. TMK’nın 323 ve 324’üncü maddelerinde velayet hakkına sahip olmayan veya velayetin kendilerinden alındığı anne ve baba açısından, çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hükümler düzenlenmiştir. Çocukla üçüncü şahıslar arasındaki ilişki ise, TMK’nın 325.maddesinde ele alınmıştır. Bu kapsamda anne baba ile üçüncü şahısların mahkeme kararı ile çocukla kişisel ilişki kurabilmesi mümkün olacaktır.

Kişisel ilişki kurulmasını isteme ilgilinin sahip olduğu bir kişilik hakkıdır³⁴¹. Kişilik hakkının düzenlenmesi ile çocuğun velayeti kendisine bırakılmayan anne veya baba ile

---

³³⁴ Öztan, s.1025.

³³⁵ Velayet Hukuku,s.222.

³³⁶ Türk Medeni Kanunu’nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun ve Gerekçeleri, Adalet Bakanlığı Yayını, Ankara 2002, s.432.

³³⁷ Dural, Ögüz, Gümüş, s.334.

³³⁸ Usta, Velayet Hukuku,s.225.

³³⁹ Usta, Velayet Hukuku, s.235.

³⁴⁰ YHGK, T.20.3.2013, T. 20.3.2013 E. 2012/2-799, K. 2013/389, , <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, e.t:18.05.2023.

³⁴¹ Öztan, s.1025.

görüşmeye devam etmesi birtakım faydalar sağlayacaktır. Buna göre; sevgi ihtiyacı karşılanan çocuğun ebeveyni ile yabancılaşması önlenebilecektir³⁴².

743 Sayılı Medeni Kanun'da, anne baba ile çocuk arasında kişisel ilişki kurma hakkı, boşanma davasının sonucu olarak kabul edilmişti. Aynı kural Medeni Kanun'un 182.maddesinde tekrarlanmış ve bu maddenin dayanağı olmak üzere, 323.maddede, kişisel ilişki kurma hakkı genel kural haline gelmiştir³⁴³. TMK'nın 323. maddesi uyarınca, bir çocuğun velayeti kendisine bırakılmayan veya velayeti altında bulunmayan ebeveynlerden her biri, çocukla kişisel ilişki kurulmasını isteyebilir. Bu hüküm, velayetin ebeveynler arasında ortak olmadığı durumlarda geçerlidir. TMK'nın 323. maddesi gereğince, anne ve baba arasındaki velayetin ayrı olması durumunda, anne ya da baba çocukla kişisel ilişki kurma hakkına sahiptir. Bu durum, ebeveynlerin hiç evlenmemiş olmalarından kaynaklanabileceği gibi, boşanma veya ayrılık kararı alınması ya da bir ebeveynin velayet hakkının kaldırılması gibi durumlarda da geçerlidir³⁴⁴.

Anne ve babanın velayet hakkı kaldırılmamış olsa bile, TMK'nın 347. maddesi uyarınca çocuğun bir aile yanına veya kuruma yerleştirilmesi durumunda, anne ve babanın çocukla kişisel ilişki kurma hakkı yine TMK'nın 323. maddesi kapsamında gerçekleşir. Maddenin gerekçesinde de bahsedilen "anne baba açısından kendisine bırakılmayan çocuk" ifadesi bu anlamı taşımaktadır.

Çocuğun üstün yararı gözetilerek, anne ve babanın çocukla kişisel ilişkilerinin sürdürülmesi için uygun düzenlemeler yapılması ve gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Aynı şekilde, çocuğun ihtiyaçları ve çıkarları gözetilerek, bu ilişkilerin mahkeme kararıyla düzenlenmesi önemlidir. Türk Medeni Kanunu'nun 182. Maddesi uyarınca boşanma kararını veren aile mahkemesi, anne ve babayı dinlemeye ve çocuk vesayet altındaysa vasinin ve vesayet makamının düşüncesini almaya çalışır. Ardından, anne ve babanın haklarını ve çocukla olan kişisel ilişkilerini düzenler. Bu düzenlemeyi hakim kendiliğinden yapar ayrıca bir talep olmasına gerek yoktur³⁴⁵.

TMK'nın 182/2. maddesi gereği, mahkeme kişisel ilişkileri düzenlerken, çocuğun özellikle sağlık, eğitim ve ahlaki açıdan yararlarını göz önünde bulundurur. Yargıtay bir kararında, kişisel ilişkilerin düzenlenmesi sürecinde çocuğun yaşının, anne ve babalık duygusunun tatmininin ve çocuğun yüksek yararının birlikte değerlendirilerek,

---

³⁴² Akyüz, s.204.

³⁴³ Usta, Velayet Hukuku, s.221.

³⁴⁴ Akyüz, s.204.

³⁴⁵ Çelikel, s.81.

çocuğun kişisel gelişimine en uygun düzenlemelerin tercih edilmesi gerektiğini belirtmiştir³⁴⁶. Kişisel ilişkilerin düzenlenmesi sürecinde, anne ve babanın duygusal ihtiyaçları da dikkate alınır. Kişisel ilişkilerin düzenlenmesiyle amaçlanan, çocuğun mümkün olduğu kadar anne ve baba ile birlikte olabilmesini sağlamaktır. Bu nedenle, mahkeme çocuğun çıkarlarını gözeterek, adil ve dengeli bir düzenleme yapmayı hedeflemektedir³⁴⁷.

TMK'nın 325/1. maddesi uyarınca, anne ve babanın yanında belirli şartların varlığı halinde üçüncü kişilere de çocukla kişisel ilişki kurma hakkı tanınmaktadır. Bu hüküm 4721 Sayılı Medeni Kanun ile getirilmiş bir düzenlemedir. 743 Sayılı Medeni Kanun'da üçüncü kişilerle çocuk arasında kişisel ilişkinin kurulması ve sınırlandırılmasına yönelik bir düzenleme mevcut değildir³⁴⁸. Velayet kendisine bırakılmayan ebeveyn ile çocuk arasında kişisel ilişki düzenlenmişken, üçüncü şahıslar konumundaki kişilerin açısından düzenlenmemesi kanun boşluğu olduğu şeklinde kabul edilerek hakim tarafından bu kişilerin kişisel ilişki kurma talepleri Medeni Kanun'un hakime verdiği takdir hakkı kapsamında değerlendiriliyordu. Bu dönemde içtihat birliği olmadığı için her hakim tarafında farklı bir karar verilebilmesi mümkün olabilmekteydi³⁴⁹. Bu kanun boşluğuyla yaşanabilecek hak kayıplarının önüne geçilebilmesi amacıyla büyükanne ve büyükbaba ile kişisel ilişki kurma hakkı Yargıtay'ın 18.11.1959 tarihli ve 12/19 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı doğrultusunda kabul edilmişti³⁵⁰. Bu karar uyarınca, büyükanne ile büyükbaba ancak kendi çocuğunun ölümü halinde torunlarıyla kişisel ilişki kurulabileceği düzenlenmiştir. Bu dönemde İsviçre Federal Mahkemesi Yargıtay'ın söz konusu kararının kanun boşluğu olmadığını, büyükanne ve büyükbabaların torunlarıyla kişisel ilişki kurulmasına yönelik bir düzenlemenin olmamasının kanun koyucu tarafından bilinçli bir şekilde tercih edildiğini belirterek Yargıtay'ın tam aksi bir yaklaşım sergilemiştir. Bunun gerekçesi olarak da çocuğun hem kendi ailesi ile hem de büyükanne ve büyükbaba

---

³⁴⁶ Yargıtay 2.HD., T. 07.02.2022, E. 2022/626,K. 2022/966, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, e.t:19.05.2023.

³⁴⁷ Yargıtay 2.HD., T.10.01.2005, E.2004/14530, K.2005/69, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, e.t:19.05.2023.

³⁴⁸ Semanur Karahan, **Üçüncü Kişiler İle Çocuk Arasındaki Kişisel İlişki**, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hukuk Ana Bilim Dalı, Marmara Üniversitesi, 2019, s.93.

³⁴⁹ Ayça Zeyrek Er, **Üçüncü Kişiler İle Çocuk Arasında Kişisel İlişkinin Kurulması**, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hukuk Ana Bilim Dalı, Marmara Üniversitesi, 2019, s.8.

³⁵⁰ YİBK, 18.11.1959, E. 1959/12, K. 1959/29, Kaynak: <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, e.t.: 19.05.2023.

arasında kalıp bu süreçten olumsuz etkilenebileceği ileri sürülmüştür³⁵¹. Bu düzenlemenin içinde bulunduğumuz toplumun örf ve adetleri uyarınca çocuk için aile kavramının ortadan kaybolmaması için getirildiği düşünülmektedir³⁵². YİBK uyarınca büyükanne ve büyükbabalara tanınmış olan kişisel ilişki kurma hakkı 4721 Sayılı Medeni Kanun’la çerçevesi genişletilerek düzenlenmiştir.

Ayrıca, Çocuklarla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair Avrupa Sözleşmesi'nin 5. Maddesi, üçüncü kişilerin çocuklarla kişisel ilişki kurabilme olasılığına dair bir düzenleme içermektedir. Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrası, "Çocuğun yüksek yararı gözetilerek, çocukla aile bağları bulunan şahıslar arasında kişisel ilişki kurulabilir" şeklindedir. Bu hüküm doğrudan üçüncü kişilere kişisel ilişki kurma hakkını tanımamaktadır ancak sözleşmeye taraf devletlerin üçüncü kişilere bu hakkı tanıyabileceğini düzenlemektedir.

Bu düzenlemelerle, çocuğun çıkarlarının korunması ve en iyi şekilde gözetilmesi amaçlanmaktadır. Anne ve baba dışında çocuğun aile bağları bulunan kişilerle kişisel ilişki kurulabilmesi, çocuğun sağlıklı gelişimini ve aile bağlarının sürdürülmesini desteklemektedir. Ancak, üçüncü kişilere bu hakkın tanınması, çocuğun yüksek yararı ve güvenliği açısından dikkatli bir değerlendirme ve dengeleme sürecini gerektirmektedir. Koşulları mevcutsa yakın akrabalarla ve diğer hısımlarla çocuk arasında kişisel ilişki kurulabilir³⁵³. Üçüncü kişiler sadece hısımlarla sınırlandırılmamıştır. Doktrinde de üçüncü kişiler kapsamına hısımlar dışında sütanne, çocukla duygusal bağ kurmuş olan ve herhangi bir akrabalık ilişkisi olmayan kişiler, koruyucu anne babalığı sona ermiş kişiler, evlat edinilme ilişkisi sona ermişse evlat edinenin girdiği belirtilmektedir³⁵⁴. Medeni kanunda üçüncü kişilerin çocukla kişisel ilişki kurma hakkı, “çocuğun yararına uygun düştüğü ölçüde” ve “olağanüstü haller mevcutsa” mümkün olabilecektir. Anne babaya kıyasla üçüncü kişilerin çocukla kişisel ilişki kurması daha zor şartlara tabidir³⁵⁵. Ayrıca üçüncü kişinin talep etmesi gereklidir³⁵⁶. Çocuğun üstün yararı hem anne baba açısından hem de üçüncü kişilerle çocuk arasında kişisel ilişki tesisi kurulurken bulunması gerekliyse de olağanüstü durumun varlığı sadece üçüncü kişilerle kişisel ilişki durumunda aranmaktadır. Burada olağanüstü durum ile ne kastedildiği konusunda doktrinde farklı görüşler

---

³⁵¹ Selahattin Sulhi Tekinay, **Türk Aile Hukuku**, 2. Bası, 1971,s.401.

³⁵² Er, s.10.

³⁵³ Ruhi, Birlikte Velayet, s.74

³⁵⁴ Akıntürk, Karaman. s.315.

³⁵⁵ Güven, s.13.

³⁵⁶ Dural, Öğüz, Gümüş, s. 143.

bulunmaktadır. Bizim de katıldığımız görüşe göre; olağanüstü hallerin mevcudiyeti ifadesinden, üçüncü kişilerin her zaman bu haktan yararlanamayacaklarını, anne baba sağ ise ve içlerinden biri bu hakkını kullanmışsa üçüncü kişiye tanınmasının mümkün olmayacağı anlaşılmalıdır. Üçüncü kişiye tanınması ancak başka yolla çocukla görüşme imkanının olmadığı halleri kapsamalıdır³⁵⁷. Üçüncü kişi ile çocuk arasındaki kişisel ilişki tesisinde olağanüstü durumun varlığını hakim somut olayın koşullarına , bir yakınlığın varlığı ve ilişkinin durumuna göre çocuğun lehine olacak şekilde belirlemelidir. Eğer hakim olağanüstü bir durumun varlığına kanaat getirmemişse üçüncü kişinin çocukla kişisel ilişki kurma talebini reddetmelidir³⁵⁸.

Kişisel ilişkinin düzenlenmesinde bağlayıcı kural, çocuğun yararadır. Çocuk yararı hakim tarafından re'sen gözetilerek karar verilecektir³⁵⁹. Hakim çocuğun yararını gözeterek somut olayın özelliği de dikkate alınarak kişisel ilişkiyi tespit eder³⁶⁰. Kişisel ilişki düzenlenirken çocuğun yararı ile birlikte çocuğun yaşı, çocuğun sağlığı, kardeşlerinin durumu, ebeveynlerin yaşadıkları yer, çevre değişikliği vb. durumlar da göz önünde tutulmalıdır³⁶¹. Kişisel ilişki kurulurken bu koşulları değerlendirmek için uzman görüşünden faydalanılması önem arz etmektedir³⁶².

Anne veya baba kişisel ilişki sebebiyle çocuğun huzurunu bozar, haklarını, yükümlülüklerine aykırı olarak kullanır , çocuk ile ciddi olarak ilgilenmezler ya da diğer önemli sebepler varsa TMK m.324/2 uyarınca kişisel ilişki kurma hakkı reddedilebilir veya kendilerinden alınabilir.

3.2.2.Başvuru ve Yükümlü ile İrtibat

Çocukla kişisel ilişki kurulmasına yönelik mahkeme kararlarının yerine getirilmesi hususu İİK'nın mülga maddelerine nazaran ÇKK m.41/C'de ayrıntılı ve birçok yenilik barındıracak şekilde düzenlenmiştir. Bu kapsamda çocukla kişisel ilişki niteliği gereği süreklilik arz ettiği için yükümlü tarafından rıza ile yerine getirilmesi beklenir. Çocukla kişisel ilişki kurulmasına izin verilmediği takdirde hak sahibinin elindeki ilam veya tedbir kararı ile müdürlüğe başvurmasıyla süreç başlayacaktır.

³⁵⁷ Turgut Akıntürk, **Türk Medeni Hukuku Türk Aile Hukuku**, 10.Baskı, Yeni Medeni Kanun'a Göre Uyarlanmış İkinci Cilt, Ankara 2006, s.410.

³⁵⁸ Ömer Uğur Gençcan, **Boşanma ve Velayet Hukukuna İlişkin Sorunlar**, Fasikül Hukuk Dergisi, C.3, S.20, Temmuz 2011, ss. 6-15, s.14.

³⁵⁹ Usta, Velayet Hukuku, s.230.

³⁶⁰ Yargıtay 2.HD., T. 20.6.2000,E. 7431,K. 8396, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, e.t:19.05.2023.

³⁶¹ Çelikel, s.82.

³⁶² Yargıtay 2.HD., T. 25.3.2014,E. 2013/25241, K. 2014/6786, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, e.t:20.05.2023.

Çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin mahkeme kararını alan müdürlük Yönetmelik m.32/3 gereğince, ilk önce hak sahibinin elindeki belgenin niteliğini inceleyecektir. Çocuk teslimi konusunda bahsedildiği gibi bu belgenin ilam niteliğinde mi yoksa tedbir kararı niteliğinde mi olup olmadığını araştırarak eğer ilam niteliğinde ise kesinleşip kesinleşmediğini kontrol edecektir. Eğer hak sahibinin elindeki belge şartlara uygunsa, ÇKK'nın 41/C maddesi gereği adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü yükümlü ile iletişime geçecektir. Müdürlük yükümlüye iletişim vasıtasını kullanarak ulaşırsa, yönetmeliğin 32/3 gereği “ taraflar ve çocuklar arasında bir ilişkinin kurulması ve sürdürülmesinin önemi ile çocuğun sağlıklı gelişimi üzerindeki olumlu etkisine yönelik bilgilendirme yapar. Ayrıca çocuğu hak sahibine teslim etmek üzere ilam veya tedbir kararında belirtilen gün ve saatte müdürlükçe belirlenen teslim mekanına getirilmesi bildirilir ve bu husus tutanağa bağlanır. İletişim aracılığıyla yükümlüye ulaşılamazsa bu durum da tutanağa bağlanır³⁶³. Çocuk tesliminde gün ve saati belirleme yetkisi müdürlükçe yapılacakken, kişisel ilişki tesisinde mahkeme tarafından gün ve saat belirlendiği için müdürlüğün bu konuda bir yetkisi bulunmamaktadır. Ayrıca mahkeme tarafından kişisel ilişki kurulacak gün ve saat açıkça belirlendiği için müdürlük bunu değiştiremez. Eğer müdürlük mahkeme kararında belirlenen gün ve saati değiştirirse tarafların şikayet hakkı söz konusu olacaktır³⁶⁴.

ÇKK m.41/C-4 gereği; yükümlüyle irtibat kurulur, yükümlü çocuğu getireceğini beyan eder ve mahkeme kararında da belirtilen gün ve saatte çocuğu teslim mekanına getirdiği takdirde çocuk hak sahibine verilir. Müdürlükçe belirlenen teslim mekanları hem çocuk tesliminde hem de kişisel ilişki kurulması sırasında kullanılmaktadır. Müdürlük tarafından belirlenen teslim mekanları, çocuk tesliminden ziyade çocukla kişisel ilişki kurulmasında daha çok önem arz etmektedir³⁶⁵. Zira çocuk teslimi kural olarak tek seferde bitecekken, çocukla kişisel ilişki kurulması belirli aralıklarla ve sürekli olarak gerçekleşmektedir³⁶⁶.

Son olarak Yönetmeliğin 32/7.maddesi gereği hak sahibinin çocuğun yerleşim yeri dışında başka bir müdürlüğe başvuru yapması halinde başvuru yapılan müdürlük ilam veya tedbir kararını hak sahibinden alır, hak sahibinin iletişim ve adres bilgilerini de

---

³⁶³ Topal, s. 1350-1351.

³⁶⁴ İmir, s.158.

³⁶⁵ Mardin, İlk Tespitler.

³⁶⁶ Mardin, İkincil Mevzuat, s.577.

tutanağa bağlayarak bunları çocuğun yerleşim yerindeki müdürlüğe işlemlerin başlatılması amacıyla gönderir.

3.2.3. Teslim Emrinin Tebliği ile Gereğinin Yerine Getirilmesi

ÇKK'nın 41/C-3.maddesi uyarınca; hak sahibinin başvurusu sonrası müdürlük tarafından yükümlü ile irtibat kurulamaz, irtibat kurulur ancak yükümlü çocuğu teslim etmeyeceğini beyan eder veya yükümlü çocuğu belirlenen yere getirmezse müdürlük tarafından yükümlüye ivedilikle çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair bir teslim emri gönderilir. Bu teslim emri, 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre yükümlüye tebliğ edilir.

Müdürlüğün gönderdiği kişisel ilişki kurulmasına yönelik teslim emrinde çocuk teslimine dair teslim emrinden ayrılan birtakım hususlar yer almalıdır. Bunlar ÇKK m.41/C-3 maddesinde belirtilmiştir. Bu hususlara değinecek olursak ilk olarak; Yükümlünün mahkeme kararında belirtilen gün ve saatte, gün ve saat belirtilmemişse müdürlük tarafından belirlenen gün ve saatte çocuğu emirde belirtilen yere getirmek zorunda olduğudur. Bu durumun oluşabilmesi için kişisel ilişkinin kurulmasına dair ilam veya tedbir kararından mahkemenin kişisel ilişkinin gün ve saati belirtmemiş olması gerekmektedir. Böyle bir durumda adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü mahkemenin yerine geçerek gün ve saati belirleyecektir. Bu düzenleme içerisinde birçok sakıncayı barındırması bakımından sıkıntı yaratacak niteliktedir. Şöyle ki; hukukumuzda icra organlarının mahkeme kararlarını yorumlama yetkisi bulunmamaktadır³⁶⁷. Ayrıca mahkeme kişisel ilişki kurulmasına yönelik kararını verirken çocuğun üstün yararına uygun olacak şekilde incelemeler yapmaktadır. Müdürlüğün tek taraflı olarak karar vermesi çocuğun üstün yararına aykırılık teşkil edecektir³⁶⁸.

Ayrıca bir diğer husus 41/C-3 maddesinin ikinci bendi kapsamında yükümlünün, çocuğu teslim emrinde belirtilen yere getirmesine engel teşkil edecek derecede haklı bir mazereti varsa teslim gününden önce müdürlüğe bildirimde bulunarak çocuğun müdürlükçe alınmasını talep etmesi gerektiğidir. Görüldüğü üzere çocuk tesliminden

---

³⁶⁷ İlhan E. Postacıoğlu ve Sümer Altay, **İcra Hukuku Esasları**, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010, s. 795-796.

³⁶⁸ İmir, s.162.

ayrılan kısmı; çocuğu belirlenen teslim mekanına getirmesine engel bir durum varsa çocuğun müdürlükçe alınmasını talep edebileceğidir³⁶⁹.

Çocukla kişisel ilişki kurulmasına yönelik teslim emrinde bulunması gereken diğer bir husus ise; ilam veya tedbir kararı kapsamında emrin tebliğinden sonraki dönemde de (a) ve (b) bentlerindeki yükümlülüğünün devam edeceği, bunun için yeniden teslim emri çıkarılmayacağıdır. Burada çocukla kişisel ilişki kurulmasına yönelik mahkeme kararlarının düzenlilik arz etmesi sebebiyle her seferinde teslim emri gönderilmeyeceği ancak bu emir gönderilmese de yükümlünün bu konuda yükümlülüğü devam edecektir³⁷⁰.

Son olarak çocuk teslimine dair teslim emrinden ayrı olarak yükümlünün ikamet adresi ve iletişim bilgilerinin değişmesi durumunda yeni adres ve iletişim bilgilerinin derhal müdürlüğe bildirilmesi gerektiğidir. Bu düzenleme de kendi içinde eksiklik barındırmaktadır. Çünkü teslim emrinin gereğini yerine getirmeyen yükümlü adres ve iletişim bilgilerini bildirmeyebilir. Bu durumda bu zorunluluğun ayrıca bir yaptırıma bağlanması bu hükme işlerlik kazandıracaktır³⁷¹.

Çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam ve tedbir kararları, çocuk teslimine yönelik ilam ve tedbir kararları ile benzerlik gösterse de teslim emri gönderilmesinden sonraki süreçte çocuk tesliminden ayrılan durumları mevcuttur. Bunlardan ilki; müdürlük yükümlüyle irtibat kurduğunda sonuç alamaz ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair teslim emri gönderir ve teslim emri gereği gibi yerine getirilmezse müdürlüğün çocuk teslimine dair ilam ve tedbir kararlarının aksine çocuğun bulunduğu yerden gidip zorla teslim alınmasına dair zor kullanma yetkisinin düzenlendiği bir maddenin bulunmamasıdır³⁷². Kişisel ilişki kurulmasına dair mahkeme kararları yerine getirilirken rızanın esas alındığından bahsetmiştik. Bu kapsamda 7343 sayılı kanununun 37.maddesi ile TMK'nın 182 ve 324.maddelerine hükümler eklenmiştir. Böylece zor kullanma yerine aynı amacı gerçekleştirmeye yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Bu hükümlerde velayet kendisine bırakılan ebeveynin kişisel ilişkinin düzenlenmesinin gereklerini yapmaması halinde , mahkemece velayetin değiştirilebileceği, ihtar edileceği ve uygun koşullar gerçekleştiyse çocuğun menfaatine aykırı olmamak şartıyla velayetin değiştirilebileceği belirtilmiştir. Mahkeme kararlarının uygulanmasında mevzuat veya uygulamanın eksikliklerini kötüye kullanan ve herhangi bir yaptırımla

---

³⁶⁹ Börü, Parlak Börü, s.1262.

³⁷⁰ Baş, Baş, s.13.

³⁷¹ İmir, s.170.

³⁷² Mardin, İlk Tespitler.

karşılaşmayacağını düşünerek diğer ebeveynin çocukla bağ kurmasını engel olan ebeveynin varlığından hareketle bu düzenleme getirilmiştir³⁷³.

Çocuk Koruma Kanunu m. 41/C-4'e göre eğer yükümlü, ilam ya da tedbir kararında belirtilmiş olan saat ve günde, bunun belirtilmemiş olması durumunda da müdürlükçe belirlenmiş saat ve günde, çocuğu emirde gösterilen yere getirirse hak sahibiyle kişisel ilişki tesis edilecektir. Mahkeme kişisel ilişki kurulmasını düzenlerken çocuğun üstün yararını gözeterek hak sahibinin çocukla tek başına mı yoksa refakatçi eşliğinde mi görüşüleceğini belirler. Bu doğrultuda Yönetmelik'in 38/1 maddesinde "Çocuğun üstün yararı gereğince bu hususta mahkeme kararının verilmiş olması hâlinde kişisel ilişki üçüncü kişi refakatinde gerçekleştirilir." hükmüne yer vermiştir. Yönetmelik m.38/2'de "Mahkeme, kişisel ilişkinin uzman veya öğretmen refakatinde gerçekleştirilmesine karar vermişse kişisel ilişki müdürlükçe belirlenen teslim mekânında bu kişiler refakatinde gerçekleştirilir." düzenlemesini yapmıştır. Eğer gerekiyorsa bu esnada yönetmeliğin 38/3.maddesi uyarınca görevli uzman veya öğretmenler tarafından mesleki müdahaleler yapılabilecek, gözlem ve tespitler tutanak altına alınacaktır. Yine çocuğun üstün yararı gözetilerek bu gözlem ve tespitlerin tutulduğu tutanak, Yönetmelik m.38/4 gereği kişisel ilişki kararını veren mahkemeye sunulacaktır. Uzmanların süreçte etkin rol alması ve çocuğun yararı açısından böyle bir düzenleme yapılması isabetli olmuştur³⁷⁴.

Kişisel ilişki kurulmasına dair ilam ve tedbir kararlarının çocuk tesliminden ayrılması ve kişisel ilişkiye dair mahkeme kararlarının yerine getirilmesini sağlamak amacıyla yapılan en önemli düzenlenmelerden birisi de danışmanlık tedbiri uygulanmasıdır. ÇKK'nın 5.fikrasında danışmanlık tedbirinin, çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye yönelik tedbir olduğunu belirtilmiştir. Çocukla kişisel ilişki kurulurken çocuğun üstün yararı gözetilerek müdürlüğün talebi ile aile mahkemesi tarafından taraflar hakkında ÇKK'nın 41/C-f.8 uyarınca danışmanlık tedbiri uygulanmasına karar verilebilir. Yükümlünün teslim emrine aykırı ilk hareketinde müdürlük yükümlü hakkında danışmanlık tedbiri uygulanmasını aile mahkemesinden talep eder." hükmü yer almaktadır. ÇKK'ya göre danışmanlık tedbiri çocuğun üstün yararını korumayı amaçlar³⁷⁵. Yine Yönetmeliğin 40/2.maddesine göre;

---

³⁷³ Börü, Parlak Börü, s. 1236.

³⁷⁴ Börü, Parlak Börü, s. 1271.

³⁷⁵ Börü , Parlak Börü, s. 1263.

çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair kararların yerine getirilme esnasında çocuk, hak sahibi veya yükümlünün danışmanlık hizmetine ihtiyaç duyduğunun tespiti hâlinde ilgili uzman tarafından bu durum tutanakla müdürlüğe bildirilir.” hükmüne yer vermiştir. Bu düzenlemelerden yola çıkarak çocukla kişisel ilişki kurulması sırasında uzmanlar, danışmanlık tedbirinin uygulanmasına ihtiyaç olduğunu tespit ederse bu yönde tutanak düzenleyecek ve bu tutanağı müdürlüğe bildirecektir. Müdürlük de bu hususu aile mahkemesine gönderecek ve aile mahkemesi de karar verecektir. Yani danışmanlık tedbirinin uygulanabilmesi için müdürlüğün talebi ve aile mahkemesinin kararı olmalıdır³⁷⁶.

Müdürlüğün aile mahkemesine bu tutanağı gönderip göndermemesi kendi takdir yetkisindedir. Ancak bu kuralın bir istisnası bulunmaktadır. Yükümlünün teslim emrine aykırı ilk hareketinde müdürlüğün danışmanlık tedbiri uygulanmasını talep etmesi zorunludur. Mahkeme kararında danışmanlık tedbirinin çocuk, hak sahibi veya yükümlüden hangisi veya hangileri hakkında uygulanacağını belirtecektir. Danışmanlık tedbirinin düzenlenmesi yerinde olmakla beraber aile mahkemesinin nasıl bir inceleme yapacağını belirtmemesi açısından belirsizdir³⁷⁷. Danışmanlık tedbirine sadece çocukla kişisel ilişki kurulmasında değil, çocuk tesliminin düzenlendiği Çocuk Koruma Kanunu’nun 41/B hükmünde de yer verilmesi uygun olurdu³⁷⁸.

Çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair teslim emrinin yerine getirilmesinde kanun koyucu, sadece çocuğun hak sahibine verilerek kişisel ilişki kurulmasını düzenlemekle yetinmemiş, ayrıca çocuğun yükümlüye geri teslimini de düzenlemiştir. Nitekim çocukla kişisel ilişki kurulması sınırlı bir zaman diliminde gerçekleşmektedir. Bu hususta ÇKK’nın 41/C maddesi uyarınca hak sahibi, kararda belirtilen sürenin sonunda çocuğu belirtilen yere getirmek zorundadır. Buna rağmen çocuğu hiç getirmez veya kendisinden kaynaklı olmayan ve makul sayılabilecek nedenler hariç olmak üzere sürenin bitiminden sonra getirirse disiplin hapsi ile cezalandırılacağı, hakkında da suç duyurusunda bulunulacağı durumu tutanağa geçirilerek kendisine tebliğ edilir. Müdürlüğün suç duyurusunda bulunması konusunda takdir yetkisi yoktur, suç duyurusunda bulunmak zorundadır³⁷⁹.

Hak sahibinin çocukla kişisel ilişki kurduktan sonra yükümlüye geri teslim etmek üzere çocuğu teslim yerine getirdiğinde çocuğun yükümlüye veya yükümlünün

---

³⁷⁶ Gayretli Aydın, s.24.

³⁷⁷ Mardin, İlk Tespitler.

³⁷⁸ Börü, Parlak Börü, s. 1263.

³⁷⁹ Topal, s.1353; Baş, Baş, s.13.

belirlediği başka bir kişiye teslimi sağlanamazsa; ÇKK'nın 41/C-5 maddesi gereği çocuk hak sahibine bırakılır. Eğer bu da mümkün değilse müdürlük, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne talepte bulunur ve çocuğun geçici şekilde barınmasına yönelik tedbirler alır. Bu kapsamda yapılacak tüm işlemler Yönetmeliğin 35/3.maddesi gereği tutanak altına alınır.

Çocuk Koruma Kanunu'nun 41/C maddesi yedinci fıkrası gereğince hak sahibi, teslim için belirlenen saatten en az 48 saat öncesinde çocuğu teslim almak için orada olacağını bildirmek zorundadır. Eğer hak sahibi bu bildirim yapmaz veya gelemeyeceğini bildirirse müdürlük bu durumu yükümlüye bildirir ve yükümlünün çocuğu teslim mekanına götürme zorunluluğu ortadan kalkar. Bu maddenin düzenlenmesi ile çocuğun boşuna beklentiye girmesinin önüne geçilmeye çalışılmıştır³⁸⁰. Ancak mahkeme kararındaki gün ve saatte bildirim yapmadan hak sahibinin teslim yerine gelmesi halinde ne olacağı ise Çocuk Koruma Kanununda düzenlenmemiştir. Kanundaki bu boşluğu doldurmak için Yönetmeliğin 37.maddesi 3.fıkrasında düzenleme yapılmıştır. Bu maddeye göre; Hak sahibinin tekrar müdürlükle iletişime geçerek çocuğu teslim almaya geleceğini bildirmesi halinde yükümlü ile irtibata geçilir. Yükümlüden ilam veya tedbir kararındaki görüşme takvimine uygun şekilde çocuğu belirlenen teslim yerine getirmesi istenir.

ÇKK'nın 41/C maddesinin onuncu fıkrası uyarınca çocuğun yerleşim yeri teslim emrinin tebliğinden sonra değişirse, dosya re'sen çocuğun yeni yerleşim yerine gönderilir. Çocuğun yeni yerleşim yeri müdürlüğü işlemlere kaldığı yerden devam eder. Bu müdürlük , dosyadaki teslim emri kapsamında sadece yerleşim yeri değiştiği için yükümlüye teslimin gerçekleşeceği yeni yeri tebliğ eder ve hak sahibine de bu değişikliği her türlü iletişim aracıyla bildirir.

ÇKK'nın 41/C maddesinin onbirinci fıkrası uyarınca hak sahibi veya teslim yükümlüsü hakkında, 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun uyarınca gizlilik ya da başka bir tedbire karar verilmesi halinde, teslim işlemleri bu kararlar dikkate alınarak yerine getirilir. Yönetmeliğin 7.maddenin ilk fıkrasında ise Kanunda yer alan maddeye aynen yer vermiş, Yönetmeliğin ikinci fıkrasında ise eğer 6284 sayılı Kanun uyarınca bir gizlilik kararı mevcutsa; "İlgililerin dosya inceleme talepleri dosyadaki adres, iletişim ve kimlik bilgileri ile gizli tutulmasına karar verilen diğer bilgi ve belgelerin gizliliğinin

---

³⁸⁰ Börü, Parlak Börü,s.1264.

sağlanmasına yönelik gerekli tedbirler alınmak suretiyle yerine getirilecektir.” hükmü düzenlenmiştir. Bu düzenleme her ne kadar kişisel ilişkinin düzenlendiği 41/C maddesinde yer alsa da 6284 Sayılı Kanun kapsamında verilen tedbirlerin hassaslığı da göz önünde bulundurularak çocuğun korunmasına hizmet edecek bu düzenlemenin sadece kişisel ilişkinin kurulması kararlarında uygulanacağı sonucuna varılmamalıdır. Zira Kanun Koyucu 6284 Sayılı Kanun’a göre verilen tedbir kararlarının gereklerinin çocuk tesliminde dikkate alınmamasını amaçlamış olması mümkün değildir. Yönetmeliğin 7.maddesinin “tedbir kararının varlığı halinde yapılacak işlemler” başlıklı maddesinde çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişki kurulması işlemlerinden bahsederek kanun tekniğinde hatadan dolayı tereddütleri gidermek amacıyla bu hususu açıklığa kavuşturmuştur³⁸¹.

ÇKK’nın 41/C maddesinin onikinci ve onüçüncü fıkraları ise dosyanın işlemden kaldırılacağı halleri düzenlemiştir. Söz konusu maddenin onikinci fıkrasına göre; velayet sahibi tarafın, teslim emrinin yükümlü tarafa tebliğ edilmesini müteakip, önceden bildirildiği şekilde, planlanan velayet değişiminden en az kırk sekiz saat önce çocuk teslimine gelmemesi durumunda ve bu tür bir uyumsuzluk için haklı bir mazeret bulunmaması halinde, bunun art arda iki kez veya bir takvim yılı içinde üç kez gerçekleşmesi durumunda, müdürlük dosyayı işlemden kaldırır. Bunun ardından, teslim emrinin geçersiz kılınmasına ilişkin bir karar verilir ve bu karar hem velayet sahibi tarafa hem de yükümlü tarafa resmi olarak bildirilir. Burada dikkat edilmesi gereken husus; çocuğu en az kırk sekiz saat önceden teslim alacağını müdürlüğe bildirmediği takdirde dosya işlemden kaldırılmayacaktır, bu eylem mazeretsiz olarak art arda iki kez veya bir yılda üç kez olduğu takdirde dosyanın işlemden kaldırılacak olmasıdır. Bu maddenin, çocuğu beklentiye sokan davranışların önüne geçilmesi amacıyla getirildiği düşünülebilir. Hak sahibi çocukla tekrar kişisel ilişki kurulmasını istediğinde ise yeniden başvuru yapacaktır³⁸².

ÇKK'nın 41/C maddesinin on üçüncü fıkrasına göre, teslim emrinin tebliğinden itibaren yükümlü, en az bir yıl süreyle emrin gereklerini usulüne uygun olarak yerine getirir ve takip eden dönemde kişisel ilişki kurulmasına dair her türlü mahkeme kararına uymayı taahhüt ederse, müdürlük, ilgili uzmanın görüşünü almak kaydıyla, dosyanın işlemden kaldırılmasına ve teslim emrinin hükümsüz kılınmasına karar verebilir. Bu karar daha sonra hem hak sahibine hem de yükümlüye tebliğ edilir.

³⁸¹ Mardin, İkincil Mevzuat, s.571.

³⁸² Börü, Parlak Börü, s. 1265; Topal, s.1352-1353.

Yükümlünün taahhüdünü yerine getirmesinin teslim emri gönderilmesi için tek başına yeterli olmadığı, hak sahibinin bu konuda bir talebinin olması gerektiği unutulmamalıdır.

3.3.Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam ve Tedbir Kararlarına Yönelik Ortak Düzenlemeler

3.3.1.Şikâyet ve İtiraz

Şikâyet, asıl olarak kişisel yararların korunmasını, dolayısıyla ve ikinci derecede objektif hukuk normlarının korunmasını sağlar³⁸³. Şikayette bulunmanın temel amacı, kanuna aykırı veya koşullara uygun olmayan bir idari işlemin geriye dönük olarak iptal edilmesini veya ileriye dönük olarak düzeltilmesini kolaylaştırmak ya da ihmal edilen veya geciktirilen bir işlemin yerine getirilmesini sağlamaktır³⁸⁴. Şikayetin bir dava olarak nitelendirilmesi halinde işlemin pasif tarafının, bir başka ifadeyle davalı tarafın idare olması gerekir. Şikayete konu işlemi yapan 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi icra çalışanıdır ve Adalet Bakanlığı'na bağlı olarak görevini ifa etmektedir³⁸⁵. Bu nedenle bir dava niteliği taşımadığı için şikayette kişiler arasında uyuşmazlık yoktur³⁸⁶.

ÇKK m.41/E'de şikayete ilişkin düzenleme yapılmıştır. Bu hükme göre, çocuk teslimi veya bir çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin olarak ilgili birim tarafından yapılan işlemlere ve verilen kararlara ilişkin şikayetler, bu işlemlerin tebliğ veya tebellüğ edildiği tarihten itibaren bir hafta içinde yerel aile mahkemesine götürülebilir.

Çocuk Koruma Kanunu'nda düzenlenen şikayet müessesinde, şikâyetin konusunu müdürlükçe yapılan işlemler oluşturduğundan; şikayet bir dava değil, kendine özgü bir hukuki çare olarak düzenlenmiştir³⁸⁷. Bu madde ile taraflar müdürlüğün yaptığı işlem ve kararlarına karşı aile mahkemesine başvurarak hukuki koruma ve denetim başvurusuna sahip olur³⁸⁸.

İcra İflas Kanunu'nun 13.maddesi uyarınca icra mahkemeleri, icra dairelerini denetler ve gözetler. Ancak Çocuk Koruma Kanununda bu konuda bir düzenleme

---

³⁸³ Abdurrahim Karslı, **İcra ve İflas Hukuku**, 3.Baskı, İstanbul 2014, s.77.

³⁸⁴ Hakan Pekcanitez, Cemil Simil, **İcra İflas Hukukunda Şikâyet**, 2.Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017, s.11.

³⁸⁵ Atalı vd., s.52.

³⁸⁶ Filiz Berberoğlu Yenipınar, **İcra Takibinde Şikayet**, Seçkin Yayıncılık, Eylül 2020, s.17.

³⁸⁷ Konca Kurt, s.371-372; Mardin, İkincil Mevzuat, s.567.

³⁸⁸ Çelikoğlu, s.940.

yapılmadığı için adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğünün aile mahkemesi denetiminde olduğundan bahsedilemez³⁸⁹.

ÇKK kapsamında düzenlenen şikayet ise İİK'da düzenlenen şikayet yoluna benzerlik gösterse de İİK'dan ayrıldığı hususlar da mevcuttur. İİK m.16-18 ve 22'de düzenlenen şikayette icra müdürlüğünün yapmış olduğu işlemlere karşı icra mahkemesinde şikayet yoluna başvurulurken, ÇKK kapsamında düzenlenen şikayet yolunda müdürlüklerinin yapmış olduğu işlemlere karşı aile mahkemelerinde şikayet yoluna başvurulacaktır. Yani şikayette görevli olan mahkeme değişmiştir. Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğünün işlemlerinin karma nitelikte olduğu gözetildiğinde bu müdürlüğün yapacağı işlemlere karşı adli yargıda şikayet yoluna başvurulmasında bir sakınca bulunmamaktadır³⁹⁰. Yine İcra İflas Kanunu kapsamında icra müdürlüğünün yapmış olduğu işlemlere karşı şikâyet sebepleri sınırlı olarak sayılmışken; ÇKK'da adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğünün işlemlerine karşı şikâyetin sebepleri sınırlandırılmamıştır. İİK'nın 16.maddesinde düzenlenen şikâyet sebepleri gibi ÇKK kapsamında da şikâyet sebeplerine ilişkin bir düzenleme yapılması yerinde olurdu³⁹¹.

İcra ve İflas Kanunu kapsamında şikâyette bulunma hakkı, hak sahibi taraflar açısından kapsamlı bir şekilde tanımlanmamıştır. Ancak, herkesin bu yola başvurma ayrıcalığına sahip olmadığı unutulmamalıdır. Meşru bir hukuki menfaati olan herkes hem yasal takibin tarafları hem de üçüncü şahıslar dahil olmak üzere, şikâyet hakkını kullanma hakkına sahiptir. Şikâyette bulunma ehliyeti, usul hukukundaki medeni hakları kullanma ehliyetini yansıtır. Dolayısıyla, şikâyette bulunma ehliyeti, şikâyette bulunma ve şikâyet süreciyle ilgili usuli adımları atma ehliyetini kapsar³⁹². Şikâyette bulunabilmek için olması gereken hukuki yarar ise; şikâyetin ileri sürülmesi sırasında mevcut olmalı ve korunmaya değer güncel bir menfaatin bulunması anlamına gelir. Böylece şikâyet etmekte hukuki yararı bulunmayan kişi, mahkemeleri gereksiz yere uğraştırmamış olur³⁹³. Şikâyeti ileri sürmek isteyen kişinin hukuki yararının bulunması şartını, şikâyet talebi üzerine aile mahkemesi kendiliğinden araştırır³⁹⁴. Çocuk Koruma Kanunu açısından çocuğun üçüncü bir kişinin yanında kalması halinde bu üçüncü kişiye karşı işlem yapılıyorsa bu kişinin de hukuki yararı var kabul edilerek adli destek

---

³⁸⁹ Topal, s. 1345.

³⁹⁰ İmir, s.128.

³⁹¹ Mardin, İkincil Mevzuat, s.569.

³⁹² Yenipınar, s.23.

³⁹³ Kuru, Medeni Usul Hukuku, s.389.

³⁹⁴ Yenipınar, s.24.

ve mağdur hizmetleri müdürlüğünün işlemine karşı şikayet hakkının varlığı kabul edilmelidir. Çocuk Koruma Kanunu'nda hukuki yararı bulunmak şartı ile taraflar ve üçüncü kişiler şikayet eden olurken; yaptığı işlemde dolayı adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü ise, şikayet olunandır³⁹⁵.

Kanun koyucu Çocuk Koruma Kanunu'nda da İcra İflas Kanunu'nda olduğu gibi şikayet yoluna başvurabilmek için bir süre belirlemiştir. Şikayet, verilen kararın ya da yapılan işlemin öğrenme veya tebliğ tarihinden itibaren bir haftalık süre içerisinde yapılması gerekir³⁹⁶. Bu süre düzenleniş amacı itibariyle hak düşürücüdür. Hak düşürücü süre olması sebebiyle bir haftalık yasal süre içerisinde şikayet yoluna başvurulmadığı takdirde tarafın, o işlemi yapma hakkı ortadan kalkacaktır³⁹⁷. Şikayet hakkının bir haftalık yasal süre içerisinde yapılıp yapılmadığı, mahkeme tarafından kendiliğinden araştırılır. Kanunda ayrıca bir haftalık sürenin öğrenme veya tebliğden itibaren başlayacağı belirtilmiştir. İlgili kişiye teslim emri gönderildiğinde eğer şikayet sebebinin olduğunu düşünüyorsa süre bir haftalık tebliğ tarihinden itibaren başlayacaktır. Ancak şikayet konusu işlem veya karar tebliğ edilmemişse süre şikayet eden o işlemi hangi tarihte öğrenmişse süreyi de o tarihe göre başlatmak gerekecektir³⁹⁸. İcra İflas Kanunu m.16/f.2 uyarınca ayrıca süresiz olarak şikayet edilebilecek hallerin de mevcut olduğu görülmektedir. Bu haller; bir hakkın sebepsiz yere sürüncemede bırakılması ya da bir hakkın yerine getirilmemesidir. Süresiz şikayet hallerinin Çocuk Koruma Kanunu kapsamında da uygulanıp uygulanmayacağı konusuna değinecek olursak; kanun koyucu bir haftalık süre dışında ayrıca bir süre belirtmediği ve İcra İflas Kanunu'nda düzenlenen hükümlere bir atıfta da bulunmadığı için süresiz şikayet sebeplerinin uygulanması mümkün değildir³⁹⁹.

ÇKK'nın 41/E maddesinin ikinci fıkrası uyarınca kanuna uygun olarak yapılmış bir şikayetin mevcut olması halinde mahkeme işlemin yerine getirilmesi durdurulabilir ve dosya üzerinden ya da gerekmesi halinde ilgilileri dinlemek suretiyle ivedilikle karar verir. Kanun kapsamından çıkan sonuca göre; şikayet edilmesi mahkeme kararının yerine getirilmesini kendiliğinden durdurmaz. İİK m.22'deki düzenlemeye paralel olarak ÇKK'da da hakim tarafından mahkeme kararının durdurulması yönünde bir

---

³⁹⁵ İmir, s.128-129.

³⁹⁶ Gayretli Aydın, s.25.

³⁹⁷ Pekcanitez vd., İcra ve İflas, s.131; Arslan,s.94.

³⁹⁸ Nazif Kaçak, **Açıklamalı ve İctihatlı İcra ve İflas Kanunu Uygulamasında Şikâyet**, Seçkin Yayıncılık, Ocak 2011, s.66.

³⁹⁹ Topal, s.1343-1344.

karar verilmesi gereklidir⁴⁰⁰. Kanun koyucu, hangi hallerde işlemin yerine getirilmesinin durdurulması gerektiği hakkında bir ölçü koymayıp, bunu aile mahkemesinin takdirine bırakmıştır⁴⁰¹. Mahkeme bu yönde bir karar vermediği takdirde işlemler devam edecektir. Şikayete rağmen şikayet konusu işlemin yerine getirilmeye devam edilmesinin sebebi; şikayetin zaman kazanmak amacıyla kötüye kullanılmasını önlemek içindir⁴⁰². ÇKK m.41/E-2 ve Yönetmelik m.45 uyarınca; aile mahkemesi çocuğun üstün yararı çerçevesinde müdürlüğün işlemlerini tedbirden durdurabileceği gibi, genel hükümler çerçevesinde çocukla ilgili koruyucu ve destekleyici tedbirler de verebilir⁴⁰³.

Şikâyet HMK'nın 103/1-b hükmü gereği ivedi işlerdendir ve adli tatilde de görülecektir. Şikâyeti inceleyen aile mahkemesi şikâyetin kabulü veya şikâyetin reddedilmesi olmak üzere iki şekilde karar verebilir. Aile Mahkemesi, şikâyeti incelerken, şikâyet için gerekli koşulların bulunmadığı durumlarda şikâyeti esasa girmeden reddeder. Örneğin, şikâyetin yasal sürenin dolmasından sonra yapılması veya şikâyetin takibinin kendisine hiçbir fayda sağlamayacağı bir kişi tarafından yapılması halinde, şikâyet usul yönünden reddedilir. ⁴⁰⁴. Yine şikâyet edenin, şikayetini geri alması sebebiyle şikayet prosedürünün sona erdiğini belirten karar da usuli bir karardır⁴⁰⁵. Şikayet koşullarının oluşmasına rağmen, şikayet edenin ileri sürdüğü sebeplerin bulunmadığı tespit edilirse şikayet esastan reddedilecektir⁴⁰⁶. Şikayetin kabul edilmesi halinde ise aile mahkemesinin ne gibi kararlar verebileceği ÇKK'da düzenlenmemiştir. Bizim de katıldığımız görüşe göre; İİK'nın 17.maddesinde şikayetin kabul edilmesi halinde mahkemenin hangi kararları verebileceğine yönelik düzenlemenin ÇKK'da da benzer bir şekilde düzenlenmesi gerektiği yönündedir⁴⁰⁷.

Aile mahkemesinin şikayet konusunda verdiği karara karşı herhangi bir kanun yoluna başvurulup başvurulamayacağı ise ÇKK m.41/E-3 ile düzenlenmiştir. Aile mahkemesinin şikayet sonucu hakkında verdiği karara karşı tebliğ tarihinden bir hafta içinde itiraz yoluna gidilebilecektir⁴⁰⁸. İtiraz mercii bir hafta içinde kararını verir.

---

⁴⁰⁰ Topal, s. 1345.

⁴⁰¹ Saim Üstündağ, **İcra Hukukunun Esasları**, Filiz Kitabevi, İstanbul 2004, s.53.

⁴⁰² Pınar Çiftçi, **İcra Hukukunda Menfaat Dengesi**, Adalet Yayınevi, Ankara 2010, s.358.

⁴⁰³ Mardin, İkinci Mevzuat, s.567.

⁴⁰⁴ Pekcanitez, Misil, Şikayet, s.384.

⁴⁰⁵ Pekcanitez, Misil, Şikayet, s.386

⁴⁰⁶ Pekcanitez, Misil, Şikayet, s.390.

⁴⁰⁷ Mardin, Yeni Hükümler Hakkında Düşünceler, s.204.

⁴⁰⁸ Topal, s.1343.

Merci, itirazı geçerli bulursa, söz konusu meseleye ilişkin esasa yönelik bir karar verir. İtiraz üzerine verilen karar kesindir⁴⁰⁹.

Çocuk teslimine dair ilam ve tedbir kararlarının yerine getirilmesinde yukarıda değindiğimiz hususlar, kişisel ilişki kurulması açısından da benzerlik gösterir. ÇKK'nın 41/C-9 maddesi çocukla kişisel ilişki kurulmasında şikâyete ilişki özel bir düzenleme mevcuttur. Bu düzenlemeye göre; ilam veya tedbir kararını rızasıyla yerine getirdiği iddiasında bulunan yükümlü, ÇKK'nın 41/C-2'de düzenlenen bildirim yapıldığını ya da bu bildirim yapılmamışsa ÇKK'nın 41/C-3 uyarınca gönderilen teslim emrinin haksız olduğunu süresi içinde şikayet yoluyla ileri sürebilir. Yönetmeliğin 49.maddesi gereği eğer aile mahkemesi de yükümlünün şikayetinde haklı olduğu kanaatine ulaşırsa yapılan işlemi iptal edecektir. Madde kapsamından anlaşılacağı üzere; şikayete konu işlem veya kararın müdürlükçe yapılmış veya verilmiş olması gerekmektedir.

3.3.2. İçeriğin çıkarılması veya erişimin engellenmesi

Çocuk Koruma Kanunu'na getirilen yeni düzenlemelerden biri, çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişki kurulması sırasında kaydedilen ses ve görüntülerin internet ortamında yayılmasını engellemeye yönelik içeriğin çıkarılması veya erişimin engellenmesi maddesidir⁴¹⁰.

ÇKK'nın 41/G maddesi uyarınca, çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişki kurulması sırasında çocuğun bir uzman veya öğretmenden velisine veya vasisine teslim edildiği anda kaydedilen sesli veya görüntülü materyalin çevrimiçi bir platformda yayınlanması nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden bireyler, 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un 9. maddesi uyarınca içeriğin çıkarılmasını veya erişimin engellenmesini talep edebilirler. 5651 sayılı Yasanın 9. maddesi uyarınca, kişisel haklarının internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle ihlal edildiğini ileri süren kişiler, öncelikli olarak içerik sağlayıcısına başvurarak içeriğin çıkarılmasını isteyebilirler. Eğer içerik sağlayıcısına başvuru mümkün değilse, kişi yer sağlayıcısına başvurarak içeriğin yayından çıkarılmasını ve/veya erişimin engellenmesini talep edebilirler. Bu süreçte, kişinin içerik sağlayıcısı veya yer sağlayıcıya başvurusu uyarı yöntemiyle gerçekleştirilebilir. Ancak, uyarı yöntemiyle sonuç alınamazsa veya acil bir

---

⁴⁰⁹ Topal, s.1344-1345.

⁴¹⁰ Börü, Parlak Börü, s.1260.

durum söz konusu ise, kişi doğrudan sulh ceza hakimine başvurarak içeriğin çıkarılmasını ve/veya erişimin engellenmesini talep edebilir. Bu düzenlemeyle çocukların kişilik hakları korunmaya çalışılmaktadır. İlgili kişiler, içeriklerin izinsiz olarak yayınlanması sonucu ortaya çıkan kişilik hakları ihlallerine karşı hukuki koruma sağlamak için yasal yollara başvurabilmektedirler. Bu düzenlemeyle ilgili kişilerin içerik ve/veya yer sağlayıcılarına başvurması halinde bu istekleri 24 saat içinde içerik ve/veya yer sağlayıcıları tarafından cevaplandırılır. Bu madde ile özellikle geçmişte mahkeme kararlarının yerine getirilmesi sırasında kamuoyuna yansıyan ve çocuğun üstün yararına aykırı görüntülerin ortadan kaldırılması amaçlanmıştır⁴¹¹. Bu hüküm sadece hak sahibi, yükümlü ve çocuklar için değil; kişisel hakkı ihlal edilen tüm ilgililer için getirilmiştir. Bu kapsamda çocuk teslim edileceği zaman teslim mekanında bulunan uzman veya öğretmenler ile görevli kişiler de içeriğin çıkarılması veya erişimin engellenmesi talebinde bulunabilecektir⁴¹². Çocuğun üstün yararı gözetilerek kişilik hakları zedelenmeden bu süreci geçirebilmesi açısından olumlu bir düzenleme olmuştur⁴¹³. Bu maddenin sadece internette yayınlanan yayınları kapsadığı görülmektedir. Bu ses veya görüntülerin televizyon ortamında yayılması halinde ise kişilik haklarının ihlal edildiğini düşünen kişiler, şartların varlığı halinde TMK m.25 uyarınca genel hükümlere başvurup haklarının korunmasını isteyebilir⁴¹⁴.

3.3.3. Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine Muhalefet

İcra İflas Kanunu sistemde çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair mahkeme kararlarının yerine getirilmesine muhalefet suçu tek bir yaptırım olarak düzenlenmişken; Çocuk Koruma Kanunu ile getirilen düzenlemeyle hem çocuk tesliminde hem de çocukla kişisel ilişki kurulmasında ayrı yaptırımlar öngörülmüştür. Bu bölümde ÇKK m.41/F uyarınca çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına yönelik ilam ve tedbir kararlarına muhalefet suçu incelenecektir.

---

⁴¹¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Adalet Komisyonu Tutanak Dergisi, Kasım 2021, s.5, Kaynak: https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari_goruntule?pTutanakId=2854 , e.t.: 21.05.2023.

⁴¹² Gayretli Aydın, s.26.

⁴¹³ İmir, s.135.

⁴¹⁴ Gayretli Aydın, s.26.

3.3.3.1. Çocuk Teslimine Dair İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine

Muhalefet

3.3.3.1.1. Genel Açıklamalar

Birey, yasaların kendisine yüklediği yükümlülüklerle aykırı bir davranışta bulunduğu, sorumlu tutulur. Bu bağlamda, "yaptırım" terimi, bireyin yükümlülüklerine uymamasının gerektirdiği yasal sonucu ifade eder⁴¹⁵. Çocuk Koruma Kanunu m.41/F uyarınca getirilen düzenleme de çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına yönelik mahkeme kararlarını uygulamak amacıyla getirilmiş, kamusal yaptırıma tabi olan bir suçtur. Velayet hakkının korunması açısından önemli bir düzenlemedir⁴¹⁶.

Çocuk Koruma Kanunu m.41/F gereği; “mahkeme tarafından çocuğun teslimine dair ilam veya tedbir kararı verildiği takdirde, çocuğu fiilen yanında bulunduran kişi veya kişilerin, teslim emrine aykırı olarak çocuğu teslim etmemesi ile bu teslim emrinin gereğinin yerine getirilmesini engelleyenlerin üç aya kadar disiplin cezasıyla cezalandırılacağını belirtilmiştir. Kanun koyucunun çocuğun teslimine yönelik yükümlüler ile çocuk teslimini engelleyenlerin eylemine bağlanan yaptırım için aynı sonucu düzenlemiştir⁴¹⁷. Madde kapsamında ilk grup olan teslim emrine aykırı hareket edenler, çocuğu teslimle yükümlü olan kişilerdir. Çocuğun tesliminde kimlerin teslim yükümlüsü olabileceği daha önce incelendiği için burada tekrarlanmayacaktır⁴¹⁸.

ÇKK m.41/F kapsamında cezalandırılacak diğer grup olan teslim emrinin gereğinin yerine getirilmesini engelleyenler ise çocuğu teslimle yükümlü olmayan üçüncü kişilerdir. Teslim emrine aykırı davranış üçüncü kişi tarafından tek başına veya yükümlü ile birlikte gerçekleştirilebilir. Her iki halde de üçüncü kişi teslim emrine aykırı hareket etme suçundan cezalandırılır. Mahkeme her somut olayın özelliğine göre çocuk tesliminin fiilen gerçekleşmesinin engellenip engellenmediğine karar verecektir⁴¹⁹.

ÇKK'nın 41/F-1 maddesi uyarınca çocuk teslimine uymama suçunun oluşması için birtakım unsurların gerçekleşmiş olması gerekir. İlk olarak mahkemece boşanma ya da ayrılık davasında verilmiş, çocuğun teslim edilmesini içeren bir karar olmalıdır. Bu

---

⁴¹⁵ Özgenç, s.781.

⁴¹⁶ Mehmet Günay, **İcra Suçları**, Seçkin Yayıncılık, Nisan 2014, s.152.

⁴¹⁷ Günay, s.141-142.

⁴¹⁸ Bknz: Başlık 1.4.1.

⁴¹⁹ Şükrü Türkeş, **İcra İflas Suç ve Cezaları**, İstanbul, 1977,s.38.

mahkeme kararı kesinleşmiş yani ilam niteliğinde olmalıdır⁴²⁰. Çünkü HMK m.367/2 gereği aile hukukuna ilişkin hükümler kesinleşmeden yerine getirilemez. Velayet haklarının anne ya da babaya verilmesini öngören yargı kararı, aynı zamanda söz konusu velayet haklarının verildiği tarafa teslim edilmesine ilişkin yetkiyi de kapsar. Bu nedenle hakimin ayrıca yükümlüden alınarak hak sahibine verilmesi şeklinde bir hükme yer vermesine gerek yoktur⁴²¹.

Çocuğun teslim emrine uymama suçunun oluşabilmesi için hak sahibinin Çocuk Koruma Kanunu kapsamında müdürlüğe başvurması gereklidir. Yükümlü eş mahkeme kararı uyarınca çocuğu teslim etmediği takdirde hak sahibi eş müdürlüğe başvurabilir. Müdürlük aracılığıyla da çocuğun teslim emri yerine getirilir. Sadece teslim emrinin yerine getirilmemesi bu suçu oluşturmaz. Ayrıca yükümlünün ÇKK'nın m.41/F-1 kapsamında cezalandırılabilmesi için müdürlüğe başvuru yapılmalıdır⁴²².

ÇKK m.41/F-1 uyarınca yaptırım uygulanabilmesi için bir diğer gerekli olan şart; adli destek ve mağdur hizmetleri tarafından yükümlüye teslim emrinin tebliğ edilmesidir. Eğer teslim emri yükümlüye değil, vekile yapılmışsa ÇKK m.41/F-1'de düzenlenen cezai yaptırımın uygulanabilmesi mümkün değildir⁴²³. Çünkü teslim emrinde bir hafta içinde kararın yerine getirilmesi, aksi takdirde şikâyet üzerine cezalandırılacağı ihtarını içeren yazılı tebligattan haberi olmamaktır. Kanun lafzından, teslim emrinin teslim hükmüne uymayanlar ile hükmün gereğinin yerine getirilmesini engelleyenlere yaptırım uygulanabilmesi için tebliğ edilmesi gerektiği, aksi takdirde cezai yaptırımın uygulanamayacağı anlaşılmaktadır⁴²⁴.

3.3.3.1.2. Yaptırım

ÇKK m.41/F-1, çocuk teslimine dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine ilişkin teslim emrine uymayanlar ile emrin gereğinin yerine getirilmesini engelleyenlerin üç aya kadar disiplin hapsiyle cezalandırılmasını öngörmüştür⁴²⁵. Çocuk Koruma Kanunu ile düzenlenen yeni sistemde uygulanacak yaptırım disiplin hapsiyken, İİK'nın mülga 341.maddesinde öngörülen yaptırım tazyik hapsiydi. Tazyik

---

⁴²⁰ Günay, s.146.

⁴²¹ Mustafa Reşit Belgesay, **İcra ve İflas Kanunu Şerhi**, İstanbul,1954, s.545.

⁴²² Günay, s.143.

⁴²³ İmir, s.140.

⁴²⁴ Ruhi, Ruhi, **İcra ve İflas Suçları**, s.118.

⁴²⁵ Börü, Parlak Börü, s. 1267.

hapse bağlamında bir kişi, kendisine yüklenen yükümlülüklerle uymaya zorlamak amacıyla, önceden belirlenmiş bir süre için özgürlüğünden mahrum bırakılır⁴²⁶.

Kişilerin kamusal faaliyet gerçekleştirilirken kurallara uymaması halinde, kurallara uyması sağlamak için disiplin hapsi uygulanır⁴²⁷. Tazyik hapsi yaptırımında hapis tatbikine başlandıktan sonra ilamın veya tedbir kararının gereği yerine getirilirse, kişi tahliye edilirken⁴²⁸; disiplin hapsinde fiil yerine getirilirse dahi ceza sona ermez. Tazyik hapsinin hukuki niteliğinde görüş birliği olmaması, ceza infaz edildiği süreçte çocuğun durumunun ne olacağı ile ilgili düzenleme yapılmaması sebebiyle eleştirilmekteydi⁴²⁹. Disiplin hapsi de tazyik hapsi gibi ceza infaz kurumunda infaz edildiği için, eski sorunlar çözüme kavuşmamıştır. Bu nedenle daha güçlü bir zorlama teşkil eden para cezası uygulanması daha uygun olacaktır⁴³⁰.

Çocuk Koruma Kanunu'nun 41/F-1 maddesi uyarınca "mahkeme kararlarının yerine getirilmesine aykırı hareket edenler ile emrin yerine getirilmesini engelleyenler hakkında eylem suç olsa bile cezai yaptırım uygulanacaktır" şeklinde ifade edilmiştir. Bu hükümlerle, disiplin hapsinin suç olmadığı ortaya konulmaktadır⁴³¹. Bu açıdan Disiplin hapsinin hukuki niteliğini belirlemek önemlidir. Haksızlık olgusunu barındırdığı takdirde disiplin hapsi, kabahat olarak kabul edilebilir. Ayrıca, Kabahatler Kanunu'nun 4. maddesi uyarınca hangi eylemin kabahat olduğu belirtilebileceği gibi kanunun belirlediği sınırlarda çerçeve hüküm, idare tarafından genel ve düzenleyici işlemlerle doldurulabilir⁴³². Disiplin hapsinin, idari makamlar tarafından verilen bir idari yaptırım olduğu düşünüldüğünde, kabahat kavramı içinde değerlendirilmesi doğru olmayacaktır. Çünkü disiplin hapsi kararı veren aile mahkemesi, bir idari organ değil, bir yargı organıdır⁴³³. Disiplin hapsinin kavramsal özelliği, disiplin hukukuyla ilgili olduğunu gösterir. Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 2. maddesi, disiplin hapsini "kısmi bir düzeni korumak amacıyla yaptırım altına alınmış olan fiil" olarak tanımlamaktadır.

---

⁴²⁶ Özgenç, s.898.

⁴²⁷ Özgenç, s.896.

⁴²⁸ Canan Ruhi, Ahmet Cemal Ruhi, **İcra ve İflas Suçları ile Disiplinsizlik Niteliğindeki Eylemler**, Seçkin Yayıncılık, Ocak 2019, s.119.

⁴²⁹ Mardin, Çocuk Teslimi, s.226.

⁴³⁰ Mardin, İkincil Mevzuat, s.575.

⁴³¹ Mardin, Çocuk Teslimi, s.188.

⁴³² Ünal Altınöz, **İcra-İflas Hukukunda Disiplin Ve Tazyik Hapsi**, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hukuk Anabilim Dalı, Marmara Üniversitesi, İstanbul 2019, s.107; Kaynak: <https://tez.yok.gov.tr/>, e.t.: 22.05.2023.

⁴³³ Günay, s.183.

Bu nedenle, disiplin hapsi kavramı, doğrudan disiplin yaptırımlarını çağrıştırmaktadır⁴³⁴. Bu bağlamda, disiplin hapsine tabi tutulan eylem, aynı zamanda suç teşkil etse dahi, mükerrer cezalandırma söz konusu olmayacaktır. Disiplin hapsi, ayrı bir hukuki kavram olarak kabul edilmekte ve ceza niteliği taşımayan bir yaptırım olarak uygulanmaktadır⁴³⁵.

3.3.3.1.3. Yargılamaya İlişkin Özellikler

ÇKK'nın 41/F maddesinde “Çocuk teslimine dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine ilişkin teslim emrine aykırı hareket edenler ile emrin gereğinin yerine getirilmesini engelleyenler, bir ay içinde yapılacak şikâyet üzerine, fiil suç teşkil etse dahi, üç aya kadar disiplin hapsi ile cezalandırılır.” şeklinde öngörülen düzenlemeyle aynı maddesinin dördüncü fıkrasını beraber değerlendirdiğimizde, yaptırımın uygulanabilmesi için aile mahkemesine yapılacak bir şikâyetin olması gerekmektedir⁴³⁶. Şikâyet hakkını kullanabilmek için süre sınırsız değildir, bir ay içinde şikâyet hakkının kullanılması gerekmektedir. Süresinde kullanılmadığı takdirde hak düşürücü süre olması nedeniyle mahkeme tarafından şikâyet reddedilir⁴³⁷.

Şikâyet başvurusunun nasıl yapılacağı ise madde metninde yer almamaktadır. Ancak ÇKK'nın 41/F-5 maddesindeki “ şikâyet olunana, şikâyet dilekçesi ile birlikte duruşma gün ve saatini bildiren davetiye gönderilir” düzenlenmesi dikkate alındığında şikâyetin dilekçeyle yapılacağı anlaşılmaktadır. Şikâyette bulunan tarafından aile mahkemesine şikâyetini içerir dilekçeyle yapılacaktır.

Cezai yaptırma tabi eylem/eylemlerden dolayı yargılamanın nasıl yapılacağına ilişkin düzenleme ise ÇKK'nın 41/F-5 maddesinde yer almaktadır. Yukarıda belirtilen prosedüre uygun olarak, şikâyetçi tarafın şikâyet dilekçesini aile mahkemesine sunmasının ardından, söz konusu mahkeme duruşma için bir tarih ve saat belirler. Akabinde, aleyhine şikâyette bulunulan tarafa, şikâyet dilekçesi ile birlikte, duruşma için belirlenen tarih ve saati belirten bir davetiye gönderilir. Davetiyede, davacıya savunmasını bildirmesi ve duruşma gününe kadar kanıtlarını sunması gerektiği usulüne uygun olarak bildirilir. Ayrıca, tarafın duruşmaya gelmemesi durumunda, yargılamanın gıyabında devam edeceği ve buna göre bir karar verileceği açıkça belirtilir.

---

⁴³⁴ Altınöz, s. 115.

⁴³⁵ Mardin, Çocuk Teslimi, s.218.

⁴³⁶ Börü, Parlak Börü, s. 1267.

⁴³⁷ Emine Halman Çetin, **İcra-İflas Suçları ve Yargılama Usulü**, Adalet Yayınevi, Ankara 2012, s. 41.

Tebliğat evrakı ile davetiye farklı kavramlardır. Tebliğat evrakı, tebliğatın haber verme işlevinin gerçekleştirilmiş olduğunun belgelendirilmesidir. Davet ise, çıkaran merci tarafından bakmakla görevli olduğu bir iş ile ilgili olan kimselerin, bu mercie davet edilmesini içerir⁴³⁸. Önemi sebebi ile bazı durumlarda, davetiyenin özel bir şekilde düzenlenmesi gerekir. Muhataba gönderilen davetiyede yer alan meşruhat ile davete icabet etmemesi halinde, yapılacak işlem ve bunun sonuçları hatırlatılır. Bu tür davetiyelere “meşruhatlı davetiye” denir⁴³⁹. ÇKK m.41/F-5 de olduğu gibi muhatabın davetiyeye icabet etmemesi durumunda ortaya çıkacak sonuçlar hakkında bilgilendirildiği ve bunun şerh düşüldüğü davetiyeye meşruhatlı davetiye denir⁴⁴⁰. Meşruhatın kanuna uygun olması gerekir. Kanuna uygun olmayan meşruhat hüküm ifade etmez. Yani böyle bir bilgilendirilme yapılmaksızın icabet etmemiş olmanın sonuçları uygulanmaz⁴⁴¹. Dolayısıyla usulüne uygun yapılmayan davetiye sonucu duruşmaya gelmeyen şikayet olunan hakkında disiplin yaptırımı uygulanamaz⁴⁴². Duruşma açılmadan evrak üzerinden savunma hakkı kısıtlanarak karar verilmesi mümkün değildir⁴⁴³.

Eski sistemde İİK'nın 351. maddesi gereği taraflar ileri sürdükleri deliller ile bağlıydı. Yargılama sırasında yeni delil ileri süremezler ve sundukları delilleri değiştiremezlerdi. Ancak mahkeme uygulamada bu hususu genişletip kendisi re'sen delilleri toplamaktaydı⁴⁴⁴. ÇKK m.41/F-5 gereği aile mahkemesi şikayet dilekçesinde belirtilen delillerle bağlı kalmaksızın kendisi gerekli olan tüm araştırmayı yapacaktır” maddesi düzenlenerek belirsizlik giderilmeye çalışılmış ve mahkemenin re'sen araştırma ilkesi çerçevesinde delil toplayabileceği belirtilmiştir.

Aile mahkemesi tüm delilleri değerlendirerek şikayete konu eylemle ilgili karar vermelidir. Şikayete konu eylemin meydana geldiğine kanaat getirdiği takdirde şikayet olunana disiplin hapsi yaptırımı uygulanmasına karar verecektir⁴⁴⁵. Mahkeme eğer unsurların oluşmadığını düşünüyorsa şikayetin reddine karar verecektir. ÇKK m.41/F-

---

⁴³⁸ Recep Akcan, Hakan Albayrak, **Tebliğat Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ekim 2016, s.180.

⁴³⁹ Ruhi, Ruhi, Tebliğat Hukuku, s.168.

⁴⁴⁰ Akcan, Albayrak, s.182.

⁴⁴¹ Yargıtay 16,HD., 31.01.2002,E. 2002/344, K. 2020/364; Kaynak: <https://karararama.yargitay.gov.tr/> , e.t.: 23.05.2023.

⁴⁴² Çetin, s.532.

⁴⁴³ Mahmut Coşkun, **İcra-İflas Suçları Disiplinsizlik Eylemleri ve Yargılama Usulü**, Seçkin Yayıncılık, Haziran 2021, s.362.

⁴⁴⁴ Çetin, s. 58.

⁴⁴⁵ Altınöz, s.147.

1'e göre mahkeme disiplin yaptırımının uygulanmasına karar vermişse kanundaki üç aylık üst süre sınırı gözetilerek hüküm kurar.

Şikayetçinin şikayetten vazgeçmesi veya çocuğun velayet hakkı sahibine verilmesi halinde ÇKK m.41/F-7 uyarınca dava ve bütün sonuçlarıyla beraber ceza düşer. Bu hüküm eksik olarak düzenlenmekle uygulamada sıkıntı yaratabilecek mahiyettedir. İİK'nın mülga 341.maddesi kapsamında yargılamalar sonucunda mahkeme çocuğu teslim etmeyen borçluya altı aya kadar tazyik hapsi verse bile, borçlu "çocuğu teslim ettiğinde" cezanın düşmesine karar verilmekteydi. Özellikle çocukla kişisel ilişki kurulması sırasında; çocuğu teslim edecek taraf, bir sonraki ilişki tesisi anında tekrar çocuğu teslimden kaçınmaktaydı. Kanundaki bu boşluk oldukça kötüye kullanılmıştır⁴⁴⁶. O yüzden kanun koyucu çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine muhalefeti ÇKK m. 41/F-7 kapsamının dışında bırakmıştır. Ancak çocuk teslimine dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine muhalefet ile kişisel ilişki kurulması için kendisine çocuk teslim edilen hak sahibinin, ilam veya tedbir kararında belirtilen sürenin bitiminde çocuğu geri teslim etmemesinde Çocuk Koruma Kanunu m. 41/F-7'deki hüküm uygulanacaktır. Bu durumlarda Çocuk Koruma Kanunu m. 41/F-7'deki hükmün sadece bir kere uygulanacağı düzenlenmesi, bu hükmün kötüye kullanımının önüne geçebilirdi⁴⁴⁷.

Çocuk Koruma Kanunu'nun 41/F maddesi uyarınca verilen kararlara karşı itiraz hakkı tanınmaktadır. İtiraz, Çocuk Koruma Kanunu'nun 41/F-8 maddesi çerçevesinde yapılabilmektedir. Bu itiraz hakkı, Çocuk Koruma Kanunu'nun 41/E maddesinin üçüncü fıkrasıyla düzenlenmiştir. Bu hüküm gereğince, şikâyet üzerine verilen karara karşı itiraz edilebilir ve itiraz, tebliğ tarihinden itibaren bir hafta içinde yapılmalıdır.

Çocuk Koruma Kanunu m. 41/F-6'ya göre disiplin hapsi kararının kesinleşmesiyle Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından infazı gerçekleştirilecektir. Ancak bu disiplin hapsi ile cezalandırmaya ilişkin kararlar kesinleştiği tarihten itibaren iki yıl geçtikten sonra yerine getirilemez.

---

⁴⁴⁶ Coşkun, s.358.

⁴⁴⁷ İmir, s.150.

3.3.3.2. Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine Muhalefet

Çocukla kişisel ilişki tek seferlik değil, süreklilik arz etmesi nedeniyle cezai yaptırımın kişisel ilişki kurulmasında önemi büyüktür. ÇKK'nın cezai yaptırımları düzenlediği ikinci ve üçüncü fıkralarında kişisel ilişki kurulmasına dair ayrı düzenleme yapılmıştır. Çocuk Koruma Kanunu'nun 41/F maddesine göre, velayet kararlarına uymayan veya çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair kararların uygulanmasını engelleyen kişiler hakkında, anılan maddenin ikinci fıkrasında öngörüldüğü üzere, bir ay içinde yapılacak şikâyet üzerine üç günden on güne kadar disiplin hapsi cezası verilebilmektedir. Çocuk teslimine nazaran çocukla kişisel ilişki kurulmasında disiplin hapsi süresinin daha kısa tutulmasının nedeni; velayet hakkı sahibinin çocuğundan uzun süre ayrı kalmaması içindir⁴⁴⁸. Bu madde kapsamında iki ayrı grup için cezai yaptırım öngörülmüştür. İlki çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair teslim emrine aykırı hareket eden yükümlüdür. Diğer grubu ise emrin gereğinin getirilmesini engelleyen üçüncü kişiler oluşturur.

Çocuk Koruma Kanunu m. 41/F maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca; çocukla kişisel ilişkide kendisine çocuk teslim edilen hak sahibi, ilam veya tedbir kararında belirlenen sürenin bitiminde çocuğu belirtilen yere getirmemesi durumunda hak sahibine yönelik cezai yaptırımı düzenlemiştir. Eğer hak sahibi, bu sürenin sonunda çocuğu müdürlükçe belirlenen yere getirmese, süresinde yapılacak şikâyet üzerine, üç aya kadar disiplin hapsi ile cezalandırılır⁴⁴⁹. Çocuk teslimine ilişkin öngörülen yaptırımla beraber değerlendirecek olursak; çocuk tesliminde emre uymayan kişi ve kişisel ilişki sonunda çocuğu teslim etmeyen kişi hakkında üç ay disiplin hapsi uygulanacakken, çocukla kişisel ilişki kurulmasını engelleyen ve teslim emrine aykırı hareket eden kişi hakkında üç günden on güne kadar disiplin hapsi ile cezalandırılacağı öngörülmüştür⁴⁵⁰.

⁴⁴⁸ Börü, Parlak Börü, s. 1267, dn.120.

⁴⁴⁹ Topal, s. 1353-1354.

⁴⁵⁰ Mardin, İkincil Mevzuat, s.573.

SONUÇ

TMK'nın 336/1.maddesine göre evlilik süresince eşler velayet birlikte kullanırlar. Evlilik birliğinin sona ermesi halinde ise velayetin eşlerden birine verilmesi gerekecektir. Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına yönelik mahkeme kararları da bu durumda meydana gelir. Uzun yıllarca eleştiri konusu olan mahkeme kararlarının yerine getirilme usulü 7343 Sayılı Kanun ile İcra İflas Kanunu'ndan çıkarılarak Çocuk Koruma Kanunu'nun 41/A vd. maddelerinde düzenlenmiş ve köklü bir değişikliğe gidilmiştir.

Çocuk Koruma Kanunu'nun 3.maddesi uyarınca çocuk, erken yaşta ergin olsa dahi, on sekiz yaşından küçük kişiyi ifade etmektedir. Görüldüğü gibi Çocuk Koruma Kanunu'nda çocukluğun ne zamana kadar süreceğini belirtilmesine rağmen, ne zaman başlayacağı ile ilgili bir düzenleme yapılmamıştır. Bu kapsamda Türk Medeni Kanunu'nun ilgili hükümlerine göre çocukluğun başlangıcı, kişiliğin kazanılmasına bağlanmıştır. Türk Medeni Kanunu'nun 28.maddesine göre, çocuk sağ ve tam doğduğunda kişiliğini kazanır. Yani çocukluk kişiliğinin kazanılmasıyla başlayıp ergin oluncaya kadar geçen süreci ifade etmektedir. Olağan erginlik olan onsekiz yaşın doldurulmasıyla çocukluk biter ve kişi velayet altından çıkar. Ayrıca istisnai erginlik olan evlenme ve mahkeme kararı ile de çocuğun ergin olması mümkündür. Aile mahkemesi, olağan erginlikle birlikte istisnai ergin olan kimse hakkında da çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına yönelik karar veremez. Ancak çocuk ergin olsa dahi bazı durumlarda velayet altına alınabilir. Eğer çocuk kısıtlanmışsa ve vesayet altına alınması hususunda gerekli sebepler mevcut olmasına rağmen hakim vasi atamayı gerekli görmezse bu ergin çocuklar da velayet altında bırakılabilir. Bu çerçevede Çocuk Koruma Kanunu kapsamına ergin olmayan velayet altındaki çocuklar ve velayet altında olup kısıtlanan bireyler girer.

Çocuğun üstün yararının korunması konusunda eski sistemde Kanunda bir düzenleme mevcut değildi. Çocuk Koruma Kanunu ve bu kapsamda çıkarılan Yönetmelikte çocuğun üstün yararı kavramına yer verilmiştir. Yönetmeliğin 6.maddesine göre mahkeme, kararlarını verirken çocuğun üstün yararını gözetmelidir. Çocuğun çıkarlarının hakim tarafından korunması gerekliliği, özellikle anne ve babanın çocuğun menfaatleriyle çatışması durumunda önem kazanır. Bu husus Yönetmeliğin 6/6. maddesinde düzenlenmiştir. Bu kapsamda çocuk ile hak sahibi ya da yükümlünün menfaatlerinin çatışması hâlinde çocuğun üstün yararına öncelik tanınır. Bu maddeyle

çocuğun anne baba karşısındaki güçsüzlüğünden kaynaklanan eşitsizlik giderilmeye çalışılmıştır.

Çocuk yararı kadar önemli olan bir diğer ilke ise çocuğun dinlenilmesi ilkesidir. Bu ilkeyle çocuğun kendisiyle ilgili her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme ve dinlenilme hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Bu ilkeyle bağlantılı en önemli yenilik çocuğun kişisel ilişkiyi reddetmesi halinde Yönetmelikte nasıl bir yol izleneceğine dair madde eklenmesidir. Bu kapsamda çocuk görüşmeyi reddettiği takdirde uzman taraflarla ve çocuklarla görüşüp plan hazırlar. Bu plan doğrultusunda aynı maddenin üçüncü ve dördüncü fıkralarına göre uzman, taraflarla görüşmeler gerçekleştirilecek ve bu görüşmeler sonucunda ayrıntılı bir değerlendirme raporu hazırlayacaktır. Görüldüğü üzere bu düzenlemeyle çocuğun kişisel ilişki kurup kurmama hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Çocuğun düşüncesini serbestçe ifade edebileceği ve görüşmeyi reddedebileceğinin düzenlenmesi çocuğun kişilik hakkına verilen değerin göstergesidir.

Getirilen en önemli değişikliklerden biri mahkeme kararlarının artık icra organları aracılığıyla değil, Adalet Bakanlığına bağlı adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü aracılığıyla yerine getirilmesidir. Müdürlüğün bulunmadığı yerlerde ise bu işlemler, Adalet Bakanlığı tarafından belirlenen hukuk işleri yazı işleri müdürlüğü uyarınca yerine getirilecektir.

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair usulün başlatılabilmesi için ilk olarak bir mahkeme kararı bulunmalıdır. Bu mahkeme kararı ilam veya tedbir kararı olabilir. İcra İflas Kanunu'nu sisteminde ilam ve tedbir kararlarının uygulanması konusunda çelişkiler mevcuttu. Artık yeni düzenlemeyle birlikte her iki karar da aynı usulle yerine getirilecektir. Çocukla ilgili prosedürün başlatılabilmesi için diğer bir husus bu ilamın kesinleşmesidir. Tedbir kararı ise ara karar niteliğinde olduğundan kesinleşmesi aranmaz. Kararın barındırması gereken bir başka özellik şüpheye yer vermemesi ve uygulanabilir olmasıdır. Tarafların, ilamın içeriği konusunda hiçbir şüpheye düşmeden, haklarını ve yükümlülüklerini tam olarak anlamaları önemlidir. Hüküm fıkrasının net ve açık olması, ilamın icra edilmesi sürecinde herhangi bir karmaşıklık veya belirsizlik olmamasını sağlar. Bu husus davada taraflar kadar, gerekirse kararı daha sonra yerine getirecek olan adli hizmet ve mağdur hizmetleri müdürlüğü açısından da önemlidir. Ayrıca çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair bu karar ihtar içermelidir. Bu husus 7343 sayılı Kanunla getirilen yeniliklerdendir. TMK'nın 182/2 ve 324/3.maddeleri uyarınca yükümlülükler yerine

getirilmezse ve çocuğun üstün yararına aykırı bir durum mevcutsa velayet sahibi anne baba ihtar edilerek velayet değiştirilebilecektir.

Çocuk Koruma Kanunu'nda tarafların ismiyle ilgili de değişiklik yapılmıştır. Bu kapsamında taraf olarak iki terim belirtilmiştir. Yönetmelikte ise bu iki terimin tanımının yapıldığı görülmektedir. Çocuk Koruma Kanunu ile yapılan düzenlemeyle, eski sistemdeki alacaklı ve borçlu sıfatları kaldırılarak yerine hak sahibi ve yükümlü kavramları getirilmiştir. Bu sayede çocuğun taşınır bir eşya gibi nesne olarak algılanmasına yol açan durumun kaldırılması hedeflenmiştir.

Çocuk Koruma Kanunuyla getirilen diğer bir yenilik çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişki kurulmasına yönelik ilamların veya tedbir kararlarının fiilen yerine getirilirken teslim mekânlarını kullanacak olmasıdır. Bu kapsamda gençlik merkezleri, aile merkezleri, oyun alanları olan kreşler gibi çocuğun kendini rahat ve güvende hissedebileceği yerler seçilmelidir. Teslim yükümlüsünün evine gidilerek çocuğun alınması uygulamasından vazgeçilmiştir.

İcra İflas Kanunu'ndaki eski sistemde icra masrafları, kararların yerine getirilmesinde engel teşkil etmekteydi. Özellikle kişisel ilişki süreklilik arz ettiği için çok ciddi masraflara yol açmaktaydı. Çocuk Koruma Kanunu ile yapılan düzenlemeyle yapılacak işlemler harçtan muaf tutulmuştur. Bu kapsamda harç ve masrafların devlet tarafından karşılanması kişisel ilişkinin devamlılık arz etmesi bakımından büyük önem taşır.

Eski sistemde çocuk teslimine ilişkin uzman ve icra müdürü belirli olmasına rağmen görevleri net değildi ve bu durum tereddüt yaratmaktaydı. Hem ÇKK m.41/A-6 ile hem de Yönetmelik m.17 ile uzmanların görevleri açıkça belirlendiği için bu tereddüt giderilmiştir. Ayrıca ÇKK'nın m.41/H-2 uyarınca müdürlükte görevlendirilen uzman ve öğretmenlerin ücretleri belirlenerek, eski kanun döneminde uygulanan her icra müdürlüğüne farklı tarife belirlenerek ödenen uzman ücretlerinin uygulanmasına yönelik karışıklığa da son verilmiş olmaktadır.

Çocuk teslimine ilişkin olarak mahkeme kararları, yükümlü tarafın bu kararlara gönüllü olarak uymaması halinde, ilgili tarafça yerine getirilmesi istenebilir. Bu gibi durumlarda, hak sahibi taraf, söz konusu kararın uygulanmasını sağlamak için ilgili makam nezdinde işlem başlatma hakkına sahiptir. Bu başvuruyla süreç başlayacaktır. Müdürlük re'sen, söz konusu başvuruda hak sahibi tarafından sunulan belgenin tedbir kararı veya ilam niteliğinde olup olmadığını inceleyecektir. Hak sahibinin elindeki belgenin ilam ya da tedbir kararı niteliğinde olmaması halinde müdürlüğün başvuruyu

reddetmesi gerekir. Aynı zamanda söz konusu belge ilamsa kesinleşip kesinleşmediği de kontrol edilmelidir. Eski sistemden farklı olarak derhal bir icra emri tebliğ edilmemektedir, öncelikle yükümlüyle iletişime geçilmekte ve teslim emri gönderilmektedir. Ancak bu genel kuralın bir istisnası mevcuttur. Çocuğun üstün yararının gerektirmesi halinde müdürlük, yükümlüyle irtibata geçmeye veya teslim emri tebliğine gerek olmaksızın doğrudan çocuğu nerede bulunursa bulunsun zor kullanılarak teslim alabilir.

Eski sistemde en çok eleştiri alan konulardan biri de icra müdürlüğünün zor kullanma yetkisine sahip olmasıydı. Getirilen bu yeni düzenleme ile icra müdürlüğünün zor kullanma yetkisine son verilerek çocuk teslimine ilişkin mahkeme kararlarının yerine getirilmesinde adli hizmet ve mağdur hizmetleri müdürlüğüne zor kullanma yetkisi verilmiştir. Madde kapsamında, kişisel ilişkinin kurulması sırasında zor kullanma yetkisinin kullanılabilmesine ilişkin düzenleme yapılmadığından, kişisel ilişki kurulması sırasında zor kullanma yetkisine başvurulamayacaktır.

ÇKK m.41/E’de şikayete ilişkin düzenleme yapılmıştır. Buna maddeye göre müdürlüğün işlemlerine karşı bir hafta içinde işlemi yapan müdürlüğün olduğu yerdeki aile mahkemesine şikayet yoluna başvurulabilir. İcra İflas Kanunu kapsamında icra müdürlüğünün yapmış olduğu işlemlere karşı şikâyet sebepleri sınırlı olarak sayılmışken; ÇKK’da adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğünün işlemlerine karşı şikayetin sebepleri sınırlandırılmamıştır. ÇKK’nın 41/E maddesinin ikinci fıkrası uyarınca kanuna uygun olarak yapılmış bir şikayetin mevcut olması halinde mahkeme işlemin yerine getirilmesi durdurulabilir ve dosya üzerinden ya da gerekmesi halinde ilgilileri dinlemek suretiyle ivedilikle karar verir. Aile mahkemesinin şikayet konusunda verdiği karara karşı herhangi bir kanun yoluna başvurulup başvurulamayacağı ise ÇKK m.41/E-3 ile düzenlenmiştir. Tebliğ tarihinden itibaren bir hafta içinde, şikâyet sonucunda aile mahkemesi tarafından verilen karara karşı itiraz yoluna başvurulabilir.

ÇKK’ya getirilen yeni düzenlemelerde bir diğeri ise çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki sırasında kayda alınan ses ve görüntülerin internet ortamında yayılmasını engellemeye ilişkin, içeriğin çıkarılması veya erişimin engellenmesi maddesidir. Bu hüküm sadece hak sahibi, yükümlü ve çocuklar için değil; kişisel hakkı ihlal edilen tüm ilgililer için getirilmiştir. Bu kapsamda çocuk teslim edileceği zaman teslim mekanında bulunan uzman veya öğretmenler ile görevli kişiler de içeriğin çıkarılması veya erişimin engellenmesi talebinde bulunabilecektir. Çocuğun üstün yararı gözetilerek bu

süreci kişilik hakları zedelenmeden geçirebilmesi açısından olumlu bir düzenleme olmuştur.

Eski sistemde mahkeme kararlarının yerine getirilmesine muhalefet suçu tek bir yaptırım olarak düzenlenmişken; Çocuk Koruma Kanunu ile getirilen düzenlemeyle hem çocuk tesliminde hem de çocukla kişisel ilişki kurulmasında ayrı yaptırımlar öngörülmüştür. Ayrıca eski sistemde yaptırım olarak tazyik hapsi öngörülmüşken yeni sistemle disiplin hapsi cezası uygulanacaktır. Çocuk tesliminde emre uymayan kişi ve kişisel ilişki sonunda çocuğu teslim etmeyen kişi hakkında üç ay disiplin hapsi uygulanacakken, çocukla kişisel ilişki kurulmasını engelleyen ve teslim emrine aykırı hareket eden kişi hakkında üç günden on güne kadar disiplin hapsi ile cezalandırılacağı öngörülmüştür.

KAYNAKÇA

- ACAR UMUT Ayşe, **Vesayet Kurumu ve Vasinin Sorumluluğu**, Seçkin Yayıncılık, Ankara,2022.
- AKCAN Recep, ALBAYRAK Hakan, **Tebliğat Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ekim 2016.
- AKINTÜRK Turgut, KARAMAN Derya Ateş, **Türk Medeni Hukuku, Aile Hukuku İkinci Cilt**, 16. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2014.
- AKINTÜRK Turgut, **Türk Medeni Hukuku Türk Aile Hukuku**, 10.Baskı, Yeni Medeni Kanun'a Göre Uyarlanmış İkinci Cilt, Ankara 2006.
- AKKAN Mine, **Bir İşin Yapılması veya Yapılmamasına İlişkin İlamların İcrası (İİK m.30, m.343)**, 1.Baskı, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul 2020.
- AKYÜZ Emine, **Çocuk Hukuku, Çocuk Hakları ve Korunması**,7.Baskı, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara 2020.
- ALBAYRAK Hakan, **Tebliğat Hukuku**,2.Baskı,Seçkin Yayıncılık, Ekim 2022.
- ALKAN Fatih, **Boşanma Sonrası Ortaya Çıkan Önemli Bir Sorun: Çocukla Kişisel İlişki Kurma (Kurabilme) Hakkı ve Devletin Pozitif Yükümlülükleri**, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Uluslararası Çocuğun Kişisel İlişki Kurma Hakkı 1155 Ailenin Korunması Sempozyumu, Nisan 2019.
- ALTINÖZ Ünal, **İcra-İflas Hukukunda Disiplin ve Tazyik Hapsi**, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Marmara Üniversitesi, İstanbul 2019.
- APAYDIN Eylem, **Ortak Hayata Son Verilmesi Sonrası Ortak Velâyet Hususunda Yasal Düzenleme Gereği**, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi , C.9,S.1, 2018, ss.445-476.

ARSLAN Ramazan, YILMAZ Ejder, AYVAZ Sema Taşpınar, HANAĞASI Emel, **İcra ve İflas Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara 2022.

AŞIK İbrahim, SAÇAR Ömer Faruk, TOK Ozan, Oruç Yakup, **İcra ve İflas Hukuku**, Seçkin Yayınları, Ankara 2022.

ATALI Murat, ERMENEK İbrahim, ERDOĞAN Ersin, **İcra ve İflas Hukuku**, Yetkin Yayınları, 6.baskı, Ankara 2022.

AYDIN GAYRETLİ Seda, **7343 Sayılı Kanun'un Çocuk Teslimi, Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına ve Velayetin Değiştirilmesine İlişkin Getirdiği Yenilikler**, Terazi Hukuk Dergisi ,Mart 2022, ss.15-34 .

BAHAR Yakım, **Türk-İsviçre ve Fransız Hukuk Bakımından Ayrılık Müessesesi Üzerine Bir İnceleme**, Adalet Dergisi, S:8, 1947.

BALO Yusuf Solmaz, **Uluslararası İlkeler Işığında Çocuk Koruma Kanunu ve Uygulaması**, Seçkin Yayıncılık, Ankara,2005.

BAŞ Seda, BAŞ Sezgin, **Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulması Konularında 7343 Sayılı Kanun'la Yapılan Değişiklikler ve Çocuk Hakları Perspektifinden Bir Değerlendirme**, Çukurova Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi,S.1, 2023, ss.1-32.

BAYGIN Cem, **Soybağı Hukuku**, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2010.

BELGESAY Mustafa Reşit, **İcra ve İflas Kanunu Şerhi**, İstanbul,1954.

BELGİN Derya, **Çocuk Teslimi Ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair İlâmların İcrası**, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hukuk Ana Bilim Dalı, Ankara Üniversitesi, 2011 (“Çocuk Teslimi 2011”).

BELGİN GÜNEŞ Derya, **Çocuk Koruma Kanunu'na Göre Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair İlamların ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesi**, Yetkin Yayınları, Ankara 2022 (“Çocuk Teslimi 2022”).

Mağdur Hakları Kanunu Taslağı'nın Çocuk Teslimi Ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 29, S. 2, 2021, ss. 913-931 (“Mağdur Hakları”).

BÖRÜ Levent, PARLAK BÖRÜ Şafak, **Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin Mahkeme Kararlarının Yerine Getirilmesi: Karşılaştırmalı Hukuk Ve 7343 Sayılı Kanun'un Getirdiği Değişiklikler Çerçevesinde Değerlendirmeler**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,2022, C.71,S.3,ss. 1227-1277.

BULUT Harun, **Aile Hukukunda Boşanma Davaları ve Yabancı Unsurlu Davalar**, Beta Basım, İstanbul, Haziran,2007.

CAN Hacı, TUNA Ekin, TUNA Nehir, **Çocuk Hukuku**,1.Basım, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara 2019.

ÇATALBAŞ İlay, **Türk Medeni Kanunu'nda Velayet Ve Ortak Velayet**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Temmuz 2021.

CİN Onursal, **Kolluğun Zor Kullanma Yetkisi**, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2000, C.8, S.1-2, ss.665-686.

COŞKUN Mahmut, **İcra-İflas Suçları Disiplinsizlik Eylemleri ve Yargılama Usulü**, Seçkin Yayıncılık, Haziran 2021.

ÇELİKEL Serdar, **Boşanmanın Çocuklar Üzerindeki Hukuki Sonuçları**, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hukuk Ana Bilim Dalı, Kırıkkale Üniversitesi, 2006.

ÇELİKOĞLU Cengiz Topel, **Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin Mahkeme Kararlarının İcrasına Dair Mevzuat Değişikliği Hazırlık Çalışmalarının Değerlendirilmesi**, Prof. Dr. Selçuk Öztekin'e Armağan, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2022, ss. 843-965.

ÇETİN Emine Halman, **İcra-İflas Suçları ve Yargılama Usulü**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012.

ÇETİNER Sema Baktır, **Velayet Hukuku**, Yetkin Yayınevi, Ankara.

ÇİFTÇİ Pınar, **İcra Hukukunda Menfaat Dengesi**, Ankara 2010.

DÖNMEZ Ünsal, BARIN Taylan, **Boşanma Sonucunda Birlikte Velayetin Türk Hukukunda Uygulanabilirliği Sorunu**, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Temmuz 2018, S.5,ss.175-210.

DURAL Mustafa, ÖĞÜZ Tufan, GÜMÜŞ Mustafa Alper, **Türk Özel Hukuku, Cilt III, Aile Hukuku**,9.Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2014.

EM Ali, **Vesayet Hukuku ve Davaları**, Seçkin Yayıncılık, Ankara,2022.

ERİŞİR Evrim, **Geçici Hukuki Korumanın Temelleri ve İhtiyati Tedbir Türleri**, İstanbul 2013.

GENÇCAN Ömer Uğur, **Boşanma, Tazminat ve Nafaka Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara 2015.

_____ **Boşanma ve Velayet Hukukuna İlişkin Sorunlar, Fasikül Hukuk Dergisi**, C.3, S.20, Temmuz 2011, ss. 6-15.

_____ **Hısımlık Hukuku**,1.Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2018.

GÖREN Zafer, **Çocukların Temel Haklarının Anayasal Garantisi**, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , S.22, 2012, ss.45-105 ,s.45.

GRASSİNGER Gülçin Elçin, **Çocuğun Menfaati Gereği Görüşünün Alınmaması Gereken Durumlar**, Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan, Cilt I, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2010, ss.823-846.

GÜNAY Mehmet, **İcra Suçları**, Seçkin Yayıncılık, Nisan 2014.

GÜVEN Aydın, **Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlamların İcrası**, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hukuk Ana Bilim Dalı, İstanbul Üniversitesi, 2016.

HATEMİ Hüseyin, KALKAN OĞUZTÜRK Burcu, **Aile Hukuku**,6.Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Şubat 2018.

HAZAR Zeynep, **İnsan Hakları Çatışmalarının Çözümlemesinde Çocuğun Üstün Yararı İlkesinin İşlevi: Türk Anayasa Mahkemesi Kararları Çerçevesinde Bir Değerlendirme**, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XXVI, Y. 2022, S. 2,ss. 647-684.

İMAMOĞLU Hülya, **Çocuğun Kişiliğinin Ana Babaya Karşı Korunması**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,2005, C.54, S.2, Ankara,ss.183-218.

İMİR Muhammed Seyit, , **Çocuk Koruma Kanunu Kapsamında Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulması**, Adalet Yayınevi, Ankara 2023

KAÇAK Nazif, **Açıklamalı ve İçtihatlı İcra ve İflas Kanunu Uygulamasında Şikayet**, Seçkin Yayıncılık, Ocak 2011.

KAÇMAZ Özgül Yılmaz, **Türk Hukukunda Velayet Hakkı ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İle Anayasa Mahkemesi Kararlarına Yansıyan Problemler**, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, , Ömer Halisdemir Üniversitesi, Kasım 2016.

KARADOĞAN Umut C., **“Çocuk Ve Çocukluk” Kavramının Tarihsel Süreçte Değerlendirilmesi**, Çocuk ve Medeniyet, C.4, S.7, Haziran 2019, ss.195-226.

KARAHAN Semanur, **Üçüncü Kişiler İle Çocuk Arasındaki Kişisel İlişki**, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hukuk Ana Bilim Dalı, Marmara Üniversitesi, 2019.

KARSLI Abdurrahim, **İcra ve İflas Hukuku**, 3.Baskı, İstanbul 2014.

KAYIHAN Şaban, ÜNLÜTEPE Mustafa, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, 6.Baskı, Ekim 2018.

KILIÇOĞLU Ahmet, **Medeni Kanunumuzun Aile Miras Eşya Hukukuna Getirdiği Yenilikler**, Genişletilmiş 3.Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara.

KİREMİTÇİ Müge, Boşanma Sürecinde Müşterek (Ortak) Velayet ve Toplumsal Bakış Açısı, Legal Yayıncılık, 2015, İstanbul.

KOÇ Cihan, GÜNDOĞAN Kadir, **Jandarma Polis Sahil Güvenlik Hukuku**, 1.Baskı, Sözkese Matbaası, Ankara 2019.

KOÇHİSARLIOĞLU Cengiz, **Boşanmada Birlikte Velayet ve Yasanın Aşılması**, Turhan Kitabevi, Aralık 2004.

KONCA Nesibe Kurt, **Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasında Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüklerinin İşlem ve Kararlarına Karşı Şikayet ve İtiraz**, Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Dergisi, C.18, S.52, İstanbul 2022.

KURU Baki, **İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı**, 2.Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2018. (“İcra İflas Hukuku”)

Medeni Usul Hukuku Cilt 1, Yetkin Yayınları, Ağustos 2021.
 (“Medeni Usul Hukuku”)

MARDİN Çağrı, **Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlamların İcrası**, Yetkin Yayınları, Ankara 2019 (“Çocuk Teslimi”).

Çocuk Teslimi ve Kişisel İlişki: Çocuk Koruma Kanunu'nun Yeni Hükümleri Hakkında İlk Tespitler (“İlk Tespitler”).

Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin Kararların Yerine Getirilmesi: Çocuk Koruma Kanunu'nun Yeni Hükümleri Hakkında Düşünceler, Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Dergisi, C.18, S.51, 2022, ss.189-218 (“Yeni Hükümler Hakkında Düşünceler”).

İkincil Mevzuat Çerçevesinde Çocuk Teslimi ve Kişisel İlişki Kararlarının Yerine Getirilmesi, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.10, S.2 , Aralık 2022,ss. 553-586 (“İkincil Mevzuat”).

MEKENGENÇ Merve Acun, KESKİN Cansu Yener, **Şematik Milletlerarası Özel Hukuk Ders Kitabı**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Aralık 2022.

OĞUZMAN Kemal, SELİÇİ Özer, ÖZDEMİR Saibe Oktay, **Kişiler Hukuku(Gerçek ve Tüzel Kişiler)**, 19.Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, Ekim 2020.

OSMANOĞLU M.Kerem, **Polisin Zor Kullanma Yetkisi Ve İnsan Hakları**, 1.baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul 2012.

ÖZBAY İbrahim, **Türk Hukukunda Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlamların İcrası Hakkındaki Sorunlar ve Çözüm Önerileri**, Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi, C.4, S.2, 2017, ss. 31-110.

ÖZBEK Mustafa, **İcra ve İflas Kanunu'nda Mal Beyanında Bulunma Yükümlülüğünün İhlali Halinde Öngörülen Tazyik Hapsi ve Disiplin Hapsinin Mükerrer Cezalandırma Yasağı Bakımından Değerlendirilmesi**, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y.2014, ss.2447-2511.

ÖZDEMİR Hayrunnisa, RUHİ Ahmet Cemal, **Çocuk Hukuku**, Adalet Yayınevi, Ankara 2012.

ÖZER TAŞKIN Özden, **Velayet Hakkının Kullanılması, Velayetin Değiştirilmesi**, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.6, S.1, Ocak 2020, s. 239-262.

ÖZGENÇ İzzet, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin yayıncılık, Eylül 2022.

ÖZTAN Bilge, **Aile Hukuku**, 6.Bası, Turhan Kitabevi, Ankara,2015.

ÖZTÜRK Ali, **Aile Hukukunda Ayrılık**, Seçkin Yayıncılık, Ocak 2015.

ÖZUĞUR Ali İhsan, **Boşanma, Ayrılık ve Evlenmenin İptali Davaları**, Şubat 2008; Adalet Yayınevi.

PEKCANITEZ Hakan, ATALAY Oğuz, ÖZEKES Muhammet, **Medeni Usul Hukuku**,10.Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Eylül 2022.

PEKCANITEZ Hakan, ATALAY Oğuz, ÖZKAN Sungurtekin, ÖZEKES Muhammet, **İcra ve İflas Hukuku**, Onikilevha Yayınları, 9:baskı, İstanbul Nisan 2022. (İcra ve İflas)

PEKCANITEZ Hakan, SİMİL Cemil, **İcra İflas Hukukunda Şikayet**, 2.Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017.

PEKMEZ Tuba Kelep, **AİHM İçtihatları Bağlamında Türk ve Anglo Sakson Hukukunda Kolluğun Silah Kullanma Yetkisi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hukuk Ana Bilim Dalı, İstanbul Üniversitesi, İstanbul 2012.

POSTACIOĞLU İlhan E., Altay Sümer, **İcra Hukuku Esasları**, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010.

RUHİ Ahmet Cemal, **Birlikte Velayet Kurumu ve Birlikte Velayete İlişkin Yabancı Mahkeme İlamlarının Tanınması ve Tenfizi**,1.Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Temmuz 2019.

RUHİ Canan, RUHİ Ahmet Cemal, **İcra ve İflas Suçları İle Disiplinsizlik Niteliğindeki Eylemler**, Seçkin Yayıncılık, Ocak 2019.

_____ **Velayet Hukuku(En Son Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay Kararları ile)**, 1.Baskı, Seçkin Yayınevi, 2017.

_____ **Tebliğat Hukuku**,13. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Mart 2023.

SARI Suat, **Evlilik Birliğinde Anne ve Babanın Velayeti Birlikte Kullanması**, Legal Hukuk Dergisi, Ocak, S.49, İstanbul, Ocak 2007,ss.83-94.

SEROZAN Rona, **Çocuk Hukuku**, İkinci Basıdan Tıpkı Bası, Vedat Kitapçılık, Ocak 2017, İstanbul.

SEVİĞ Vasfi Raşit, **İcra Ve İflâs**, Ankara 1966.

SEYHAN N. Aybike, **Ana Hatlarıyla Paradan Başka Borçları Havâ İlâmların İcrası**, International Journal of Social Inquiry, C.11, S.2, 2018,ss. 311 – 348.

SUATA İlay Zeynep, **Çocuk Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.

TAŞATAN Caner ,**Velayetin Değiştirilmesi**, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 28, S.1, Haziran 2022, ss. 387-406.

TEKİNAY, Selahattin Sulhi, **Türk Aile Hukuku**, 2. Bası, 1971.

TEZGEL Mehmet, **Türk Hukukunda Yabancı Boşanma Kararlarının Tanınması Ve Tenfizi**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2011.

TOPAL Önder, **Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlâmların İcrasında Yeni Dönem**, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 30, S. 3, 2022, ss. 1331-1365.

TOK Ozan, **İcra İşleminin Yapısı Ve Hukuki Rejimi**, Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,C.9, S.1, 2021, ss.57-85.

TÜRKEŞ Şükrü, **İcra İflas Suç ve Cezaları**, İstanbul, 1977.

USTA Sevgi, **Velayet Hukuku**,1.Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Mart 2016.

_____ **Çocuk Hakları ve Velayet**,1.Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Mart 2012.

ÜSTÜNDAĞ Saim, **İcra Hukukunun Esasları**, Filiz Kitabevi, İstanbul 2004.

VELİDEDEOĞLU Hıfzı Veldet, **Aile Hukuku**,5.Baskı, Nurgök Matbaası, İstanbul, 1965.

YALÇINKAYA Namık, KALELİ Şakir, **Boşanma Hukuku**, Ankara 1988.

YARDIMCI Taner Emre, **Ölçülülük İlkesi Bakımından Çocuk Teslimine ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına Yönelik Cebri İcra Araçları**, Terazi Hukuk Dergisi, C.15, S.167 , Temmuz 2020 , ss. 1485-1490.

YENİPİNAR Filiz Berberoğlu, **İcra Takibinde Şikayet**, Seçkin Yayıncılık, Eylül 2020.

YILMAZ Canan, **Türk ve İsviçre Medeni Kanunlarına Göre Birlikte Yaşamaya Ara Verilmesi**, Adalet Yayınevi, Nisan 2016.

YILMAZ Ejder, **Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri**, C. I, Ankara 2001.

_____ **Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi**, 3. Baskı, C. I-II-III, Ankara 2017.

VERİ TABANLARI VE İNTERNET SİTELERİ

<https://dergipark.org.tr/>

<https://www.jurix.com.tr/>

<https://tez.yok.gov.tr/>

<https://hukukbulteni.khas.edu.tr/>

<https://www.tihek.gov.tr/>

<https://www5.tbmm.gov.tr/>

<https://karararama.yargitay.gov.tr/>

<https://magdur.adalet.gov.tr/>

<https://www.kdkcocuk.gov.tr/>

EKLER

EK A. Etik Kurul Onay Belgesi

T.C	
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ	
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	
TEZ / ARAŞTIRMA / ANKET / ÇALIŞMA İZİNİ / ETİK KURULU İZİNİ TALEP FORMU VE ONAY TUTANAK FORMU	
ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
T.C. NOSU	
ADI VE SOYADI	AYŞENUR PERÇEM
ÖĞRENCİ NO	2020005003
TEL. NO.	
E - MAİL ADRESLERİ	
ANA BİLİM DALI	ÖZEL HUKUK
HANGİ AŞAMADA OLDUĞU (DERS / TEZ)	TEZ
İSTEKDE BULUNDUĞU DÖNEME AİT DÖNEMLIK KAYDININ YAPILIP-YAPILMADIĞI	2022 / 2023 - BAHAR DÖNEMİ KAYDINI YENİLEDİM.
ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ BİLGİLER	
TEZİN KONUSU	Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam ve tedbir kararlarının yerine getirilmesi hususunun Çocuk Koruma Kanunu kapsamında değerlendirilmesi
TEZİN AMACI	7343 sayılı Kanun ile Çocuk Koruma Kanunu kapsamına dahil edilen çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam ve tedbir kararlarının yerine getirilmesi hususunda getirilen yeni düzenlemelerin neler olduğunun ve eksikliklerinin bulunup bulunmadığının tespiti amaçlanmıştır.
TEZİN TÜRKÇE ÖZETİ	5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun dördüncü kısmında, 41 ve devamı maddelerinde düzenlenen çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam ve tedbir kararlarının yerine getirilmesi hususunun incelendiği çalışmamız bir giriş, üç ana bölüm ve bir sonuç kısmından oluşmaktadır. Bu çerçevede tezimizin ilk bölümünde konunun öznesi olan çocuğun anlaşılabilirliği adına "çocuk" kavramı incelenmiştir. Daha sonra yeni sistemde de yer alan, çocukla ilgili bütün işlemlerde dikkate alınması gereken "çocuğun üstün yararı" ilkesi ile "çocuğun dinlenilmesi ilkesi" ulusal ve uluslararası hukuk da dikkate alınarak açıklanmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına yönelik ilam ve tedbir kararlarının genel özelliklerinden bahsedilerek, kararda bulunması gereken unsurlara değinilmiştir. Bunun yanı sıra, bu kararın yerine getirilebilmesi için tarafların kimler olduğu, hangi merciden bu kararın yerine getirilmesinin talep edilebileceği ve başvuru sırasında ödenmesi gerekli olan giderlerin kim tarafından karşılanacağı hususu ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına yönelik ilam ve tedbir kararlarının yerine getirilmesi usulünden bahsedilmiştir. Bu kapsamda ilk olarak çocuk teslimine ilişkin ilam ve tedbir kararları incelenmiştir. Kişisel ilişki kurulmasına yönelik ilam ve tedbir kararları ise, çocuk tesliminden ayrılan yönleri ele alınarak açıklanmaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra, kanunda ortak düzenlemeler barındıran şikayet, içeriğin çıkarılması ve engellenmesi ile yaptırım hususu, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması açısından benzer ve ayrılan yönleriyle birlikte incelenmiştir.
ARAŞTIRMA YAPILACAK OLAN SEKTÖRLER/ KURUMLARIN ADLARI	
İZİN ALINACAK OLAN KURUMA AİT BİLGİLER (KURUMUN ADI- ŞUBESİ/ MÜDÜRLÜĞÜ - İLİ - İLÇESİ)	
YAPILMAK İSTENEN ÇALIŞMANIN İZİN ALINMAK İSTENEN KURUMUN HANGİ İLÇELERİNE/ HANGİ KURUMUNA/ HANGİ BÖLÜMÜNDE/ HANGİ ALANINA/ HANGİ KONULARDA/ HANGİ GRUBA/ KİMLERE/ NE UYGULANACAĞI GİBİ AYRINTILI BİLGİLER	

UYGULANACAK OLAN ÇALIŞMAYA AİT ANKETLERİN/ ÖLÇEKLERİN BAŞLIKLARI/ HANGİ ANKETLERİN - ÖLÇELERİN UYGULANACAĞI						
EKLER (ANKETLER, ÖLÇEKLER, FORMLAR, ... V.B. GİBİ EVRAKLARIN İSİMLERİYLE BİRLİKTE KAÇ ADET/SAYFA OLDUKLARINA AİT BİLGİLER İLE AYRINTILI YAZILACAKTIR)	1) ..... (.....) Sayfa ..... Ölçeği. 2) ..... (.....) Sayfa ..... Anketi. 3) ..... (.....) Sayfa ..... Formları. 4) ..... (.....) Sayfa					
ÖĞRENCİNİN ADI – SOYADI: AYŞENUR PERÇEM			ÖĞRENCİNİN İMZASI: Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır. TARİH: 13/06/2023			
TEZ/ ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME SONUCU						
1. Seçilen konu Bilim ve İş Dünyasına katkı sağlayabilecektir.						
2. Anılan konu ÖZEL HUKUK faaliyet alanı içerisine girmektedir.						
1.TEZ DANIŞMANININ ONAYI	2.TEZ DANIŞMANININ ONAYI (VARSA)	ANA BİLİM DALI BAŞKANININ ONAYI		SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜNÜN ONAYI		
Adı - Soyadı: Şafak GÜLEÇ	Adı - Soyadı:	Adı - Soyadı: Faruk ANDAÇ		Adı - Soyadı: Murat KOÇ		
Unvanı: Dr. Öğr. Üyesi	Unvanı:	Unvanı: Prof. Dr.		Unvanı: Prof. Dr.		
İmzası: Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.	İmzası:	İmzası :Evrak onayı mail ile alındı.		İmzası: Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.		
.... / .... / 20....	.... / .... / 20....	.... / .... / 20....		.... / .... / 20....		
ETİK KURULU ASIL ÜYELERİNE AİT BİLGİLER						
Adı - Soyadı: Şehnaz ŞAHİNKARAKAŞ	Adı - Soyadı: Yücel ERTEKİN	Adı - Soyadı: Şirvan KALSIN	Adı - Soyadı: Mustafa BAŞARAN	Adı - Soyadı: Mustafa Tevfik ODMAN	Adı - Soyadı: Hüseyin Mahir FİSUNOĞLU	Adı - Soyadı: Jülide İNÖZÜ
Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.
İmzası : Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.	İmzası : Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.	İmzası : Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.	İmzası : Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.	İmzası : Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.	İmzası : Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.	İmzası : Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.
..... / ..... / 20....	.... / ..... /20....	.... / ..... / 20....	.... / ..... / 20....	.... / ..... / 20....	.... / ..... / 20....	.... / ..... / 20....
Etik Kurulu Jüri Başkanı - Asıl Üye	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi
ÖY BİRLİĞİ İLE	☒	Çalışma yapılacak olan tez için uygulayacak olduğu Anketleri/Formları/Ölçekleri Çağ				
ÖY ÇOKLUĞU İLE	☐	Üniversitesi Etik Kurulu Asıl Jüri Üyelerince İncelenmiş olup, ... / ..... / 20..... - ..... / ..... / 20..... tarihleri arasında uygulanmak üzere gerekli izin verilmesi taraflarımızca uygundur.				
AÇIKLAMA: BU FORM ÖĞRENCİLER TARAFINDAN HAZIRLANDIKTAN SONRA ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ SEKRETERLİĞİNE ONAYLAR ALINMAK ÜZERE TESLİM EDİLECEKTİR. AYRICA FORMDAKİ YAZI ON İKİ PUNTO OLACAK ŞEKİLDE YAZILACAKTIR.						

EK B. Tez Etik Kurulu İzin İstek Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sayı : E-23867972-050.01.04-2300006400

06.07.2023

Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurulu Kararı Alınması Hk.

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi: Rektörlük Makamınının 09.03.2021 tarih ve E-81570533-050.01.01-2100001828 sayılı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu konulu yazısı.

İlgi tarihli yazınız kapsamında Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Tezli Yüksek Lisans Programlarında tez aşamasında kayıtlı olan **Öykü EŞBERK, Ayşenur PERÇEM, Metin BOLAT, Betül Begüm KARADAYI, Hatice DANIŞOĞLU, Özlem ERİN, İzzettin BİLGİN, İbrahim Ata Can CEREN** isimli öğrencilerimize ait tez evraklarının "Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Onayları" alınmak üzere Ek'te sunulmuş olduğunu arz ederim.

Prof. Dr. Murat KOÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Ek : 8 adet öğrenciye ait tez evrakları dosyası.

EK C. Etik Kurul Kararı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : E-81570533-044-2300006805

17.07.2023

Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurul İzni Hk.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

- İlgi : a) 04.07.2023 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2300006329 sayılı yazınız.
b) 06.07.2023 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2300006400 sayılı yazınız.
c) 07.07.2023 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2300006435 sayılı yazınız.
ç) 22.06.2023 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2300006224 sayılı yazınız.
d) 21.06.2023 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2300006182 sayılı yazınız.
e) 10.07.2023 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2300006515 sayılı yazınız.

İlgi yazılarda söz konusu edilen **Önder Parlakyıldız, Şevval Ceyhan, Nazife Nisa Ok, Mücahit Günay, Mehmet Serkan Balta, Ali Deniz Görhan, Büşra Ergül, Hasan Oran, Kardelen Aynacı, Öykü Eşberk, Ayşenur Perçem, Metin Bolat, Betül Begüm Karadayı, Hatice Danışoğlu, Özlem Erin, İzzettin Bilgin, İbrahim Ata Can Ceren, Muhammed Batuhan Gün, Fahriye Aycan Şahin, Halil Bilsay Tezel ve Gamze Özt Demir Aydoğan** isimli öğrencilerimize ait tez evrakları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunda incelenerek uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Şehnaz ŞAHİNKARAKAŞ
Rektör Yardımcısı